

SHOULD I STAY OR SHOULD I GO?

*EN KVANTITATIV STUDIE AV FORSKJELLER I FRAFALL
FRA HØYSKOLENE ETTER INNVANDRERBAKGRUNN.*

KJETIL HELGELAND

MASTEROPPGAVE I SOSIOLOGI

INSTITUTT FOR SOSIOLOGI OG SAMFUNNSGEOGRAFI

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2008

Takk

Oslo 12. mai 2008

Jeg vil først rette en generell takk til alle som har vært med på prosessen det har vært å skrive denne oppgaven. Den hadde ikke vært mulig uten deres hjelp. Alle beslutninger som er tatt underveis er likevel mine, og jeg står selv ansvarlig for resultatet.

Jeg ønsker å rette en spesiell takk til hovedveileder Arne Mastekaasa ved institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo. Arne har vært uvurderlig i sin hjelp med tilrettelegging av datasett, og i sine nyttige og konkrete tilbakemeldinger under hele prosessen.

Takk til alle deltakere i prosjektet Educational Careers for nyttige tilbakemeldinger, og for at jeg fikk delta i et forskerkollektiv.

Jeg vil takke Sveinung Sandberg og Kristoffer Chelsom Vogt for konstruktive tilbakemeldinger. Jeg vil også takke Alf Børre Kanten og Øystein Evensen for korrekturlesing.

Til slutt vil jeg takke dem som ikke har vært direkte involvert i skrivingen av oppgaven, og spesielt Kristin Grue hvis støtte jeg ikke hadde klart meg uten.

Sammendrag

Forskning på utdanning er viktig da tilegnelse av kunnskap gjennom utdanningsystemet er en viktig forutsetning for deltakelse i yrkeslivet og samfunnslivet for øvrig. Tidligere forskning har funnet at personer med innvandrerbakgrunn er underrepresentert i høyere utdanning. Temaet i denne oppgaven er å utforske forskjeller i frafall fra høyere utdanning etter innvandrerbakgrunn. Frafall er definert til kun å gjelde de som avbryter studiene før de er fullført, bytte av studium eller institusjon regnes derfor ikke som frafall. Problemstillingen er todelt da det først undersøkes hvorvidt det er forskjeller i sannsynlighet for frafall etter innvandrerbakgrunn. Deretter undersøkes det hvordan eventuelle forskjeller kan oppstå. Årsaken til at det er høyskolene som er fokus for undersøkningen er for det første at det er mange med innvandrerbakgrunn her. For det andre er det store variasjoner i frafallsrater mellom de ulike studieretningene. Frafall fra høyskolestudiene er interessant da mange på dette utdanningsnivået forbereder seg på yrkeslivet. Forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn vil derfor kunne peke på om etniske minoriteter har reduserte muligheter i forhold til majoriteten.

Analyseenhetene i oppgaven er personer som begynte på et høyskolestudium mellom 1990 og 2004 og informasjon er hentet fra registerdata som er tilknyttet prosjektet "Educational Careers: Attainment, Qualification and transition to work". Datasettet har et utvalg på 20 % av majoriteten samt alle med innvandrerbakgrunn. Analysene er gjort på forløpsdata ved bruk av logistisk regresjonsanalyse.

I oppgaven brukes to teoretiske perspektiv på å forklare etniske forskjeller i frafall – John H. Goldthorpes generelle teori på utdanningsvalg og Vincent Tintos teoretiske modell for frafall. Goldthorpes teori forklarer i utgangspunktet forskjeller rekruttering til utdanning, men da rekruttering over tid henger sammen med frafall er teorien også relevant i forhold til denne oppgavens problemstilling. Tintos modell søker å forklare frafall fra den enkelte studieinstitusjon, men man kan ikke se bort fra at enkelte av faktorene han peker på også gjelder for de som avbryter studiene. En kombinasjon av de to teoriene gir stor forklaringskraft i forhold til forskjeller i frafall fra høyskolene etter innvandrerbakgrunn. Ut fra begge teoriene kan det forventes at studenter med innvandrerbakgrunn vil ha høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Ut fra Goldthorpes perspektiv var forskjeller etter

innvandrerbakgrunn forventet da studenter med innvandrerbakgrunn hadde lavere sosial bakgrunn enn majoriteten. Lav sosial bakgrunn forventet å påvirke både den økonomiske kapasiteten til å fullføre studiene og informasjon om utdanningssystemet. Ut fra Tintos perspektiv var etniske forskjeller også forventet da etniske minoriteter hadde vanskeligere for å integreres faglig og sosialt i studiet. Faglig fordi de ikke har like gode karakterer som majoriteten, og fordi de må bruke mer tid på arbeid ved siden av studiene. Sosialt fordi de må arbeide mer ved siden av studiene, hadde andre kulturelle føringer.

Det finnes imidlertid argumenter mot at studenter med innvandrerbakgrunn har høyere frafall enn majoriteten. Et argument er at etniske minoriteter i utgangspunktet har høyere motivasjon enn majoriteten. I tillegg forekommer det en sterk seleksjon av de som ønsker å begynne på høyere utdanning. Man kan argumentere for at denne seleksjonen er sterkere for etniske minoriteter og at de gjenværende derfor er ekstra motivert for å ta utdanning. Motivasjon kan dermed oppheve de strukturelle ulempene.

Analysene ble gjort i tre trinn. Først ble det gjort to analyser som undersøker forskjeller i sannsynlighet for frafall og hvilke variabler som påvirket frafall. Deretter ble det gjort separate analyser for å undersøke for samspill og finne forskjeller mellom gruppene. Til slutt ble det foretatt analyser ved bruk av mindre modeller som fokuserte på de sentrale variablene foreldres utdanningsnivå og karakterer fra videregående skole. I første trinn måtte den ene av hovedhypotesene forkastes da etterkommere ikke hadde høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Årsaker til dette kan være høy motivasjon og / eller at de strukturelle ulempene var mindre enn antatt. Innvandrere hadde som ventet høyere frafall enn majoriteten. Ved å kontrollere for en rekke variabler (sosial bakgrunn, karakterer, studieretning, inntekt samt en rekke demografiske variabler) ble det funnet at etniske minoriteter hadde lavere frafall enn majoriteten. Viktigste årsaker til dette var forskjeller i valg av studieretning og karakterer fra videregående skole. I andre trinn ble det funnet få signifikante forskjeller mellom gruppene i betydningen av de ulike variablene og det mest sentrale funnet var forskjeller i betydningen av enkelte studieretninger. I tredje trinn ble det ikke funnet noen signifikante forskjeller mellom gruppene i betydningen av sosial bakgrunn og karakterer.

Innhold

TAKK	III
SAMMENDRAG	V
INNHold	VII
TABELLER OG FIGURER	X
1. INTRODUKSJON OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	1
1.1 OPPGAVENS PROBLEMSTILLING	1
1.2 SAMFUNNSMESSIG RELEVANS	2
1.3 INNVANDRINGSLANDET NORGE	4
1.4 DET NORSKE UTDANNINGSSYSTEMET.....	6
1.5 HVA VET VI OM STUDENTER MED INNVANDRERBAKGRUNN I HØYERE UTDANNING	6
1.5.1 <i>Frafall blant studenter med innvandrerbakgrunn i Norge .....</i>	<i>7</i>
1.6 OPPGAVENS STRUKTUR.....	9
2. BEGREPSAVKLARING, TEORETISKE PERSPEKTIVER OG HYPOTESER.....	11
2.1 HVORDAN INNVANDRERBAKGRUNN FORSTÅS I DENNE OPPGAVEN	11
2.2 FRAFALL ER OGSÅ ET UTDANNINGSVALG	15
2.2.1 <i>Hvordan frafall forstås i denne studien .....</i>	<i>18</i>
2.3 UTDANNINGSVALG OG TEORITRADISJONER.....	20
2.3.1 <i>Verditeori.....</i>	<i>21</i>
2.3.2 <i>Kulturteori .....</i>	<i>22</i>
2.3.3 <i>Sosial posisjonsteori .....</i>	<i>23</i>
2.4 TEORI OM FRAFALL	31
2.5 KAN FORSKJELLER I FRAFALL FORVENTES?.....	36

2.5.1	<i>Motivasjon som motvekt?</i>	37
2.5.2	<i>Sosial bakgrunn som ulempe</i>	40
2.5.3	<i>Studieretning som ulempe</i>	42
2.5.4	<i>Karakterer som ulempe</i>	43
2.5.5	<i>Andre ulemper</i>	44
2.6	FORSKJELLER KAN FORVENTES – HYPOTESER OG FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	45
3.	PRESENTASJON AV DATA OG METODE	49
3.1	DATA OG UTVALG	49
3.2	OPERASJONALISERING AV FRAFALL – AVHENGIG VARIABEL	51
3.3	UAVHENGIGE VARIABLER	52
3.4	ANALYSETEKNIKKER OG MODELLER	55
4.	ANALYSER	61
4.1	OPPRINNELIGE FORSKJELLER MELLOM GRUPPENE – DESKRIPTIVE ANALYSER	61
4.2	FAKTISKE FORSKJELLER MELLOM GRUPPENE – REGRESJONSANALYSER	67
4.2.1	<i>Sannsynligheten for frafall og effekter av studieretning og inntekt</i>	68
4.2.2	<i>Effekter av sosial bakgrunn og karakterer</i>	71
4.2.3	<i>Utforskning av samspill med fokus på studieretning</i>	73
4.2.4	<i>Utforskning av samspill med fokus på sosial bakgrunn og karakterer</i>	75
4.2.5	<i>Samspill mellom foreldres utdanningsnivå og karakterer</i>	77
4.2.6	<i>Oppsummering av funn</i>	78
5.	DISKUSJON OG KONKLUSJON	79
5.1	EMPIRISKE FUNN SETT I LYS AV TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING	80
5.1.1	<i>Sannsynligheten for frafall etter innvandrerbakgrunn</i>	80
5.1.2	<i>Effekten av studieretning</i>	81

5.1.3	<i>Effekten av egen inntekt</i>	82
5.1.4	<i>Effekten av foreldres inntektsnivå</i>	82
5.1.5	<i>Effekten av foreldres utdanningsnivå</i>	82
5.1.6	<i>Effekten av karakterer fra videregående skole</i>	84
5.2	HVOR BLE DET AV FORSKJELLEN?	84
5.3	ÅRSAKER TIL FRAFALL.....	87
5.4	VIDERE FORSKNING.....	92
5.5	KONKLUSJON	93
	KILDELISTE	95
	APPENDIKS A	100

Tabeller og figurer

Tabell 1: Utvalget etter innvandrerbakgrunn og verdensdel	50
Tabell 2: Utvalget etter når studentene ble rekruttert til høyere utdanning.....	51
Tabell 3: Demografiske kjennetegn og egenskaper ved utvalget.....	61
Tabell 4: Estimert sannsynlighet for frafall	64
Tabell 5: Sannsynlighet for frafall og effekter av studieretning.....	69
Tabell 6: Effekter av sosial bakgrunn og karakterer.....	71
Tabell 7: Separate analyser av betydningen av studieretning.....	74
Tabell 8: Separate analyser av betydningen av sosial bakgrunn og karakterer	76
Figur 1: Kumulativ frafallsrate for gruppene.....	65
Figur 2: Kumulativ overlevelsesrate for gruppene	66
Figur 3: Signifikante forskjeller for frafall etter studieretning	75

1. Introduksjon og forskningsspørsmål

En viktig forutsetning for deltakelse i yrkeslivet og samfunnslivet for øvrig er tilegnelse av kunnskap, blant annet gjennom utdanningssystemet. Å falle ut av utdanningssystemet innebærer reduserte yrkesmuligheter og lavere muligheter for deltakelse i samfunnslivet. Forskning på utdanning er et veletablert felt innen sosiologien. Dette gjelder for både rekruttering, prestasjoner og utfall av utdanningen. Det har imidlertid vært noe mindre fokus på frafall fra utdanningssystemet.

Fra slutten av 1960-tallet frem til i dag har andelen innvandrere og etterkommere med opprinnelse fra den tredje verden økt kraftig.¹ Frem mot 1975 var det flest arbeidsinnvandrere, men etter innvandringsstoppen har de fleste kommet som enten flyktninger eller gjennom familiegjenforening. Barn av disse innvandrerne er en voksende gruppe og får stadig mer oppmerksomhet i media, politikken og forskning. I løpet av de siste årene har det vært et økt fokus på hvordan personer med innvandrerbakgrunn gjør det i samfunnet. Utdanning er her viktig da høy utdanning åpner for sikrere, mer fleksibelt og bedre betalt arbeid. Det har de siste ti årene også vært et visst fokus på innvandreres og etterkommeres utdanningsmønstre og tidligere forskning har vist at personer med innvandrerbakgrunn ikke presterer like bra som majoriteten i utdanningssammenheng (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001; Lødding 2003; Østby 2004). Personer med innvandrerbakgrunn er i tillegg underrepresentert i høyere utdanning, og det er derfor viktig å vite hvor stor andel som faller bort fra utdanningssystemet.

1.1 Oppgavens problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er todelt. For det første undersøkes hvorvidt sannsynligheten for frafall blant høyskolestudenter med innvandrerbakgrunn er lik som for de uten innvandrerbakgrunn. Årsaken til at høyskolene er interessante er at det er mange med innvandrerbakgrunn her, og at det er store variasjoner i frafallsratene mellom de ulike studieretningene.

Den andre problemstillingen utforsker hvordan eventuelle forskjeller kan forklares. Spørsmålet er om sannsynligheten for frafall for etterkommere, innvandrere og majoritet blir påvirket av de samme variablene, og om de påvirkes likt av variablene. Med andre ord er en av hensiktene med oppgaven å utforske hvilke faktorer som kan forklare forskjeller i sannsynligheten for frafall etter innvandrerbakgrunn. Det er forventet at deler av forskjellene kan forklares ved forskjeller i sosial bakgrunn, karakterer fra videregående skole, valg av studieretning og egen inntekt. Andre faktorer som kjønn, alder, sivilstand og det å flytte til studiestedet vil også utforskes.

For å belyse spørsmålene i problemstillingen brukes data er hentet fra prosjektet ”Educational Careers: Attainment, Qualification, and Transition to Work” og består av sammensatte registerdata.² Data er organisert som forløpsdata og det finnes omfattende opplysninger for hvert semester personen var registrert ved studieinstitusjonen. Data er gode da de er oppdatert regelmessig og da det er lite frafall av personer og variabler. Unntaket er manglende opplysninger på karakterer før 1997 og manglende opplysninger om foreldres utdanning og inntekt for noen etterkommere og innvandrere.

1.2 Samfunnsmessig relevans

Det er et politisk mål å motvirke nye sosiale forskjeller som følger skillet mellom personer med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen, noe som henger sammen med et ønske om å øke rekrutteringen av minoritetsspråklige studenter til høyere utdanning. (St.melding nr. 17 1996-97 i Opheim 2001:7). Utdanning er viktig både for å oppnå integrasjon og selvhjulpenhet i samfunnet generelt og for å få en sikker plass i arbeidsmarkedet. Målene innebærer blant annet en målsetting om at innvandrere rekrutteres til høyere utdanning og at de fullfører utdanningen i like høy grad som resten av befolkningen. For individet er det å

---

¹ En fullstendig gjennomgang av frafallsbegrepet og innvandrerbakgrunn vil gjøres i kapittel 2.

² ”Educational Careers: Attainment, Qualification, and Transition to Work” er et prosjekt som søker å finne ny kunnskap om blant annet ulikheten i utdanning og betydningen av innvandrerbakgrunn. Det faglige ansvaret i prosjektet ligger hos Arne Mastekaasa, Marianne Nordli Hansen og Gunn E. Birkelund ved institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo. Se forøvrig her for mer informasjon om prosjektet: http://www.iss.uio.no/forskning/prosjekter/educational_careers/index.html

---

begynne på en utdanning en investering av tid og ressurser som skal gi nytte i form av bedre muligheter på arbeidsmarkedet (Mastekaasa og Hansen 2004:98). Å avbryte utdanning kan bety at investeringen tapes og fører til begrensede muligheter på arbeidsmarkedet. Frafall kan også medføre redusert selvtillit hvis studentene som faller fra tolker dette som resultat av egne mangler (Mastekaasa og Hansen 2004:98). Dersom frafallet er høyere blant studenter med lav enn høy klassebakgrunn, kan det betraktes som et fordelingsmessig problem: de studentene som i utgangspunktet er dårligst stilt, oppnår ikke de samme goder ved å satse på høyere utdanning som andre. Parallelt gjelder at dersom frafallet er høyere blant studenter med innvandrerbakgrunn enn studenter uten, så får de ikke tilgang til samme goder som majoriteten. I tillegg til å se på forskjeller mellom de med og uten innvandrerbakgrunn er det viktig å undersøke forskjeller mellom etterkommere og innvandrere for å se om det er en forbedring over generasjoner. Forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn vil derfor stå i kontrast med det politiske ønsket.

Da frafallet kan bety tapte investeringer fra individets ståsted, kan frafall på et aggregert nivå betraktes som et samfunnsøkonomisk problem (Mastekaasa og Hansen 2004:98). I følge Aamodt har høyere utdanning har i løpet av noen få tiår utviklet seg til å bli en stor og ressurskrevende sektor og det har derfor vært naturlig å rette søkelyset mot hvor effektivt sektoren forvalter sine ressurser (Aamodt 2001:15). Han påpekte at allerede Ottesenkomiteens innstillinger (1966-1970) tok opp de store samfunnsmessige og individuelle kostnadene ved langvarige studier og store frafall fra høyere utdanning. Senere har også Hernesutvalget (1988) stortingsmeldingen³ om utdanning som ga grunnlaget for kvalitetsreformen tok opp problemstillingen (Aamodt 2001:15). Forskning på frafall har en samfunnsmessig betydning ved at økt forståelse av fenomenet kan legge til rette for at flere fullfører utdanningen de begynner på og dermed reduserer individuelle og samfunnsmessige kostnader.

---

³ Stortingsmelding nr 27 (2000-2001).

1.3 Innvandringslandet Norge

Norge utmerker seg ved å ha en spesielt stor konsentrasjon av enkelte nasjonalitetsgrupper (Brochmann 2003:243). Hvilke grupper som har dominert har variert over tid og etter behov på arbeidsmarkedet og konflikter. I tillegg kommer et etterslep på grunn av familiegjenforening. Tjelmeland (2003) viser i sin gjennomgang av norsk innvandringshistorie at innvandrere fra den tredje verden kun i begrenset grad kom til Norge før 1970. Norge fikk først kontakt med den globale migrasjonsstrømmen fra sør (den tredje verden) til nord (den industrialiserte verden) på 1960-tallet. I følge Brochmann (2003:161) er det i Norge snakk om tre overlappende innvandringsbølger fra den ikke-vestlige verden. Den første, fra 1960-tallet til rundt 1975, bestod hovedsakelig av enslige menn (enslig i betydningen at de kom alene) på jakt etter arbeid. De to første gruppene som kom til Norge var arbeidsinnvandrere fra Tyrkia og Marokko. Senere kom også en del arbeidsinnvandrere fra Pakistan, India og andre asiatiske land. I 1970 var kun 5 % av innvandrerpopulasjonen fra den 3. verden. Til tross for det beskjedne antallet vokste det frem en generell uro over innvandring fra den tredje verden. Dette skjedde spesielt da pågangen økte i sammenheng med at våre naboland innførte begrensninger i innvandringen.

Den andre bølgen er tiden etter innføringen av innvandringsstoppen hvor arbeidsinnvandringen ble erstattet av familiegjenforening (de samme gruppene som i den første bølgen). Den 1. januar 1975 ble det innført innvandringsstopp i Norge. Innvandringsstoppen skulle i utgangspunktet vare i ett år, men ble etter hvert en varig ordning. Innvandringsstoppen hadde som formål å begrense arbeidsinnvandringen i en periode med økonomisk nedgang og dårlige sosiale vilkår for innvandrerne som allerede var i Norge. En stopp skulle gi myndighetene en mulighet til å forbedre levekårene til de som allerede var kommet til landet. Dispensasjon fra stoppen ble gitt til kvalifisert arbeidskraft, familiemedlemmene til de innvandrerne som allerede var i Norge og flyktninger. Dermed ble det i praksis ingen innvandringsstopp for andre enn arbeidere som søkte ufaglært arbeid. Arbeidsinnvandringen ble erstattet av familiegjenforening og familieforøkelse og restriksjonene på innreise gjorde at få reiste ut. På grunn av mangel på arbeidskraft i enkelte sektorer åpnet myndighetene for korte arbeidstillatelser til sesongarbeid og lignende. I 1976 var den ikke-vestlige og ikke-europeiske andelen innvandrere vokst til ca 15 % av innvandrerpopulasjonen. Antallet innvandrere som kom til Norge gikk ikke ned, mønsteret med innvandring fra den tredje verden forble det samme, men sammensetningen endret seg.

1970-tallet markerte både en begynnelse og en slutt på rekrutteringen av arbeidskraft fra fattige land i sør.

Den tredje bølgen, fra rundt 1978/79, består av flyktinger og asylsøkere. Det ble etablert et (til tider vanskelig) skille mellom politiske og økonomiske flyktinger.⁴ Gruppene som kom først var chilenerne og vietnameserne, og etter hvert kom også iranere, tamiler, somaliere og irakere. Fra 1980-85 var vietnamesere og pakistanere de dominerende gruppene. I 1987-88 var iranere, chilenerne og tamiler de dominerende gruppene. I 1988 til 1991 var vietnamesere, iranere og flyktinger fra det tidligere Jugoslavia de dominerende gruppene. Utover 1990-tallet fortsatte innvandrere fra tidligere Jugoslavia å dominere sammen med somaliere og irakere. I dag er det også noen innvandrere fra den ikke-vestlige land som kommer til Norge for å studere.

Selv om Norge ikke kan kalles et klassisk innvandringsland, så har andelen med innvandrerbakgrunn økt fra 1,5 % i 1970 til 8,9 % i 2007⁵, og andelen øker stadig. Av disse er omtrent 55 % med opprinnelse fra tredje verden. Barn av innvandrere (etterkommere) er en stadig voksende gruppe og utgjorde 17,7 % av innvandrerbefolkningen per 1. januar 2007.⁶ Over 70 % av disse har bakgrunn fra den tredje verden. Etterkommere har vokst opp i Norge, har norsk utdanning og norske venner. Det er derfor grunn til å tro at de har helt andre forutsetninger når det gjelder deltakelse i høyere utdanning enn det deres foreldre og andre innvandrere har. Tidligere forskning på deltakelse i utdanningssystemet på videregående nivå og i høyere utdanning viser at etterkommere er betraktelig bedre stilt enn sine foreldre, men at de fremdeles ikke er likestilt med majoriteten i forhold til utdanningssystemet (Lødding 2003; Østby 2004).

---

⁴ En måte å definere skillet på var at dersom flyktingene fra et område stort sett var unge menn så var de økonomiske flyktinger, og dersom det var en jevn fordeling mellom menn og kvinner, voksne og barn, så var de politiske flyktinger. Et problematisk eksempel som trekkes frem av Brochmann er sørvietnamesiske flyktinger. På den ene side var de politiske flyktinger da Sør-Vietnam ble okkupert av det kommunistiske Nord-Vietnam. På den annen side var de økonomiske flyktinger da sørvietnamesere fryktet at mulighetene de ville få i det nye Vietnam var begrenset. Slik kan skillet oppfattes som vanskelig.

⁵ URL SSB 07.03.08 "Folkemengde og innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn. 1970-2007. Absolutte tall og prosent" (<http://www.ssb.no/innvbef/tab-2008-04-29-07.html>)

⁶ URL SSB 7.03.08 "Innvandrerbefolkningen og personer med annen innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn. 1. januar 2007" (<http://www.ssb.no/innvbef/tab-2008-04-29-05.html>)

For innvandrere vil det i denne oppgaven være mulig å studere grupper og personer som kom til Norge frem til 2004. For innvandrere som kom til Norge før skolealder vil det være mulig å studere grupper som kom til Norge frem til slutten av 1980-tallet. For etterkommere er det mulig å studere grupper som kom til Norge frem til rundt midten av 1980-tallet. Barn av innvandrere som kom senere vil stort sett være for unge til å inngå i denne studien.

1.4 Det norske utdanningssystemet

Det norske utdanningssystemet er organisert slik at det må gjøres en rekke valg før man eventuelt begynner på en utdanning på en høyskole.⁷ Fra grunnskolen søker man seg til videregående opplæring på bakgrunn av karakterer. Valget er mellom allmennfaglig utdanning, som anses å være alternativet dersom man ønsker å ta høyere utdanning, og yrkesrettet utdanning. Dette betyr at man allerede som 16-åring avgjør hvorvidt høyere utdanning er noe man ønsker eller ikke. Det norske utdanningssystemet er imidlertid karakterisert ved at valgene man tar er relativt åpne, noe som betyr at man etter fullført yrkesrettet utdanning kan ta et år påbygg slik at man likevel kvalifiserer til høyere utdanning. I tillegg kan man ved mangelfull videregående skole søke seg inn på studier på grunnlag av arbeidserfaring. Ved fullført videregående utdanning, påbygg eller arbeidserfaring har man valget mellom to ulike institusjonstyper i høyere utdanning – høyskole og universitet. Høyskolene har stort sett tilbudt kortere profesjonsstudier. Universitetene har i større grad tilbudt lengre profesjonsutdanninger og mer akademiske utdanninger. Om lag to tredeler av studentene i høyere utdanning går på høyskoler.⁸

1.5 Hva vet vi om studenter med innvandrerbakgrunn i høyere utdanning

Tidligere forskning på forskjeller i høyere utdanning etter innvandrerbakgrunn har funnet forskjeller i rekruttering og valg av studieretning. Det varierer noe i hva tidligere forskning

---

⁷ URL SSB 7.03.08 "Utdanningssystemet i Norge". http://www.ssb.no/utdanning_tema/utanningssystemet.jpg

⁸ URL SSB 7.03.08 "Studenter etter kjønn, skoleslag, eierform og lærested". <http://www.ssb.no/emner/04/02/utelstud/tab-2004-08-26-08.html>

---

har funnet i rekruttering til høyere utdanning. Enkelte studier har funnet at rekrutteringen til høyere utdanning er lavere for personer med innvandrerbakgrunn enn uten innvandrerbakgrunn (Dæhlen 2000; Østby 2004). Andre studier har funnet at rekrutteringen blant innvandrere var svakere enn i majoriteten, men også at etterkommere med ikke-vestlig bakgrunn hadde en rekruttering til høyere utdanning som var minst like sterk som blant ungdom med majoritetsbakgrunn (Lødding 2003:10).

Valg av studieretning til studenter med innvandrerbakgrunn skiller seg en del fra resten av befolkningens valg. De med innvandrerbakgrunn velger naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag i større grad enn gjennomsnittet, og i mindre grad studieretninger innen lærerutdanning og pedagogikk enn gjennomsnittet (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001; Østby 2004; Schou 2006). Opheim og Støren fant at forskjellene i utdanningspreferanser besto også etter å ha kontrollert for demografiske forhold som alder, kjønn, foreldrenes utdanningsnivå og bosted. Forskjellene mellom dem med ikke-vestlig bakgrunn og befolkningen for øvrig gjaldt ikke bare for innvandrere men også for etterkommere. Med andre ord så det ikke ut til at forskjellene i utdanningspreferanser mellom innvandrerbefolkningen og befolkningen for øvrig utjevnes over generasjonene (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001:131).

Det er også tydelige forskjeller mellom majoriteten og de med innvandrerbakgrunn fra tredje verden i prestasjoner i utdanningssammenheng. Det finnes imidlertid mindre kunnskap om forskjeller i frafall fra høyere utdanning da det tidligere har det vært lite fokus på problemstillingen.

1.5.1 Frafall blant studenter med innvandrerbakgrunn i Norge

Mitt tema er forskjeller i frafall fra høyere utdanning i Norge etter innvandrerbakgrunn. Tidligere forskning på forskjeller frafall etter innvandrerbakgrunn fra høyere utdanning i Norge har stort sett konsentrert seg om frafall fra videregående skole. Det finnes imidlertid enkelte bidrag som har fokusert på frafall fra høyere utdanning. Fekjær (2007:88) viste hvordan etterkommeres valg av utdanning polariseres. Relativt mange stoppet etter ungdomsskolen, men blant de som fortsatte tok en god del utdanning helt opp til hovedfagsnivå. Fekjær fant at det var færre etterkommere som fullførte en kort høyere utdanning enn studenter med majoritetsbakgrunn kontrollert for klassebakgrunn.

Opheim (2001) utforsket utdanningsaktivitet og studiefravall i høyere utdanning blant ungdom med innvandrerbakgrunn og majoritetsbakgrunn, og fant at innvandrere hadde signifikant høyere sannsynlighet for fravall fem år etter studiestart. Hun fant imidlertid ingen forskjeller i fravall mellom etterkommere og majoriteten. Hovdhaugen og Aamodt (2005) utforsket fravall og fullføring ved universitetene, og fant ingen signifikante forskjeller mellom majoritet og innvandrere i sannsynligheten for å forlate utdanningssystemet.

Begrensningene med Fekjærs studie er at fokus er på fullført utdanning. Faktorene som påvirker sannsynligheten for å fullføre studiet trenger ikke å være de samme som sannsynligheten for å avbryte studiet, selv om enkelte likheter kan forekomme. Hovdhaugen og Aamodt fokuserer på universitetsstudier, og årsaker til fravall trenger ikke å være de samme for universiteter og høyskoler. Opheim har med studenter fra både høyskoler og universitet, men hun gjorde ingen separate analyser for det to. En siste begrensning ved undersøkelsene til Opheim og Hovdhaugen og Aamodt er at ingen av dem utforsker forskjeller i fravall mellom de med og de uten innvandrerbakgrunn uten kontrollere for variabler som kan være med på å forklare forskjeller. Dette gjør at man ikke får kunnskap om hvor store forskjellene i utgangspunktet er, og hvor mye forskjellene endrer seg ved å kontrollere for andre variabler, for eksempel hvor mye forskjellen i fravall reduseres ved å kontrollere for sosial bakgrunn. Tidligere forskning viser med andre ord sprikende funn, og det er lite kunnskap om hva eventuelle forskjeller skyldes. Det som er funnet er sammenhenger mellom innvandrerbakgrunn og fravall ved noen definisjoner av fravall, fra enkelte institusjoner, men ingen klare mønstre er fremtredende. Det er derfor viktig å beskrive frafallet godt.

I forhold til kritikken mot tidligere forskning har denne studien personer med innvandrerbakgrunn i fokus. Det betyr et større fokus på de med innvandrerbakgrunn enn det de tidligere studiene på fravall har hatt, noe som gjør at analysene er lagt opp for å forklare forskjeller i fravall. Det vil foretas separate analyser av gruppene for å avdekke eventuelle samspilleffekter, noe som i liten grad er gjort tidligere. Et annet punkt som skiller er at denne studien kun fokuserer på høyskolestudier. Høyskoler og universitet har ulik studiestruktur, og fravall kan derfor variere mellom de to typene institusjoner. Ved kun å fokusere på høyskoler slipper man å forveksle ulike effekter fra ulike institusjoner. En annen mulighet ville vært å ha med begge typer institusjoner og kjørt separate analyser, men antallet med innvandrerbakgrunn i universitetsstudier er så lavt at det ikke ville vært hensiktsmessig.

Typen data som er tilgjengelig for analysene i denne oppgaven er også annerledes enn i de ovenfor. Hovdhaugen og Aamodt brukte gjorde tverrsnittsanalyse på data innsamlet ved bruk av spørreskjema. I denne oppgaven er det brukt forløpsdata som har registrert hvilket semester frafall skjer, noe Opheim også brukte. Ved å inkludere antall semestre studenten har vært registrert i utdanningen tas det høyde for at frafallssannsynligheten varierer etter hvor lenge man har vært student. Opheim hadde imidlertid ikke tilgang til opplysninger om karakterer fra videregående skole som har vist seg å bety mye for om man lykkes i studiene (Mastekaasa og Hansen 2004). Denne studien skiller seg fra tidligere studier da det settes større fokus på studenter med innvandrerbakgrunn, noe som er mulig på grunn av et større dataomfang. Et større dataomfang gjør også at denne studien kan utforske flere faktorer enn tidligere studier har kunnet gjøre, og det kan derfor tenkes at analysene i denne studien er i bedre stand til å beskrive frafallet blant studenter med innvandrerbakgrunn godt.

1.6 Oppgavens struktur

I dette kapittelet er det vist at tidligere forskning har funnet at personer med innvandrerbakgrunn er underrepresentert i høyere utdanning i forhold til majoriteten. Det er derfor viktig å forklare frafallet blant studenter med innvandrerbakgrunn godt.

Problemstillingen er derfor todelt da jeg først skal utforske forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn. Deretter skal jeg utforske hvordan slike forskjeller kan oppstå. Denne studien er den første med så komplette data, noe som gjør at et større fokus på studenter med innvandrerbakgrunn er mulig.

I kapittel 2 blir det først redegjort for hvordan innvandrerbakgrunn forstås i denne oppgaven. Deretter blir det viet en del plass til å se på ulike teorier på utdanningsvalg. Da frafall kan ses på som et utdanningsvalg blir det antatt at teorier på utdanningsvalg også kan brukes på frafall. Det første teoretiske perspektivet som gjennomgås er Goldthorpes ”*Rational Action Theory*” (RAT) som forklarer forskjeller i rekruttering til høyere utdanning. Det blir argumentert for at rekruttering til høyere utdanning over tid henger sammen med frafall fra høyere utdanning, og at dette perspektivet derfor kan brukes på frafall. Det andre teoretiske perspektivet som brukes er Tintos teori om frafall fra utdanningsinstitusjoner. Det blir argumentert for at tross Tintos fokus på frafall fra den enkelte institusjon, så er perspektivet også interessant i forhold til denne oppgavens problemstilling. Etter den teoretiske

gjennomgangen vil hypotesene presenteres, og til slutt vil kapitlet oppsummeres og hypotesene ordnes i den rekkefølgen de skal undersøkes.

I kapittel 3 redegjøres det først for data og utvalg. Deretter gjennomgås operasjonaliseringen av avhengig og uavhengige variabler. Til slutt gis det en oversikt over hvilke analysemetoder som skal brukes og de ulike analysemodellene.

I kapittel 4 presenteres først noen deskriptive analyser av hvordan de tre gruppene fordeler seg over variabler som inkluderes i analysene og av sammenhenger mellom frafall og antall semestre man har vært registrert i høyere utdanning. Deretter vil hypotesene og forskningsspørsmålene som stilles i kapittel 2 undersøkes ved regresjonsanalyser av analysemodellene beskrevet i kapittel 3.

I kapittel 5 vil det først redegjøres for empiriske funn sett i lys av teori og tidligere forskning. Deretter vil de mest sentrale funna diskuteres mer inngående. Til slutt pekes det på tema for videre forskning.

---

2. Begrepsavklaring, teoretiske perspektiver og hypoteser

I dette kapittelet skal det først gjøres rede for hvordan innvandrerbakgrunn forstås i denne oppgaven. Deretter blir det viet en del plass til å se på ulike teorier på utdanningsvalg og frafall. Etter den teoretiske gjennomgangen vil ventede sammenhenger diskuteres, og til slutt vil kapittelet oppsummeres og hypotesene ordnes i den rekkefølgen de skal undersøkes.

2.1 Hvordan innvandrerbakgrunn forstås i denne oppgaven

Den teoretiske diskusjonen på hvordan man skal forstå begrepet etnisk gruppe går i hvert fall tilbake til Max Weber:

We shall call 'ethnic groups' those human groups that entertain a subjective belief in their common descent because of similarities of physical type or of customs or both, or because of memories of colonization and migration; this belief must be important for the propagation of group formation; conversely, it does not matter whether or not an objective blood relationship exists (Weber 1978:389).

Weber mente med andre ord at etniske grupper er opplevde fellesskap. Definisjon åpner slik for at de subjektive oppfatningene er tids- og stedsspesifikke da de er et resultat av interaksjon med vertslandssamfunnet og andre etniske grupper. Richard Alba (2005:22) følger Weber da han ser etnisitet som en grense med symbolske og sosiale aspekt. Etnisitet er en distinksjon individer gjør i hverdagen og som former deres handlinger og mentale orienteringer mot andre, og den er typisk forankret i en rekke sosiale og kulturelle forskjeller mellom grupper som gir etniske grenser konkret betydning. Dersom en forstår etnisitet på denne måten innebærer det at en etnisk distinksjon kan påvirkes av endringer på begge sider av grensen. Alba bruker begrepsparet klare (bright) og uklare (blurred) grenser for å redegjøre for hvor lett det er å plassere individer i forhold til de etniske grensene. Ut fra disse teoretiske perspektivene, kan etnisitet forstås som opplevde fellesskap som formes av handlinger og mentale orienteringer (distinksjoner). Distinksjonene er tids- og stedsspesifikke og styrken av dem avhenger av deltakelse i samfunnet, noe som betyr at ulike innvandregenerasjoner kan oppleve grensene forskjellig. Det kan tenkes at grensene brytes ned over generasjoner da etterkommere deltar mer i samfunnslivet enn

førstegenerasjonsinnvandrere (blant annet gjennom utdanningssystemet).⁹ Den teoretiske forståelsen av hva som gjør etniske grupper åpner slik for at grensene mellom gruppene er i kontinuerlig endring.

Hvordan man teoretisk skal forstå etniske grupper er ikke det samme som hvordan de operasjonaliseres i praksis. Dette er fordi måten etnisitet registreres på sjelden, om noen gang, fanger opp kompleksiteten begrepet teoretisk åpner for. Det er sjelden man har data på hvordan en bestemt etnisk gruppe opprettholder grenser mot andre etniske grupper og hvordan denne grensen eventuelt endrer seg over tid og sted. I praksis deler man derfor inn innvandrerbefolkningen etter etnisk bakgrunn og innvandrerbakgrunn, og det er involvert definisjonsmessige utfordringer ved begge to.

Etnisk bakgrunn operasjonaliseres på ulike måter i ulike land: selvrapportert etnisitet, nasjonalitet, og som i Norge foreldres fødeland (Heath og Cheung 2007:25). Alle de tre metodene har problematiske aspekt ved seg. Selvrapportering involverer seleksjon da enkelte etniske grupper er stigmatiserte og at respondenten derfor unngår å oppgi etnisk opprinnelse. Et annet problem er at graden av rapportering avhenger av personens egen oppfatning av tilhørighet. Et siste problem er hva man skal svare dersom man har blandet opprinnelse. Nasjonalitet er problematisk da andregenerasjonsinnvandrere og senere generasjoner ikke kan identifiseres. Det er også problemer knyttet til det å bruke foreldres fødeland. Hva skal man bruke dersom fars og mors fødeland er forskjellig, og da etterkommere er født i Norge er det ikke mulig å fange opp tredjegerasjonsinnvandrere med denne definisjonen. Et tredje problem ved å bruke landbakgrunn som definisjon på etnisk gruppe er at mange migrasjonsland selv er etnisk differensierte. Et eksempel som ofte trekkes frem er India, et land som er mer etnisk heterogent enn Europa. Det kan slik sett være misvisende å slå sammen flere etniske grupper på bakgrunn av felles landbakgrunn. I følge Heath og Cheung (2007:27) er det ingen umiddelbare løsninger på problemene knyttet til hvordan man skal operasjonalisere etniske grupper. Selv om riktigheten og korrektheten av å bruke landbakgrunn som etnisk bakgrunn kan diskuteres så er det per i dag det eneste alternativet da det er på denne måten informasjonen registreres i offentlige registre. Måten

---

⁹ Det betyr imidlertid ikke at de etniske orienteringene forsvinner for godt da distingverende handlinger kan variere over tid. I forhold til etniske minoriteter kan det tenkes at den etniske bevisstheten øker for eksempel etter en periode med diskriminering.

---

etnisk bakgrunn registreres på i Norge fører til at dersom etniske grupper skal undersøkes på bakgrunn av offentlige registre, så må det tas utgangspunkt i foreldres fødeland.

Datagrunnlaget denne avhandlingen bygger på åpner dessverre ikke for sammenligninger av frafall for personer fra enkeltland. Dette er problematisk da tidligere studier har funnet relativt store forskjeller i prestasjoner i utdanningssystemet mellom grupper med ulik landbakgrunn (Østby 2004; Fekjær 2007). Enkelte grupper har gjort det bedre enn majoriteten, andre har gjort det mye dårligere. Da det ikke er mulig å ta utgangspunkt i enkeltland må landbakgrunn grupperes. I denne oppgaven ble det ansett som mest hensiktsmessig å gruppere land som karakteriseres som tredje verden på den ene siden (Asia med Tyrkia, Afrika og Latin-Amerika) og Norge på den andre.¹⁰ Andre grupperinger, som å gruppere etter verdensdel eller ha de store gruppene for seg selv og gruppere de små, ble utforsket men datagrunnlaget var ikke stort nok for slike grupperinger. Det finnes ingen fullgode løsninger på problemet da det kan være forskjeller mellom gruppene. Det er imidlertid nødvendig å gruppere for å kunne undersøke forskjeller mellom generasjoner. Det kan også tenkes at forskjellene tidligere forskning har funnet mellom grupper med ulik landbakgrunn er mindre på høyskolenivå enn lavere nivå i utdanningssystemet. En slik antagelse henger sammen med seleksjonen som skjer frem mot høyere utdanning hvor de som fortsetter i utdanning blir likere hverandre og at det kan tenkes at de møter de samme utfordringene.¹¹ En gruppering av de som har land fra tredje verden som landbakgrunn kan derfor forsvares.

En annen måte å dele inn innvandrerbefolkningen på er innvandrerbakgrunn.

Innvandrerbakgrunn peker på hvorvidt man selv har innvandret til landet man bor i, eller om man er født i landet av foreldre som innvandret til landet man bor i. Med andre ord skilles det mellom innvandrere og etterkommere.¹² I forhold til spørsmål om utdanningsvalg

---

¹⁰ Begrepet "tredje verden" er omdiskutert da noen ser på det som en rangering. Opprinnelig ble begrepet "tredje verden" brukt i sammenheng med den første verden som var den vestlige blokken, den andre verden som var den kommunistiske blokken, og den tredje verden som var resten. Etter sovjetunionens oppløsning har man forsøkt andre begrepspar som nord og sør, i-land og u-land. Imidlertid anser jeg det som har blitt begrepsparet den første og den tredje verden som det mest anvendelige i denne oppgaven.

¹¹ En grundigere beskrivelse av seleksjonsmekanismer gjøres nedenfor.

¹² Ofte brukes også ordet andregenerasjonsinnvandrere for barn av innvandrere. Bjertnæs (2001) viser at ordet "andregenerasjonsinnvandrere" er blitt kritisert fra mange hold. Kritikken ligger fokuserer på *innvandrere*-delen av begrepet da det stilles spørsmål om hvorvidt man kan være innvandrer når man er født i Norge. I denne oppgaven brukes etterkommer da begrepet kan oppfattes som mer nøytralt.

generelt, og frafall spesielt, er Albas teori om etniske grenser relevant da den peker på hvorfor man kan finne forskjeller mellom innvandrere og etterkommere i høyere utdanning. Gitt at deltakelse i utdanningssystemet kan ses på som deltakelse i samfunnslivet, så vil personer med hele sin utdanning fra Norge ha mer kontakt med etniske nordmenn enn de som har kun deler eller ingen av sin utdanning fra Norge. Det kan derfor antas at de har ulike forutsetninger for å lykkes i utdanningsløpet. John Porters klassiske verk "The vertical mosaic" (1965) viste tidlig at det er forskjeller mellom ulike etniske grupper i samfunnet. Han fant at den hvite befolkningen befant seg i toppen og synlige minoriteter på bunnen av det sosiale hierarkiet. Porter utforsket imidlertid forskjeller mellom etniske grupper uten å inkludere innvandrerbakgrunn. Han skilte med andre ord ikke mellom innvandrere og etterkommere. Flere forskningsbidrag har vist hvor viktig dette skillet er for muligheter i utdanning (Driscoll 1999; Lødding 2003; Østby 2004). Østby fant at personer med innvandrerbakgrunn, og spesielt innvandrere, hadde lavere deltakelse i høyere utdanning enn majoriteten. Lødding fant at etterkommere med ikke-vestlig bakgrunn hadde en rekruttering til høyere utdanning som var minst like sterk som blant ungdom med majoritetsbakgrunn, men at rekrutteringen blant innvandrere var lavere. I USA fant Driscoll blant personer med "hispanic" bakgrunn at etterkommergenerasjonen hadde generelt lavere sannsynlighet for å avbryte high-school enn innvandrer generasjonen. Skillet mellom innvandrere og etterkommere må derfor ses som relevant også for å besvare denne studiens problemstilling.

Det er imidlertid forskjeller i hvordan innvandrerbakgrunn defineres. I den offisielle norske statistikken deler SSB innvandrerbefolkningen, som består av personer med to utenlandsfødte foreldre, inn i to grupper basert på opprinnelse: førstegenerasjonsinnvandrere som selv har innvandret til Norge, og etterkommere som er født i Norge og med to utenlandsfødte foreldre.¹³ I oppgaven brukes en litt annen inndeling enn SSBs definisjon. Årsaken til at det brukes en annen inndeling er at det i litteraturen ofte identifiserer en tredje gruppe som kalles "en og en halv generasjons innvandrere". Denne gruppen består av innvandrere som kom til Norge før skolealder, med andre ord før fylte syv år. Det er en vanlig antagelse i litteraturen at etterkommere og de som selv innvandret før fylte syv år (skolealder) likner på hverandre da de har store deler av sin oppvekst i og hele sin utdanning fra Norge. Det er dermed ventet at de har mindre språkproblemer enn det innvandrere som

---

¹³ URL SSB 9.03.08: "Innvandring og innvandrere" <http://www.ssb.no/innvandring/>

---

kommer til landet i høyere alder har (Heath og Cheung 2007:27). På grunn av at innvandrere som innvandret til Norge før skolealder antas å ligne mer på etterkommere enn innvandrere er det valgt enn noe annerledes definisjon av innvandrerbakgrunn i denne oppgaven enn det som er brukt av SSB.

Det følger av teorien og diskusjonen over at etniske minoriteter ikke kan behandles som en homogen gruppe. På grunn av at det ikke er data nok til en mer detaljert inndeling, er det i analysene tatt hensyn til dette ved kun å fokusere på de som har landbakgrunn fra den tredje verden, og ved å skille mellom majoritet, etterkommere og innvandrere. I forhold til landbakgrunn er det i Norge viktig å ta i betraktning at innvandrere og etterkommere ikke nødvendigvis, og sjelden er, fra samme landbakgrunn, noe som henger sammen med innvandringsmønsteret som ble identifisert i kapittel 1. For eksempel er etterkommere i høyskolene barn av innvandrere som kom til Norge frem til midten av 1980-tallet (pakistanere, indere, vietnamesere). For innvandrergrupper som kom etter dette (somaliere) er ikke barna gamle nok til å være i høyere utdanning enda. Gruppene etterkommere og innvandrere kan derfor bestå av grupper av forskjellig landbakgrunn, noe som kan ha betydning for forskjeller i sannsynlighet for frafall. I forhold til innvandrerbakgrunn brukes majoritet for de uten innvandrerbakgrunn som er etniske nordmenn (født i Norge av to norskfødte foreldre). Etterkommere forstås som de som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre og de som innvandret til Norge før fylte 7 år. Innvandrere brukes for innvandrere som ankom Norge etter fylte 7 år. Begrepene etniske minoriteter og de med innvandrerbakgrunn brukes som samlebetegnelser for etterkommere og innvandrere.

2.2 Frafall er også et utdanningsvalg

Med utdanningsvalg menes valg av utdanning. Noen velger å ta høyere utdanning, andre gjør det ikke. Noen fullfører utdanningen de begynner på, andre bytter fra en utdanning til en annen, eller avbryter utdanningen og finner på noe annet å gjøre. Både et opprinnelig et valg om hvorvidt man skal begynne på en utdanning eller ikke, og en beslutning om man skal fullføre utdanningen eller ikke, kan ses på som utdanningsvalg. Da frafall kan betraktes som utdanningsvalg bør også teorier om utdanningsvalg være relevant for frafall.

Litteratur om sosiale forskjeller i forhold til utdanning er omfattende, men det har vært mindre fokus på innvandrerbakgrunn. Ut fra min problemstilling er det teori om etniske

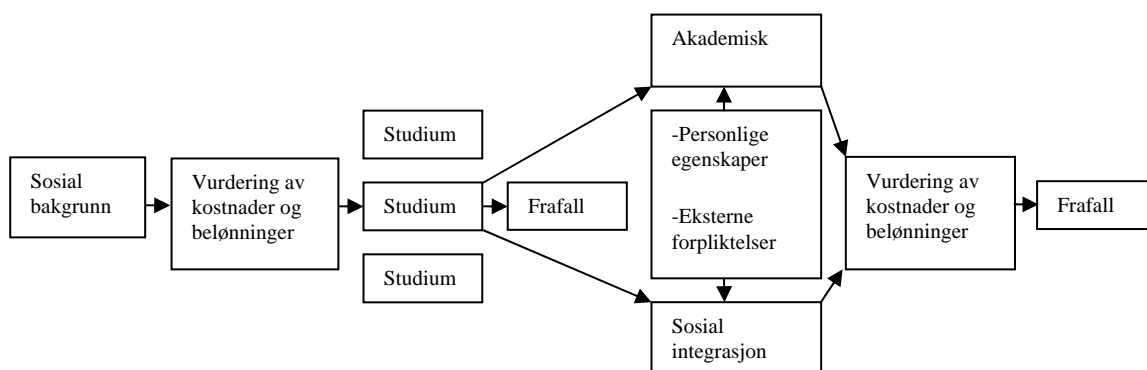
minoriteter og spesielt i forhold til høyere utdanning som er interessant. Likevel vil en del av de mer generelle teoriene om sosiale forskjeller i forhold til utdanning også være relevante. I denne studien er to teoretiske perspektiv brukt for å forklare forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn. Innledningsvis vil jeg kun ha en kort gjennomgang av de to perspektivene for å se på forskjeller og likheter. En grundigere gjennomgang av hvert perspektiv kommer nedenfor.

Den første teorien som er brukt er Goldthorpes "Rational Action Theory" (RAT) som er en av de mest innflytelsesrike generelle teoriene på rekruttering til utdanning (Goldthorpe 2000). Kort fortalt hevder RAT at utdanningsvalg er et resultat av vurderinger av kostnader og belønninger ved, og sannsynlighet for suksess i, de ulike utdanningsalternativene man kan forfølge. Vurderingene påvirkes av sosial bakgrunn da den gir ulik tilgang til muligheter og begrensninger, og dermed vil forskjellige sett sannsynlige kostnader og belønninger være involvert. Teorien fokuserer på rekruttering til utdanning, men jeg anser den også å være relevant i forklaring av frafall da rekrutteringsmønstre over tid er relevante for frafallsmønstre (Tinto 1993). I forhold til frafall er utgangspunktet i ressurser interessant da forskjeller i ressurser kan gi forskjeller i utdanningsvalg. I forhold til min problemstilling er dette interessant da forskjeller i ressurser mellom studenter med ulik innvandrerbakgrunn kan føre til forskjeller i utdanningsvalg. Selv om RAT har stor forklaringskraft i forhold til rekruttering til høyere utdanning har den mangler i forhold til å forklare frafall fra høyere utdanning. Da RAT i utgangspunktet fokuserer på rekruttering til utdanning, mangler den et perspektiv på hvordan studenten blir påvirket av det sosiale systemet (som en utdanningsinstitusjon er) studenten befinner seg i, og hvilke effekter dette kan få på frafall. Med andre ord kan en beslutning om frafall skyldes andre ting enn tilgang til ressurser.

For å fang opp effekter av påvirkninger i studiesituasjonen har jeg også valgt å ta med det teoretiske perspektivet til Tinto. Tinto har laget en av de mest innflytelsesrike teoretiske modellene for frafall fra høyere utdanning og han mener de fleste frafall skyldes dårlig integrasjon i studieinstitusjonen (Tinto 1975; Tinto 1993). Mangelfull integrasjon kan skyldes problemer med å oppfylle de faglige kravene, eller problemer med å finne seg til rette i det sosiale miljøet. Slike problemer kan skyldes personlige egenskaper, forpliktelser utenfor studiene og egenskaper ved studieinstitusjonen. Studenter som har problemer med integrasjon antas å ha høyere sannsynlighet frafall da de kan vurdere det til mer fornuftig å investere sine ressurser på en annen måte. Tintos modell er imidlertid heller ikke optimal for

denne oppgavens problemstilling da den fokuserer på frafall fra den enkelte institusjon. Denne studien fokuserer på systemfracfall som ikke nødvendigvis påvirkes av de samme faktorene. Selv om Tintos modell ikke fokuserer på den typen frafall som utforskes i denne studien, kan flere av faktorene Tinto peker på allikevel tenkes å være relevante i en forklaring av systemfracfall.

Selv om de to teoriene ikke er optimale for å forklare frafall hver for seg, er det flere grunner til å bruke akkurat disse to teoretiske perspektivene. Da de to teoriene har et felles utgangspunkt i at de antar at studentene forholder seg rasjonelt til utdanningsvalg, samtidig som de har et ulikt fokus da Goldthorpe fokuserer på rekruttering og Tinto på frafall fra høyere utdanning, gir en kombinasjon av de to teoretiske perspektivene økt forklaringskraft. Behovet for to teoretiske perspektiv ligger i at en beslutning om frafall både kan skyldes rekrutteringsmønstre og graden av integrasjon. I en undersøkelse som denne er det ikke mulig å si hvilke av disse antakelsene som er riktige. Det er derfor hensiktsmessig å se frafall som en kombinasjon av effekter som påvirker rekruttering og effekter som påvirker sosial og akademisk integrasjon. En annen grunn til å bruke disse teoriene er det teorier som ofte brukes i forklaringer på utdanningsvalg og frafall fra studiene. For til slutt antas teoriene å kunne forklare forskjeller i sannsynligheten for frafall etter innvandrerbakgrunn. De to teoriene skal besvare hvordan det kan forekomme forskjeller i frafall mellom personer med og uten innvandrerbakgrunn, og hvilke andre faktorer som kan forklare forskjeller. Nedenfor er en forenklet modell av hvordan frafall kan ses som en kombinasjon av de to teoretiske perspektivene:

I valg av studium vurderes kostnader og belønninger ved, og sannsynligheten for suksess i, de forskjellige alternativene. Generelt påvirkes vurderingene av sosial bakgrunn som gir tilgang til ulike sett sannsynlige kostnader og belønninger ved de ulike alternativene. Valget

av studieretning påvirker frafall direkte (som hos Goldthorpe) og indirekte gjennom forutsetningene for akademisk og sosial integrasjon (som hos Tinto). Akademisk og sosial integrasjon påvirkes også av personlige egenskaper og eksterne forpliktelser. Akademisk og sosial integrasjon påvirker på nytt vurdering av kostnader og belønninger ved og sannsynligheten for suksess i utdanningen man er på. Dersom man finner at studiet ikke lengre passer overens med intensjonene man har satt seg avbryter man studiene. Før teoriene studeres mer i detalj vil det gjøres rede for hvordan frafall forstås i denne studien.

2.2.1 Hvordan frafall forstås i denne studien

Norsk forskning på frafall fra høyere utdanning har funnet store sprik i andeler som har forsvunnet fra studiet før det var fullført (Aamodt 2001; Aamodt 2002; Næss 2003; Børing 2004). Aamodt (2002) rapporterte om et frafall på nærmere 50 % på studier ved Universitetet i Oslo. Om lag halvparten av disse forsvant ut av høyere utdanning, resten byttet til et annet lærested. Det store tallet kan ha sammenheng med at studien tok utgangspunkt i den åpne forberedende prøven, en prøve som mange meldte seg opp til uten å avlegge eksamen i (Aamodt 2002). Næss (2003) fant en frafallsandel på 18 % ved de frie gradsstudiene på universitetene. For overganger mellom universitet og høyskole fant Aamodt (2001) at høyskolene mistet en fjerdedel av de nye studentene til enten universiteter eller at de sluttet helt og at universitetene mistet hver tredje nye student til enten høyskolene eller at de sluttet helt. For profesjonsstudiene i høyskolene fant Børing (2004) at frafallet var på 29 % i gjennomsnitt. Det var derimot stor forskjeller mellom studiene hvor sykepleierutdanningen hadde lavest frafall på 12 % og allmennlærerutdanningen det høyeste frafallet med 45 %. Som den tidligere forskningen viser er det store sprik mellom de ulike studiene i størrelsen på frafallsratene. Mastekaasa og Hansen (2004:101) mener det noe sprikende bildet av frafall i høyere utdanning skyldes at metodiske valg påvirker resultatene. Frafall som begrep er derfor langt fra entydig og forskjellene tidligere forskning har funnet i andelen som faller fra studiene skyldes delvis metodiske valg. De metodiske valgene i forhold til definisjonen av frafall kan forklares ut fra tre distinksjoner; hvorvidt avgangen fra studiet er frivillig eller ikke, hvorvidt man bytter studium/studiested eller avbryter høyere utdanning, og hvorvidt avbruddet er midlertidig eller varig (Tinto 1975:89-90; Tinto 1993).

Den første distinksjonen skiller i hvorvidt frafall er et frivillig valg eller om man presses ut av institusjonen. Det finnes grader av frie valg, men i Norge fantes det før kvalitetsreformen

---

få mekanismer ved høyskolene som direkte tvang studentene til å avbryte utdanningen. De ordningene som var i bruk var for eksempel begrensinger i forhold til antall eksamensforsøk, disiplinære reaksjoner og sikkerhetsvurderinger (for sykepleier/lærer/førskolelærer). Enkelte institusjoner har etter kvalitetsreformen strammet inn på mulighetene for å være programstudent uten å studere, men en evaluering av slike mekanismer vil ikke være en del av denne studien da institusjonelle forskjeller ikke er et sentralt tema. Jeg vurderer andelen ufrivillige frafall til å være så liten at alle frafall i denne oppgaven vil behandles som frivillige valg.

Den andre distinksjonen skiller frafall fra den enkelte studieinstitusjon og studium (institusjonell avgang) fra frafall fra høyere utdanning i sin helhet (systemavgang) (Tinto 1975; Tinto 1993). Institusjonell avgang forutsetter at studenten begynner på et nytt studium ved enten samme studiested eller et annet studiested. Dersom det i en analyse av frafall ikke skilles mellom de to typene, kan man få høye frafallsrater og uventede resultater da de to typene frafall ikke nødvendigvis påvirkes av de samme faktorene. Hovdhaugen og Aamodt (2005) fant i sin studie et skille mellom institusjonelt frafall og systemfracfall i betydningen av hvilke variabler som virket inn på de to. For de enkelte institusjonene er alle frafall like relevante da de alle medfører ”tapte” inntekter, men fra et samfunnsøkonomisk, individuelt og faglig perspektiv er systemavgang mest interessant. Samfunnsøkonomisk fordi bytte av studium eller lærested ikke nødvendigvis fører til lavere progresjon da det norske utdanningssystemet åpner for stor grad av valgfrihet, og da det nasjonale gradssystemet gjør det mulig å skifte institusjon uten å tape tid. Et avbrutt studium er på sin side sløsing med ressurser.¹⁴ Individuelt da et bytte av studium og studiested ikke nødvendigvis oppfattes like negativt, men kanskje heller positivt, i forhold til det å måtte avbryte utdanningen. Hovdhaugen og Aamodt (2005) fant en slik sammenheng i sin utforskning av frafall. Faglig er også et endelig opphold mer interessant da bytte av studium eller studiested ikke kan oppfattes som et like stort paradoks som et avbrutt studium da det heller kan ses på som en korrigering snarere enn en forkasting av et opprinnelig valg om å ta høyere utdanning. Dette er gitt ved at valg av utdanning kan ses på som en kostnad-nytte modell. Et opphold i studiene, uansett lengde, representerer slik en endret taktikk i forhold til den opprinnelige

---

¹⁴ Ikke fullført utdanning blir i litteraturen regnes som av marginal betydning på arbeidsmarkedet og kan derfor betraktes som sløsing med ressurser.

kostnad-nytte kalkylen og blir derfor mer interessante enn bytte av studium da sistnevnte snarere vil fremstå som en korreksjon av opprinnelig valg.¹⁵ I denne oppgaven fokuseres det på systemavgang.

Den tredje distinksjonen gjelder for avbrutt utdanning og avgjør om oppholdet i studiet er midlertidig eller endelig. “Because of the failure to make such distinctions (between temporary and permanent dropouts), past research often produced findings contradictory in character and/or misleading in implication (parentes er lagt til) (Tinto 1975:90).” Det problematiske er å definere hva som er et midlertidig opphold (pause) og hva som er et endelig opphold. Det kan tenkes at en person som først avbryter studiene senere bestemmer seg for å studere igjen. Det å sette en grense for hvor lenge et individ kan ha opphold i studiene før det defineres fra pause til endelig opphold er vanskelig og virker lett tilfeldig. Man vil alltid risikere å definere noen som endelig frafall uten at de selv oppfatter det som det. Det er imidlertid viktig at en ikke definerer seg bort slik at forskning på frafall blir umulig, for eksempel ved å tillate et opphold i studiene på 10 år. I praksis ville en slik definisjon umuliggjøre forskning på frafall de siste 10 årene og dermed umuliggjøre forskning på frafall blant studenter med innvandrerbakgrunn i sin helhet da det ikke ville være noen å forske på. I denne oppgaven vurderes et opphold på to semestre som frafall.

2.3 Utdanningsvalg og teoritradisjoner

For å forklare forskjeller i utdanningsvalg bygger Goldthorpe på Boudons tredeling mellom teoritradisjonene verditeori, kulturteori og sosial posisjonsteori. Goldthorpe fokuserer ikke på verdi- og kulturteori, og ser på dem som utilstrekkelige til å forklare utdanningsvalg, og han behandler dem derfor veldig kort. Goldthorpe tar allikevel høyde for at verdier, normer og kulturelle variasjoner kan være med på å påvirke folks handlinger. Jeg mener at teoriene er interessante i forhold til frafall etter innvandrerbakgrunn og vil derfor gjøre kort rede for dem her.

---

¹⁵ En diskusjon om hvorvidt den avbrutte utdanningen kan ses på som et ledd i en lengre kostnad-nytte kalkyle vil ikke tas opp her.

2.3.1 Verditeori

Verditeori hevder at de som har foreldre med høy sosial bakgrunn i større grad blir oppfordret til å ta utdanning fordi foreldrene verdsetter utdanning høyere enn foreldre med lavere sosial bakgrunn (Goldthorpe 2000:168). Goldthorpe fokuserer ikke på slike sammenhenger, men andre mener utdanningsaspirasjoner, motivasjon og holdninger til høyere utdanning kan tenkes å påvirke utdanningsvalg og at den varierer med foreldres utdanningsnivå (Gambetta 1987:76; Erikson og Jonsson 1996:30). Da de med foreldre med høyere utdanning har et sterkere insentiv til å ta utdanning, kan det antas at de har større insentiv til å fullføre utdanningen de har begynt på enn det barn av foreldre med lav utdanning har. Det kan derfor tenkes at barn av foreldre med høy utdanning har lavere sannsynlighet for frafall enn barn av foreldre med lav utdanning.

Ut fra min problemstilling er det interessant om det finnes forskjeller i verdier og kulturelle modeller som kan påvirke motivasjonen til å fullføre utdanningen mellom personer med ulik innvandrerbakgrunn. Kao og Thompson (2003) har kultur som en av hovedforklaringene på minoriteters utdanningsvalg da deres holdninger til utdanning vil være avgjørende for hvordan de gjør det i utdanningssystemet. En positiv holdning kan kompensere for strukturelle ulemper og føre til at de presterer på samme nivå som majoriteten. Da motivasjon og holdninger antas å variere med sosial bakgrunn, og personer med innvandrerbakgrunn generelt har lavere sosial bakgrunn enn det majoriteten har, kunne det i utgangspunktet forventes at personer med innvandrerbakgrunn hadde høyere sannsynlighet for frafall. Til tross for disse generelle sammenhengene har etniske minoriteter vist seg å ha større forpliktelser, holdninger og motivasjon til utdanning enn majoriteten.

John Ogbu (1991) sammenlignet etniske minoriteter med innvandrerbakgrunn og det han kalte ufrivillige minoriteter (urbefolkning og etterkommere av slaver).¹⁶ Han fant forskjeller mellom de to minoritetstypenes holdninger og motivasjon til utdanning. Da de ufrivillige minoritetene hadde en generell skepsis til deltakelse i utdanningssystemet som et redskap for

---

¹⁶ Det er usikkert hvor man skal plassere flyktninger og asylsøkere i denne inndelingen. En årsak er at det kan være vanskelig å skille mellom de som innvandret på humanitært og økonomisk grunnlag (jmfør diskusjon i kapittel 1). Det er nok ingen fasitsvar og hver innvandringsgruppe må vurderes hver for seg. For eksempel har politiske flyktninger fra noen områder slått seg mer til ro i samfunnet enn flyktninger fra andre områder. Dette kan ha sammenheng med varigheten av konflikten og evner til suksess i det norske samfunnet. I denne avhandlingen vurderes alle innvandrere som frivillige minoriteter da de på et eller annet tidspunkt valgte Norge som land.

sosial mobilitet, hadde minoriteter med innvandrerbakgrunn full tillit til det samme systemet. Årsaken var at de to gruppene brukte forskjellige kulturelle modeller for å forstå samfunnet de levde i, kulturelle modeller som læres av minoritetsgruppens barn og som dermed skaper holdningene, kunnskapen og kompetansen barna tar med seg til skolen. Jon Lauglo (2000) fant i sin utforskning av personer med innvandrerbakgrunn i Norge at minoritetene hadde en mer positiv innstilling til skolen enn majoriteten de to siste årene på ungdomsskolen og det første året på videregående skole. Han fant videre at den positive innstillingen kompenserte for de opprinnelige ulempene gruppen hadde ved sosial bakgrunn. Det kan stilles spørsmålstegn ved om motivasjonen til innvandrere smitter over på barna. Zhou (1997:83-86) mener at situasjonen oppfattes annerledes av etterkommere enn innvandrere. De forholder seg i større grad til det samfunnet de vokste opp i, og har ikke foreldrenes hjemland som sammenligningsgrunnlag. Motivasjon og aspirasjon påvirker sannsynligheten for frafall, men det er imidlertid usikkert om personer med innvandrerbakgrunn har høyere motivasjon enn majoriteten, da kun de mest motiverte fortsetter studiene til høyere utdanning.

2.3.2 Kulturteori

Goldthorpe (2000:168) forstår kulturteori som Bourdieus begrep om kulturell kapital, hvor utdanningssystemet fungerer som en aktør for sosial kontroll. Kulturell reproduksjon er nødvendig for å reprodusere den sosiale strukturen, og de dominerende klasser bruker sine krefter for å forsikre seg om at skolene fungerer på en konservativ måte. Dette gjøres ved å innføre en pedagogikk hvor det kreves at barna har blitt sosialisert inn i den dominerende kulturen for å lykkes. Barn fra hjem med høy kulturell kapital vil ha væremåter, språkbruk, kunnskaper og tenkemåter som passer bedre inn i skolen. De vil få høyere karakterer og vil i større grad føle seg hjemme i skolen enn barn fra en mer ressurs svak bakgrunn. Goldthorpe (2000:171) anser ikke kulturteori som direkte knyttet til utdanningsvalg, men inkluderer kulturell kapital, sammen med psykologiske og genetiske faktorer, i primære effekter som skaper forskjeller i hvordan man gjør det på skolen. Da adgang til studier reguleres av tidligere karakterer danner prestasjoner de objektive grensene for hvilke utdanningsalternativ som er mulige. Tidligere forskning har vist at søkere med høyt karakternivå tok mer sikte på universitetsutdanninger enn søkere med lave og middels karakterer og søkere med lavest og middels karakterer søkte oftest til høyskoleutdanning og

---

da særlig innenfor undervisningsfag og helse- og sosialfag (Hovland 2000). Dersom kulturell kapital påvirker prestasjoner på videregående skole, kan det hende at forskjeller i kulturell kapital påvirker frafall fra høyere utdanning.

Karakterer fra videregående skole har betydning for frafall da de akademiske forutsetningene påvirker kostnader ved utdanningen (Mastekaasa og Hansen 2004:102-103). Ved dårligere akademiske forutsetninger, det vil si jo større problemer man har med å tilegne seg kunnskapene som skal til for å gjøre det bra, jo vanskeligere blir det å fullføre studiene. Det kan forventes at det er sammenheng mellom prestasjoner i videregående skole og hvordan man klarer seg i høyere utdanning og det kan derfor ventes at studenter med gode karakterer fra videregående skole har lavere frafall enn studenter med dårligere karakterer. Mastekaasa og Hansen (2004:114) fant at både fullføring og forskjellige typer frafall fra universiteter og høyskoler kunne predikeres ut fra karakterene en student hadde oppnådd på videregående skole. Sammenhengen var spesielt tydelig for kort høyere utdanning. Karakterer hadde svært stor betydning for de som avbryter høyere utdanning. Sannsynligheten for å avbryte utdanningen var 2,5 ganger høyere for de 10 prosent svakeste som for de 10 prosent med høyest karaktersnitt. Hovdhaugen og Aamodt (2005:72) fant også at de med gode karakterer hadde lavere sannsynlighet for å avbryte studiene enn de med dårlige karakterer. Studenter med lave karakterer ser derfor ut til å ha høyere sannsynlighet for frafall enn studenter med høye karakterer, noe som stemmer overens med teorien.

Ut fra min problemstilling er det interessant om forskjeller i kulturell kapital gir studenter med innvandrerbakgrunn ulemper i skolesystemet. Tidligere forskning har vist at etniske minoriteter kan mangle noe av den norske kulturelle kapitalen (Krange og Bakken 1998). På grunn av manglende kulturell kapital kan det hende at personer med innvandrerbakgrunn har lavere karakterer enn majoriteten. Det vil være interessant å undersøke om denne mangelen på kapital blant studenter med innvandrerbakgrunn kan føre til at de har høyere frafall fra høyskolene enn majoriteten.

2.3.3 Sosial posisjonsteori

For å forklare utdanningsvalg tar Goldthorpe et metodologisk individualistisk utgangspunkt: "... all social phenomena can and should be explained as resulting from the action and interaction of individuals" (Goldthorpe 2000:164). Videre søker han å forklare

utdanningsvalg gjennom rasjonell handlingsteori (RAT), noe han definerer som: "... a notion of rationality of only 'intermediate' strength" (Goldthorpe 2000:165). Rasjonalitet i en vag form antyder at ethvert individ har livsmål og ethvert individ velger den handlingsbanen individet anser som den best egnede for å nå disse livsmålene. Aktørene har vanligvis alternative midler for å nå livsmålene, og gjennom sine handlingsvalg anslår de til en viss grad sannsynlige kostnader og belønninger ved de forskjellige alternativene. Aktører har til en viss grad kunnskap om samfunnet de lever i og posisjonen de inntar i det, spesielt når det gjelder muligheter og begrensninger i forhold til å oppnå de livsmålene de har satt seg. Goldthorpe (2000:165) anerkjenner at avvik fra perfekt rasjonalitet ofte forekommer og han antar heller ikke at aktører alltid er klar over sine livsmål, eller alltid handler i overensstemmelse med hva aktørene vet er rasjonelt. Goldthorpe mener at disse avvikelsene fra det rasjonelle ikke har noen stor betydning da man med et stort antall individer kun trenger å anta at det er en tendens til at aktørene handler rasjonelt, jamfør de store talls lov. Av dette følger at selv om det finnes mange ulike motivasjoner bak utdanningsvalg (noen tenker på karriere innen arbeidslivet, andre studerer for å utsette beslutningen om karriere, noen ønsker ikke å møte voksenlivet, noen bruker studiene som selvrealisering, og andre kan gjøre det på grunn av at foreldrene forventer det), så kan man på et aggregert nivå anta at det ligger en form for rasjonell handlingskalkyle bak valget. Det er derfor mulig å anta at de som begynner å studere stort sett gjør dette fordi de anser det som den beste måten å investere sin tid og sine ressurser på for å nå sine livsmål. For å oppsummere er "The focus of RAT is on how actors come to choose particular courses of action in pursuit of their goals, using the resources that they command and adapting to the opportunities and constraints that characterize their situation" (Goldthorpe 2000:165). Ut fra et metodologisk individualistisk utgangspunkt forklares utdanningsvalg derfor av aktørers livsmål, ressurser og de forskjellige muligheter og begrensninger ulike utdanningsvalg medfører.

Goldthorpes fokus er på hvordan vurderinger av ulike utdanningsvalg påvirkes av sosial posisjon. Det er i vurderingssituasjonen av hvorvidt man skal fortsette i utdanning eller ikke, og dersom man fortsetter, hva man skal studere at "considerations arising from the relationship between class origins and envisaged destinations – educational and in turn occupational – become crucial" (Goldthorpe 2000:171). Med andre ord ser Goldthorpe at utdanningsvalg avgjøres via vurderinger barna og deres foreldre gjør i forhold til kostnader og belønninger ved, og sannsynligheten for suksess i, de ulike utdanningsalternativene de kan forfølge. I følge Goldthorpe vektlegger Boudon at ulike klasseposisjoner gir ulike

---

muligheter og begrensninger, og dermed vil forskjellige sett sannsynlige kostnader og belønninger være involvert når en vurderer ulike utdanningsvalg. Dette gjør at selv om man objektivt sett har like muligheter, det vil si at man presterer likt på videregående skole, så kan forskjeller i valg av videre utdanningsløp forekomme. Goldthorpe utdyper dette slik:

...in the case of working-class children, a failed attempt at obtaining higher-level academic qualifications is likely to be more serious in its consequences than for children from families enjoying superior resources. For as well as representing a loss in itself it would also imply further opportunity costs if an alternative (...) option were to be taken up.... (Goldthorpe 2000:175-6).

Sosiale forskjeller i valg av studieretning i høyere utdanning opprettholdes med andre ord fordi familier fra de lavere sosiale lag krever høyere garanti for suksess enn de fra høyere sosiale lag da kostnadene ved å velge feil er store. I tillegg er det nødvendig for de med foreldre med høy sosial bakgrunn å ta høyere utdanning for å unngå nedadgående sosial mobilitet (Goldthorpe 2000:174). Teorien åpner slik sett for at det forekommer sosiale forskjeller i utdanningsvalg.

I dag fortsetter personer med høy sosial bakgrunn i høyere grad enn personer med lav sosial bakgrunn, som i større grad forlater utdanningssystemet og dersom de fortsetter velger de retninger som typisk reduserer sannsynligheten for å fortsette i utdanning etter det valgte nivået (Goldthorpe 2000:167). I høyere utdanning betyr dette at de med lav sosial bakgrunn i større grad velger korte profesjonsstudier fremfor åpnere akademiske grader hvor det er mulig å fortsette til lang høyere utdanning. Hansen (1997) fant at de med høyt utdannede og rike foreldre hadde størst sannsynlighet for å velge profesjonsstudier og akademiske universitetsstudier. De med foreldre med lavere sosioøkonomisk status hadde størst sannsynlighet for å velge kortere høyskolestudier. Forskjellene betyr at det forekommer en seleksjon av studentene inn mot høyere utdanning hvor høyskolene i gjennomsnitt får studenter med mindre ressurser enn det universitetene får. Sosiale forskjeller gjelder imidlertid ikke bare i valg av institusjon, men også valg av studieretning. Hovland fant en seleksjon i valg av studieretning i høyere utdanning da barn med fedre med lav utdanning valgte korte og yrkesrettede utdanninger som ledet til yrker med relativt sikre arbeidsmarkedsutsikter som sykepleier, lærer, politi, ingeniør, økonomikonsulent m.m. (Hovland 2000:11). Tidligere forskning i Norge bekrefter Goldthorpes antakelse om sosiale forskjeller i rekruttering til høyere utdanning.

Sammenhengen mellom utdanningsvalg og sosial bakgrunn er et resultat av et rasjonelt utgangspunkt i ressurser, muligheter, og begrensninger de ulike sosiale lagene står overfor

(Goldthorpe 2000:176). Selv om Goldthorpe i utgangspunktet fokuserer på utdanningsvalg mellom utdanningsnivå, kan teorien også brukes til å forstå hvorfor enkelte velger å avbryte utdanningen. Dette er fordi rekrutteringsmønstre over tid kan relateres til eventuelle frafallsmønstre (Tinto 1993:8). Ut fra denne oppgavens problemstilling er Goldthorpes teori relevant da den peker på at forskjeller i ressurser kan føre til ulike valg av studium. Da personer med og uten innvandrerbakgrunn har ulik tilgang til ressurser er rekrutteringsmønstre noe som må utforskes grundigere i forhold til sannsynlighet for frafall. To ressurser som antas å påvirke utdanningsvalg er økonomi og informasjon om utdanningssystemet. Foreldres inntekt antas å påvirke de økonomiske mulighetene for studentene til å fullføre studiene. Kostnadene ved studiene for studenter som flytter hjemmefra i 18 til 20 års alderen er betydelige (Mastekaasa og Hansen 2004:104). De fleste studenter i Norge får støtte fra Lånekassen, som er opprettet for å utjevne økonomiske ulikheter mellom ulike sosiale lag. Det er likevel tenkelig at barn fra lavere sosiale lag har en større tilbøyelighet til å avbryte studiene dersom de ikke lenger har rett til studiestøtte, eller fordi de jobber mer ved siden av studiene. Størrelsen på økonomisk støtte kan også påvirkes av hvor mange søsken man har da foreldrene må tenke på at alle må få litt støtte. Mastekaasa og Hansen (2004:106) kunne imidlertid ikke finne noen statistisk signifikant betydning av foreldres inntekt på frafall. De presenterte ingen analyser av den finansielle effekten på frafall, men påpekte at analysene var gjort, men at ingen signifikant sammenheng ble funnet. Selv om tidligere forskning ikke har funnet de store sammenhengene mellom foreldres inntekt og frafall, det kan allikevel tenkes at foreldres inntekt er relevant for å forklare forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn. Foreldre til studenter med innvandrerbakgrunn har generelt lavere inntekt enn foreldre av majoriteten, og forskjellen mellom de med og uten innvandrerbakgrunn er kanskje større enn mellom studenter med majoritetsbakgrunn. Forskjeller i foreldres inntektsnivå kan derfor føre til forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn.

Informasjon om utdanningssystemet er en annen ressurs som antas å påvirke utdanningsvalg. Til tross for det store fokuset som settes på valg av utdanning, både av studenten selv, foreldre, venner og institusjoner, så har mange studenter problemer med utdanningsvalget da det på forhånd er vanskelig å vite hvor stor interessen er for faget, eller hvor godt man passer inn i det sosiale og faglige miljøet. Mange mener at barn fra høyere sosiale lag ofte har bedre tilgang til informasjon om høyere utdanning, og mer støtte fra familie og venner til å finne ut hva de er flinke til, og hvilken type utdanning de bør velge (Erikson og Jonsson 1996:30; De

---

Graaf, De Graaf og Kraaykamp 2000:100; Mastekaasa og Hansen 2004:103). Det er imidlertid usikkert hvor mye informasjon som trengs for å ta høyere utdanning dersom man har fullført videregående skole. Tilgang til informasjon fra foreldre utgjør kanskje bare en liten del av den totale informasjonen man har om utdanningsmuligheter. Det er imidlertid ikke kun mengden av informasjon det fokuseres på, men også hvor god informasjonen er. Med andre ord må man kunne skille ut hva som er god og hva som er dårlig informasjon. Det er her snakk om informasjon i form av kunnskap om spesifikke utdanningsinstitusjoner, fagfelt eller kurs, om kostnader ved studiene, om forhold som organisering av studiene, intellektuelt miljø, og mer faglig relevant kunnskap. Med andre ord påvirker tilgang til god informasjon hvorvidt man finner studieretningene man er interessert i og hvilken studieretning man velger. Det kan tenkes at studenter som opplever at de har valgt rett studium sannsynligvis har bedre forutsetninger for å fullføre utdanningen de begynte på enn de som ikke opplever det samme. Studenter som ikke har mye informasjon om høyere utdanning, har dermed større risiko for å velge en utdanning de ikke trives med, noe som kan føre til at de avbryter utdanning. Tidligere forskning har ofte vist at studenter med foreldre med lav utdanning har høyere frafall enn de med foreldre med høy utdanning, noe som stemmer overens med teorien (Aamodt 2001; Mastekaasa og Hansen 2004; Hovdhaugen og Aamodt 2005). Etniske minoriteter kan ha en dobbel begrensning i tilgang til god informasjon om utdanningssystemet. For det første har foreldre til personer med innvandrerbakgrunn lavere utdanningsnivå enn det foreldre til de uten innvandrerbakgrunn har (Østby 2004). For innvandrere kan informasjon om utdanningssystemet også avhenge av botid, men det gjelder ikke alle da enkelte innvandrere kommer til Norge som studenter. For det andre er det ikke sikkert at de foreldrene med innvandrerbakgrunn som har høyere utdanning har god informasjon om det norske utdanningssystemet. Det er derfor ikke sikkert at barn av høyt utdannede foreldre med innvandrerbakgrunn får uttelling for den sosiale posisjonen de har. Enkelte studier har også funnet at det å ha foreldre med høy utdanning påvirket rekrutteringen til videregående skole for majoritetselever, men at foreldres utdanningsnivå i liten grad påvirket rekrutteringen blant elever med innvandrerbakgrunn (Krange og Bakken 1998; Opheim og Støren 2001:105). Det kan imidlertid ikke trekkes en slutning om at dette automatisk gjelder for rekruttering til høyere utdanning, men foreldres utdanningsnivå kan ha mindre betydning for sannsynligheten for frafall for de med innvandrerbakgrunn enn for majoriteten. Forskjeller i foreldres utdanningsnivå kan derfor føre til forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn.

Det er imidlertid ikke gitt at tilgang til ressurser gjennom sosial bakgrunn er relevant for å forklare utdanningsvalg i høyere utdanning. To årsaker til at det ikke gjør det er seleksjon og alder. Seleksjonshypotesen hevder at barn fra lavere sosiale lag er sterkere selektert til høyere utdanning enn barn fra høyere sosiale lag (Mare 1980; Hansen 1997; Hansen 2005). De studentene med de dårligste prestasjonene forsvinner ved hver overgang fra et utdanningsnivå til neste og de som fortsetter i utdanning blir mer like over tid. Denne seleksjonen er større blant de lavere sosiale lag fordi de krever større sannsynlighet for suksess, og det kan derfor hende at prestasjoner, motivasjon og ambisjoner i stor grad opphever de negative effektene av lav sosioøkonomisk bakgrunn.¹⁷ Hansen (2005) fant at sannsynligheten for å søke allmennfaglig studieretning var lavere for barn fra Oslo øst enn Oslo vest selv om det ble kontrollert for karakterer fra ungdomsskolen og foreldres utdanningsnivå og inntekt. Det betyr at det generelt forekommer større seleksjon av barn fra Oslo øst enn barn fra Oslo vest, og spesielt av barn med foreldre med lav utdanning og lønn. Hansen (1997:317) fant også at sosial bakgrunn hadde størst betydning i overgangen mellom ungdomsskole til videregående skole, men at det også var fortsettende sosial ulikhet gjennom hele utdanningsløpet. Hun fant at sosial bakgrunn påvirket valg av studieretning i høyere utdanning og at de med lavere sosial bakgrunn hadde større sannsynlighet for å velge kortere høyskolestudier enn universitetsstudier, noe som betyr at det forekommer en seleksjon inn mot høyskolestudiene. Mare (1980:302) fant, ved å undersøke overgangene mellom utdanningsnivå, at effekter av foreldres sosioøkonomiske status (foreldres inntekt) avtok over tid da de ikke hadde så mye å si i sene overganger, noe som betyr at seleksjonen på bakgrunn av sosioøkonomisk status er sterkere tidlig enn sent i studieløpet. I forhold til min problemstilling er seleksjonsmekanismer relevante da de kan peke på hvorfor det kan være forskjeller i frafall mellom majoriteten og studenter med innvandrerbakgrunn da seleksjonen kan være forskjellig mellom de to gruppene.

Det andre argumentet mot at sosial bakgrunn har noe å si for utdanningsvalg i høyere utdanning er fra livsløpshypotesen som tar utgangspunkt i at, jo eldre man er desto mindre avhengig blir ens valg av foreldrene og dermed mindre farget av sosial bakgrunn er man (Baker og Velez 1996). At sosial bakgrunn har en viss betydning for frafall er det stort sett

---

¹⁷ Det er denne seleksjonen som ligger bak antakelsen om at det er mindre forskjeller etter landbakgrunn i høyere utdanning enn det som er blitt vist på lavere nivå i utdanningssystemet.

---

enighet om, men det er samtidig en diskusjon om hvorvidt betydningen av sosioøkonomisk status reduseres. For USA viste Baker og Velez at gjennomsnittsstudenten mange steder hadde endret seg fra å være personer som kommer rett fra high-school for å studere fulltid til å bli en 22 år gammel kvinne med arbeid ved siden av studiene, og som ofte bare deltok på deler av undervisningen. Med andre ord fant de at gjennomsnittstudenten var blitt en ”utradisjonell” student (Baker og Velez 1996). Konsekvensen var at sosioøkonomisk status endret viktighet. For de tradisjonelle studentene hadde den fortsatt stor betydning for hvordan de gjorde det i utdanningen, men for den nye gjennomsnittstudenten hadde den ikke så mye å si i forhold til egne evner. Årsaken var at eldre studenter i større grad var løsrevet sine foreldres sosioøkonomiske status. For eldre studenter er tidligere akademiske prestasjoner fra videregående skole derfor viktigere. En redusert betydning av foreldres økonomiske støtte var også noe Løwe og Sæther også fant da eldre studenter fikk mindre økonomisk støtte fra foreldrene enn det yngre studenter fikk (Løwe og Sæther 2007:46). Dette kan forklares ved at eldre studenter oftere er mer etablerte med jobb, leilighet og familie enn det yngre studenter er. Ved å være mer selvstendige, har ikke foreldres sosioøkonomiske status like stor innflytelse på deres beslutninger. Mange innvandrere kommer til landet i voksen alder og må derfor ta noe utdanning i Norge for å kvalifisere til høyere utdanning. Av denne grunn kan flere være gamle når de begynner i høyere utdanning og livsløpshypotesen er derfor relevant i forhold til min problemstilling.

Ut fra teorien over må det klargjøres hvorfor rekrutteringsmønstre er relevante for å forklare forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn. Ut fra Goldthorpes perspektiv var en beslutning om å ta høyere utdanning et resultat av vurderinger av kostnader og belønninger ved, og sannsynligheten for suksess i, de ulike alternativene man kunne forfølge.

Vurderingene av hvorvidt man skulle begynne eller ikke ble påvirket av flere faktorer, men sosial bakgrunn var den viktigste. Sosial bakgrunn påvirket blant annet tilgang til god informasjon om hvilke utdanningsalternativ som finnes, hvorvidt man har råd til å ta utdanning og hvilken type utdanning man har råd til å ta. Personer med høy sosial bakgrunn er nødt til å ta høyere utdanning for å unngå nedadgående sosial mobilitet. For personer med lav sosial bakgrunn er det å prøve å ta høy utdanning risikabelt da kostnadene ved ikke å lykkes er store. Dersom personer med lav sosial bakgrunn fortsetter til høyere utdanning kan det antas at de velger studieretninger som gir høy sannsynlighet for suksess i arbeidsmarkedet. Sosial bakgrunn legger slik begrensning på hvem som begynner i høyere utdanning og ikke. Denne sorteringen av hvem som begynner og ikke begynner i høyere

utdanning kan betraktes som en seleksjon. Seleksjon medfører at flere av de med lav sosial bakgrunn velger kortere studier med fokus på arbeidsmarkedet enn hva som er tilfelle for de med høy sosial bakgrunn. Rekruttering er over tid interessant i forhold frafall, noe som særlig gjelder ved slike systematiske forskjeller som oppstår på grunn av sosial bakgrunn.

Da etniske minoriteter oftere har lav sosial bakgrunn enn majoriteten, er det forventet at det forekommer forskjeller i valg av studieretninger mellom studenter med og uten innvandrerbakgrunn. Tidligere forskning har vist at det er signifikante forskjeller i rekruttering til ulike studieretninger blant de med og de uten innvandrerbakgrunn (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001; Østby 2004; Schou 2006). Personer med innvandrerbakgrunn oftere rekrutteres til tekniske og naturvitenskapelige fag enn andre fag. Slike forskjeller kan forklares ut fra en rasjonell vurdering av muligheter og begrensninger som er gitt ved den sosiale posisjonen man innehar, noe som vil si tilgang til ressurser. En første forklaring av forskjeller i rekruttering etter innvandrerbakgrunn kan være at begrenset kunnskap om det norske utdanningssystemet kan føre til valg av tradisjonelt anerkjente utdanninger (Opheim og Støren 2001:134). En annen forklaring er at realfagskompetanse er mer overførbart mellom land ved migrasjon, og at denne typen utdanning gir høy prestisje (Lødding 2003:112-5). En tredje forklaring kan være at realfag ikke stiller like store krav til språkferdigheter, noe som gjør at det er lettere å lykkes i denne typen studier for studenter som ikke behersker språket skikkelig (Lødding 2003:112-5). Denne forklaringen gjelder imidlertid ikke etterkommere da det antas at de behersker det norske språket godt.¹⁸

Utdanningsalternativene påvirkes av mindre tilgang til informasjon om utdanningssystemet, mindre økonomisk trygghet, færre alternativ på grunn av språkproblemer. Tidligere forskning har også vist at det finnes signifikante forskjeller i frafall mellom studieretninger (Børing 2004). Det var størst sannsynlighet for frafall fra ingeniørstudiet (40 %) og allmennlærerutdanningen (51 %). For studieretningene sykepleier-, førskolelærer-, barnevernspedagog-, sosionom- og vernepleierutdanningen var det mindre frafall og det skilte det lite mellom dem (mellom 14 % og 21 %). Da personer med innvandrerbakgrunn har høyere rekruttering til studieretninger med høyt frafall, kan det hende at det kan forekomme forskjeller i sannsynlighet for frafall mellom de med og de uten

---

¹⁸ Alle de tre forklaringen impliserer at valg av tekniske utdanninger skyldes en nødvendighet. Dette trenger selvfølgelig ikke være tilfelle da det kan hende at personer med innvandrerbakgrunn har mer sans for slike studieretninger.

---

innvandrerbakgrunn. Det må derfor undersøkes hvorvidt ujevn rekruttering til studier med ulikt frafall får konsekvenser for forskjeller i frafall mellom studenter med og uten innvandrerbakgrunn.

For å oppsummere sosial posisjonsteori fokuserer Goldthorpe på rekruttering til utdanning, men da rekruttering i tid henger sammen med frafall, kan perspektivet også brukes på frafall. For å forklare utdanningsvalg tar Goldthorpe utgangspunkt i at valgene er rasjonelle vurderinger av kostnader og belønninger ved de ulike alternativene man kan forfølge. Vurderingene påvirkes av sosial bakgrunn som gir tilgang til ulike sett kostnader og belønninger. Goldthorpe skiller seg her fra andre teorier (verditeori) da beslutningen om å ta høyere utdanning ikke skyldes verdier, men muligheter og behov. Personer med høy sosial bakgrunn er nødt til å ta høyere utdanning for å unngå nedadgående sosial mobilitet. Personer med lav sosial bakgrunn risikerer store kostnader ved å forsøke å ta høyere utdanning uten å lykkes og velger kun å ta høyere utdanning dersom mulighetene for suksess er gode. Det er imidlertid ikke slik at man står fritt i å velge studieretning da det er opptakskrav på bakgrunn av karakterer fra videregående skole. Enkelte teorier (kulturteori) forklarer forskjeller i prestasjoner ut fra kulturell kapital, men Goldthorpe ser litt bredere på det og inkluderer også psykologiske og genetiske faktorer. Da det forekommer sosiale forskjeller i rekruttering til høyere utdanning, og personer med innvandrerbakgrunn generelt har lavere sosial bakgrunn enn majoriteten, er det relevant å undersøke rekrutteringsmønstre. Det er imidlertid slik at da Goldthorpe fokuserer mest på rekruttering til utdanning, så er ikke teorien tilstrekkelig for å forklare frafall. Dette er fordi effekter av det sosiale systemet, som studieinstitusjonen er, neglisjeres. I neste avsnitt skal det ses nærmere på teorier om frafall.

2.4 Teori om frafall

Tinto har laget en teoretisk modell som forklarer frafall fra høyere utdanning. Modellen bygger på Durkheims teori om selvmord og økonomiske valgteorier. Durkheim delte inn i fire typer selvmord hvor egoistisk selvmord var en konsekvens av manglende sosial og intellektuell integrasjon i samfunnet (Tinto 1993:100-3). For å forklare denne type selvmord må man referere til de forholdene i samfunnet som bidro til individuell integrasjon. Tinto

fokuserer på studieinstitusjonen og hvordan den, for studenten, kan forstås som det sosiale systemet i Durkheims samfunn:

When one views the college as a social system with its own value and social structures, one can treat dropout from that social system in a manner analogous to that of suicide in the wider society. One can reasonably expect, then, that social conditions affecting dropout from the social system of the college would resemble those resulting in suicide in the wider society; namely, insufficient interactions with others in the college and insufficient congruency with the prevailing value patterns of the college collectivity. Presumably, lack of integration into the social system of college will lead to low commitment to that social system and will increase the probability that individuals will decide to leave college and pursue alternative activities (Tinto 1975:91-2).

For å forklare under hvilke forhold frafall forekommer må man med andre ord referere til de forholdene i en studieinstitusjon som bidrar til sosial og akademisk integrasjon. Dersom en person ikke integreres sosialt og akademisk øker sannsynligheten for frafall.

Tinto (1993:104) mener Durkheims teori kun er en deskriptiv modell som spesifiserer under hvilke forhold ulike typer selvmord forekommer. For å kunne forklare hvorfor noen velger å avslutte studiene innfører Tinto en teori om individuell atferd. Her låner han fra økonomiske perspektiv som kostnad-nytte analyser av individuell aktivitet som inngår i vurderingen av utdanningsvalg:

Given the notion that costs and benefits are of both direct and indirect types and include social as well as economic factors, this theory states that individuals will direct their energies toward that activity that is perceived to maximize the ratio of benefits to costs over a given time perspective. With regard to staying in college, this perspective argues that a person will tend to withdraw from college when he perceives that an alternative form of investment of time, energies and resources will yield greater benefits, relative to costs, over time than will staying in college (Tinto 1975:97-8).¹⁹

Med andre ord forlater studenter utdanningsinstitusjonen fordi de har funnet alternative måter å investere sin tid og sine ressurser på som de anser som mer hensiktsmessige for å nå sine livsmål. Ved å koble sammen Durkheims teori om selvmord og økonomiske perspektiv på kostnad-nytte vurderinger søker Tinto å, ikke bare beskrive under hvilke omstendigheter frafall forekommer, men også forklare hvorfor studenter faller fra.

Som en oppsummering av bakgrunnen for Tintos teoretiske modell kan man si at den legger vekt på at et valg om å avslutte studiene ved en institusjon er et resultat av at man ikke lenger anser det som i ens interesser å fortsette, og at en av hovedårsakene til en slik

---

¹⁹ Dette perspektivet minner om RAT perspektivet til Goldthorpe da de har et felles utgangspunkt i rasjonelle kostnad-nytte modeller. Hvor Goldthorpe ser utdanningsvalg som rasjonelle vurderinger av hva som er den beste måten å oppnå sine mål på, anser Tinto frafall som en rasjonell vurdering av hvorvidt erfaringer fra studiene stemmer overens med de målene en har satt seg og om studiet en går på fremdeles kan ses på som den beste måten å oppnå sine mål på.

---

beslutning er manglende sosial og akademisk integrasjon ved studieinstitusjonen. Modellen fokuserer på avgang fra den enkelte utdanningsinstitusjon (institusjonelt frafall) og ikke frafall fra høyere utdanning i sin helhet (systemavgang), som er fokus i denne oppgaven. Modellen, i sin helhet, kan derfor ikke brukes på denne oppgavens problemstilling. Det kan tenkes at manglende integrasjon i et studium medfører et bytte av studium eller institusjon. Det kan imidlertid diskuteres hvorvidt det er nok for å forkaste et opprinnelig mål om å ta høyere utdanning. For eksempel kan et dårlig seminar eller forelesningsrekke bidra til at man bytter studium, men det må kanskje mer alvorlige ting til før man tar en beslutning om å avbryte utdanningen. Det kan imidlertid ikke utelukkes at noen studenter kan oppleve det å studere så negativt at de forsvinner helt ut fra utdanningssystemet i kortere eller lengre perioder. Da modellen ikke skal brukes i sin helhet vil jeg fokusere på hva som kan gjøre at man integreres dårlig og om studenter med innvandrerbakgrunn har større sannsynlighet for å oppleve dette enn majoriteten. Dersom det kan forventes at studenter med innvandrerbakgrunn integreres dårligere enn majoriteten, kan det også antas at de har høyere sannsynlighet for frafall.

I følge modellen skyldes de fleste frafall mangel på integrasjon med studieinstitusjonen (Tinto 1993). Sosial og akademisk integrasjon er et resultat av individets sosiale og intellektuelle erfaringer med institusjonen (medstudenter, ansatte, administrasjon osv.). Generelt gjelder det at positive erfaringer øker sannsynligheten for å bli værende i studiene, og negative erfaringer reduserer sannsynligheten for å bli værende i studiene. Forskjeller i mulighetene for integrasjon skyldes delvis egenskaper ved studieinstitusjonen (Tinto 1975:111-6). Det kan for eksempel være institusjonens størrelse, kvalitet, studentsammensetning og studieorganisering (noen har seminar, andre ikke, noen legger opp til sosiale aktiviteter ved siden av studiene og andre ikke). Andre sentrale faktorer for integrasjonen er studentens sosiale bakgrunn, personlige karakteristikk og egenskaper, tidligere skolegang, tidligere akademiske prestasjoner, og interaksjon med studenter og institusjon (Smith og Naylor 2001:391). Jeg vil nå presentere noen faktorer som påvirker integrasjonen, og som kan være relevante i en utforskning av forskjeller i frafall mellom studenter med og uten innvandrerbakgrunn.

Generelt gjelder at eksterne forpliktelser som legger begrensninger for hvor mye tid man kan bruke på studiene, øker sannsynligheten for frafall. Da denne oppgavens fokus ligger på personer med innvandrerbakgrunn er det relevant å se hvilke faktorer som påvirker de med

og de uten innvandrerbakgrunn ulikt. Marginale grupper, som etniske minoriteter, antas å ha større problemer med integrasjonen enn andre, men de fleste opplever på et eller annet tidspunkt tilpassingene som vanskelige (Tinto 1993). Tinto (1993:75) mener etniske minoriteter har høyere frafall da de har lavere prestasjoner, dårligere økonomi og har vanskeligere for å finne sosiale miljø ved studiestedet.

Finansieringen er av avgjørende betydning for hvorvidt man kan fortsette i studiene eller ikke. Av de fire kildene til inntekt: stipend, lån, lønnet arbeid og støtte fra foreldrene, er det kun stipend og lån som fordeler seg likt over alle klasser (Mastekaasa og Hansen 2004:104). Denne støtten er for de fleste ikke omfattende nok til å dekke de økonomiske utgiftene. Som vist i diskusjonen av sosial posisjon over, har rike foreldre lettere for å gi økonomisk støtte, og gir dermed barna større økonomisk frihet slik at lønnet arbeid trenger å gå ut over skolearbeid. Studenter med relativt fattigere foreldre har vanskeligere for å få støtte hjemmefra slik at de må dekke inn gapet mellom den økonomiske støtten de får fra det offentlige og det de trenger selv med lønnet arbeid. Dersom studenter er avhengig av økonomisk hjelp hjemmefra kan de få problemer dersom graden av hjelp endrer seg. Det er imidlertid usikkert hvor viktig støtte hjemmefra er for studentene. Lyngstad (1999) fant at direkte pengestøtte fra foreldre trolig betydde lite for studentenes økonomi. Løwe og Sæther (Løwe og Sæther 2007) fant ingen sammenheng mellom studenters behov og økonomisk hjelp av foreldrene. Hjelpen kunne best forklares ut fra foreldres utdanningsnivå (evne/vilje til å gi) og studentens alder (yngre studenter får mer enn eldre studenter). Selv om økonomisk støtte fra foreldre ikke er den viktigste faktoren i studenters økonomi, så kan det tenkes at lønnet arbeid kan gå ut over hvor mye tid det er mulig å bruke på studiene. Arbeid kan derfor føre til dårligere muligheter for akademisk og sosial integrasjon (Tinto 1993). Personer som arbeider mye ved siden av studiene kan derfor ha høyere frafall fra enn de som ikke arbeider så mye. Ut fra min problemstilling er det interessant å se om forskjeller i arbeid ved siden av studiene kan ha betydning for forskjeller i sannsynlighet for frafall etter innvandrerbakgrunn.

Det antas at gode prestasjoner på videregående skole hjelper på den akademiske integrasjonen (Tinto 1993). I tillegg til det som ble beskrevet over kan en aktørs tidligere prestasjoner fungerer som et vurderingsgrunnlag for personlige evner og påvirker individets selvevaluering (Gambetta 1987:117). Dersom prestasjoner på videregående skole er dårligere enn forventet skapes en antakelse om at man ikke er egnet til å studere i høyere

---

utdanning. Samtidig genereres også en frykt for fremtidig feiling, noe som ved utdanningsvalg øker den antatte risikoene ved å fortsette i høyere utdanning. Tidligere akademiske prestasjoner har med andre ord betydning for vurderingen av sannsynligheten for suksess. En dårlig start i høyere utdanning vil derfor kunne gi et inntrykk av at man ikke passer inn i høyere utdanning og derfor avslutter studiene. Dårlige karakterer på videregående skole kan derfor føre til høyere frafall.

Det er interessant å undersøke hvorvidt det er kjønnsforskjeller mellom de med og de uten innvandrerbakgrunn. Kvinner med innvandrerbakgrunn har større sannsynlighet enn menn for å ha press utenfra som begrenser deltakelse i utdanning (Tinto 1993:77). Årsaker til dette kan være at de kommer fra miljø som ikke anerkjenner kvinners utdanning og / eller at de har større forpliktelser overfor familie. Kvinner med innvandrerbakgrunn etablerer seg tidligere med familie og er gjennomsnittlig yngre ved første fødsel enn det majoritetskvinner er (Lappegård i Opheim 2001:34). Tidligere forskning har også funnet kjønnsforskjeller blant majoriteten da menn har høyere frafall enn kvinner (Aamodt 2001; Hovdhaugen og Aamodt 2005). Aamodt mente at dette kunne skyldes avbrudd i studiene for å fullføre verneplikten. Dette er imidlertid usikkert da man uten større problemer kan få utsatt verneplikten dersom man er i utdanning. Mange som må avlegge verneplikten har imidlertid et ønske om å bli ferdig med den så raskt som mulig. Kjønn er interessant i en utforskning av frafall etter innvandrerbakgrunn da det kan være ulike forpliktelser for ulike kjønn på tvers av innvandrerbakgrunn.

Eldre studenter har de samme problemene som etniske minoriteter da de har problemer med sosial integrasjon, og mange har forpliktelser utenfor studiet som ekteskap, familie og arbeid. Ved å skille mellom typer frafall fant Hovdhaugen og Aamodt (2005) at høy alder ga lavere sannsynlighet for å bytte lærested, men høyere sannsynlighet for å avbryte studiene. Næss (2003) fant i sin studie av de frie fagstudiene ved universitetene at økende alder hadde en positiv effekt på frafallssannsynligheten og en negativ effekt på fullføringssannsynligheten. Mange innvandrere er eldre enn gjennomsnittet når de begynner i høyere utdanning, noe som skyldes at mange som kommer til landet i høy alder og at mange må ta noe utdanning i Norge før de kvalifiserer til høyere utdanning. Alder kan derfor være en forklaring på forskjeller i frafall mellom majoriteten og innvandrere.

En siste faktor av betydning som vil diskuteres her er om man har flyttet til studiested eller om man studerer ved hjemstedet. Det å ikke flytte på seg kan ha både en positiv og en negativ effekt på evnen til sosial og akademisk integrasjon (Tinto 1988). I starten kan hjemstedet være en sikkerhet i en ellers ny studiehverdag noe som kan bidra til lavere frafall. På sikt kan derimot miljøet på hjemstedet virke hemmende for fullstendig akademisk og sosial integrasjon med studiestedet og dermed bidra til høyere frafall. Ved å flytte fra hjemsted til studiested kan det hende at studenten ikke i like stor grad begrenses av et miljø som ikke støtter opp om målet om å ta høyere utdanning. De som ikke flytter på seg er ventet å ha lavere frafall tidlig i studieløpet, men høyere frafall senere i studiet. I tidligere forskning på effekten av å flytte til studiestedet fant for eksempel Aamodt (2001) at frafallet fra høyskoler og universiteter i Norge var noe mindre blant studenter som var rekruttert langveisfra sammenliknet med de som kom fra selve skolestedet. Tilsvarende fant han senere at studenter ved Universitetet i Oslo som bodde i Oslo/Akershus området hadde større sannsynlighet for avbrudd enn studenter som hadde vokst opp andre steder (Aamodt 2002). Hovdhaugen og Aamodt (2005) fant at lokalt rekrutterte studenter hadde større sannsynlighet for å avbryte studiene. Da det å flytte har innvirkning på sannsynlighet for å falle fra studiene for majoriteten, må det utforskes om effekten er lik for de med innvandrerbakgrunn.

2.5 Kan forskjeller i frafall forventes?

Som det ble vist over kan det være mange faktorer som virker inn på en beslutning om å avbryte studiene. Oppgavens fokus er imidlertid ikke å forklare frafall fra høyere utdanning i seg selv, men å forstå forskjeller i frafall fra studiene mellom personer med ulik innvandrerbakgrunn. Spørsmålet ”hvorfors kan det forventes forskjeller i frafall mellom personer med og uten innvandrerbakgrunn?” må derfor stilles.

Problemstillingen i oppgaven var todelt. Først undersøkes forskjeller i sannsynligheten for frafall fra høyskolene etter innvandrerbakgrunn. Deretter undersøkes det hvordan eventuelle forskjeller i frafall kan forklares. I forrige kapittel ble det redegjort for tidligere forskning på personer med innvandrerbakgrunn og utdanning. Tidligere forskning og teori danner grunnlaget for antagelser om forskjeller i frafall. Først utarbeides hypoteser om forskjeller i frafall mellom studenter med og uten innvandrerbakgrunn. For å forklare de antatte

---

forskjellene i frafall utarbeides det fem forklaringshypoteser og tre forskningsspørsmål. Hypotesene og forskningsspørsmålene danner grunnlaget for videre analyser senere i oppgaven (kapittel 4).

2.5.1 Motivasjon som motvekt?

Tinto (1975:119) trakk selv frem etniske minoriteter som en viktig faktor for videre utforskning av frafall, og ut fra hans perspektiv har studenter med innvandrerbakgrunn større problemer med integrasjonen enn studenter uten innvandrerbakgrunn. Ut fra perspektivet til Goldthorpe kunne det også argumenteres for at studenter med innvandrerbakgrunn opplevde større strukturelle ulemper i muligheter i høyere utdanning i forhold til majoriteten. Som det ble vist av verditeorien er det imidlertid mulig at god motivasjon og høye aspirasjoner blant studenter med innvandrerbakgrunn veide opp for de strukturelle ulempene.

Teoretisk kunne det diskuteres hvorvidt personer med innvandrerbakgrunn har dårligere eller bedre motivasjon til å studere enn majoriteten. På den ene side ble det antatt at motivasjon varierte med sosial bakgrunn og at personer med innvandrerbakgrunn derfor hadde lavere motivasjon. På den annen side viste Ogbu (1991) at det eksisterer ulike kulturelle modeller for hvordan utdanningssystemet oppfattes, og at innvandrere hadde et positivt syn på utdanning som et middel til å lykkes i samfunnet. Lauglo (2000) viste at innvandrere på ungdomsskolen og i videregående skole hadde høyere motivasjon og utdanningsaspirasjoner enn majoriteten. Det er imidlertid usikkert om dette også er tilfelle i høyere utdanning da de minst motiverte ikke fortsetter til høyere utdanning. For etterkommere kan det også diskuteres hvorvidt de arver de kulturelle modellene av sine foreldre, med andre ord om de er like positive til utdanningssystemet som det deres foreldre er. Zhou (1997) mente at etterkommere i større grad forholdt seg til det samfunnet de vokste opp i og ikke hadde foreldrenes hjemland som referansepunkt. Det kan derfor hende at deres motivasjon ikke var sterkere enn majoritetens. Dersom det er slik at de med innvandrerbakgrunn har høyere motivasjon enn majoriteten på videregående skole, kan det hende at forskjellen vil være mindre i høyere utdanning da de minst motiverte ikke fortsetter (seleksjonen sterkest blant majoriteten). Det har imidlertid vist seg at majoriteten i større grad rekrutteres til høyere utdanning, noe som kan bety at de forskjellene som er funnet i motivasjon på videregående skole opprettholdes i høyere utdanning. Det antas derfor at

studenter med innvandrerbakgrunn i høyere utdanning har høyere motivasjon enn majoriteten.

Zhou (1997) mener at tette familienettverk kan bidra til at studenter med innvandrerbakgrunn i større grad lykkes i utdanningen. Hvorvidt tette familienettverk øker sannsynligheten for suksess eller ikke avhenger av hvorvidt familien støtter opp om valget om å ta høyere utdanning, eller om det motsatte er tilfelle (Tinto 1993). Da innvandrere generelt har stor tro på høyere utdanning, kan det forventes at de studentene som har valgt høyere utdanning blir støttet og motivert av familien sin. Spørsmålet er imidlertid om høy motivasjon og støtte fra familien er nok til å kompensere for strukturelle ulemper studenter med innvandrerbakgrunn kan oppleve i forhold til å lykkes i utdanningen.

For studenter med innvandrerbakgrunn kan det være vanskelig å integreres i studieinstitusjonen. Som det ble vist i gjennomgangen av Tintos teori ovenfor skyldes det at mange innvandrere har flere eksterne forpliktelser enn det majoriteten har (Tinto 1993). Det ble antatt at dette spesielt gjaldt for kvinner med innvandrerbakgrunn da de har flere forpliktelser utenfor studiene enn det menn har (Tinto 1993). Dette skyldes at det er større sannsynlighet for at kvinnen må bli hjemme dersom man får egne barn. Presset er kanskje spesielt stort på kvinner fra enkelte innvandrer miljø da de ofte kommer fra miljø som ikke verdsetter kvinners utdanning på lik linje med menns utdanning. Tidligere forskning har funnet at jenter med minoritetsbakgrunn oppga familierelaterte faktorer som årsak til frafall fra high-school oftere enn hvite jenter (Jordan, Lara og McPartland 1996). Etniske minoriteter i studiene Tinto bygger på er imidlertid ikke de samme minoritetene som er i Norge, og funn på videregående nivå i USA kan ikke generaliseres til også å gjelde for høyere utdanning i Norge. Det kan derfor diskuteres om dette også gjelder for etniske minoriteter i Norge. For frafall i løpet av første året fant Opheim at det å være innvandrerkvinn gav en signifikant økning i sannsynligheten for frafall, for majoriteten var det motsatt (Opheim 2001:33). Dette kunne henge sammen med forskjeller i fruktbarhetsmønstre mellom majoritets- og minoritetskvinner da minoritetskvinner får barn i yngre alder enn majoritetskvinner. Det kan derfor tenkes at kvinner med innvandrerbakgrunn i Norge har høyere frafall enn kvinner uten. For innvandrere er også språk et problem i både studiesituasjonen og i de sosiale sammenhengene. Dersom man ikke behersker språket godt er det vanskeligere å være aktiv på seminarer og forelesninger, og dårlig språkkunnskaper kan også være til hinder for å få et sosialt nettverk på studiet. I tillegg til at språk kan påvirke

---

prestasjoner kan det også føre til at man ikke føler seg integrert i studiesammenhenger. Språk antas imidlertid ikke å være et problem for etterkommere da de har vokst opp i Norge og har hele sin utdanning herfra. Alder kan ha tilsvarende effekter som språk da eldre studenter kan få en følelse av å ikke passe inn sosialt. Eldre studenter har i ofte mange eksterne forpliktelser som familie, barn og arbeid. Det kan derfor antas at innvandrere har en spesiell ulempe i forhold til sannsynlighet for suksess da de ofte har dårligere språkkunnskaper og ofte er eldre enn andre studenter, noe som gjør at de kanskje ikke integreres så bra.

Oppsummert kan en mer positiv holdning til utdanning og høy støtte fra familien gi grunn til å forvente høy motivasjon til utdanning blant studenter med innvandrerbakgrunn. Det er imidlertid usikkert om motivasjonen er høy nok til å utjevne forspranget majoriteten har som følge av de strukturelle ulempene. Kvinner med innvandrerbakgrunn og innvandrere er spesielt utsatt i forhold til frafall. I tillegg er sosial bakgrunn og karakterer (som det skal ses på senere) grunner til å tro at studenter med innvandrerbakgrunn har høyere frafall enn majoriteten.

Tidligere forskning på forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn som ble presentert i kapittel 1 viste at funn var noe sprikende. Hovdhaugen og Aamodt (2005) fant ingen forskjeller mellom de to gruppene i frafall fra universitetene. Opheim (2001) fant at innvandrere hadde signifikant høyere frafall fra høyskolene enn majoriteten etter å ha kontrollert for strukturelle ulemper. Da tidligere forskning på forskjeller i frafall fra høyere utdanning mellom innvandrere og majoriteten har funnet at innvandrere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten, forventes det å finne samme sammenhengen i denne avhandlingen. Det kan derfor settes opp en hypotese om at innvandrere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

Verken Opheim eller Hovdhaugen og Aamodt fant forskjeller mellom etterkommere og majoritet. Sammenhengene de utforsket var imidlertid nettoforskjeller – det vil si forskjeller etter å ha kontrollert for de strukturelle ulempene. Sammenhengene sier derfor ikke noe om opprinnelige (brutto) forskjeller som undersøkes i denne studien. Brekke og Fekjærs (2007) studie av videregående skole utforsket bruttoforskjeller i frafall og de fant at studenter med innvandrerbakgrunn hadde høyere sannsynlighet for frafall fra videregående skole enn majoriteten. Resultatet kan imidlertid ikke generalisere til også å gjelde høyere utdanning da

forskjellige seleksjonsmekanismer virker inn i overgangen mellom disse to nivåene, jamfør seleksjons- og livsløpshypotesen. Dersom det er en sterkere seleksjon av etniske minoriteter kan det forventes at det er større forskjeller mellom motivasjonen til de etniske minoritetene og majoritet i høyere utdanning enn på videregående skole. Etterkommere har flere strukturelle ulemper i forhold til å lykkes i høyere utdanning, og det er noe usikkerhet om høy motivasjon og støtte fra familien er nok til å kompensere for disse begrensningene. Det er derfor et spørsmål om hvorvidt forskjeller i motivasjon veier opp for ulempene. Jeg antar at de strukturelle ulempene er større en fordeler ved motivasjon og støtte fra familien, og antar at forskjeller i motivasjon er mindre i høyere utdanning enn på videregående skole. Det settes derfor opp en hypotese om at etterkommere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

2.5.2 Sosial bakgrunn som ulempe

I sosiologien er det en lang tradisjon å studere sosial reproduksjon av ulikhet gjennom utdanningssystemet og sosial bakgrunns påvirkning på frafall er en av de mest utforskede sammenhengene i frafallslitteraturen. Teorien ovenfor viste at ulemper opprettholdes gjennom sosial reproduksjon, og selv om den stort sett behandlet majoriteten i populasjonen, kan man anta at de også gjelder for etniske minoriteter. I følge Østby (2004) er forskjeller i sosial bakgrunn en viktig årsak til at det kan forventes forskjeller i sannsynligheten for frafall etter innvandrerbakgrunn. Årsaken er at innvandrere med ikke-vestlig opphav generelt har lavere utdanning enn majoriteten og de har i tillegg lavere inntekt enn resten av befolkningen. De etniske minoritetene er derfor ufordelaktig stilt i forhold til sosial bakgrunns påvirkning på frafall. I denne oppgaven er både foreldres utdanningsnivå og foreldres inntekt et mål på sosial bakgrunn.

Ut fra sosial posisjonsteori har foreldres ressurser, som inntektsnivå stor betydning for hvorvidt man fortsetter i utdanningen eller ikke. Det er ikke mulig å ta en utdanning dersom man ikke har råd til det. Da studenter med innvandrerbakgrunn oftere har foreldre med lav inntekt (for innvandrere er det ikke sikkert at har foreldre i landet engang) er de mer utsatt dersom foreldrene skulle få dårligere råd. Dersom man har begynt på en utdanning selv om det er nært opp til hva man har råd til så er sannsynligheten for frafall større. Da personer med innvandrerbakgrunn har foreldre som tjener mindre enn majoritetens foreldre, kan det forventes at studenter med innvandrerbakgrunn har høyere frafall enn majoriteten. Tidligere

---

forskning på forskjeller i frafall mellom etniske minoriteter og majoritet har kun i begrenset omfang hatt med foreldres inntektsnivå. Driscoll fant imidlertid at foreldres høye inntekt beskytter mot frafall blant "hispanic" high-school studenter i USA (Driscoll 1999). Driscolls studie kan ikke umiddelbart generaliseres til også å gjelde høyere utdanning i Norge da den utforsker frafall fra et annet nivå og da den etniske minoriteten som undersøkes skiller seg fra de etniske minoritetene i Norge. Forskjeller i foreldres inntektsnivå kan allikevel tenkes å føre til forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn.

Det er ventet at tilgang til god informasjon om utdanningssystemet avhenger av foreldres utdanningsnivå. Dersom foreldrene selv har tatt høyere utdanning, så kan de gi bedre informasjon om alternativer til barna sine enn det foreldre uten høyere utdanning kan. Foreldre som selv har høyere utdanning vet også hva som kreves økonomisk og av innsats for å lykkes i studiene og kan derfor hjelpe barna gjennom den slitsomme tilvenningsperioden som Tinto beskriver. Det kan diskuteres om personer med innvandrerbakgrunn kan ha en dobbel begrensning i forhold til informasjon om det norske utdanningssystemet da de i tillegg til å stort sett ha foreldre med lav utdanning, heller ikke får uttelling av at foreldrene har høy utdanning. Årsaken var at foreldre med innvandrerbakgrunn med høy utdanning ikke nødvendigvis besitter samme kunnskap om det norske utdanningssystemet som majoriteten med tilsvarende utdanningsnivå. Tidligere forskning har vist at selv om det å ha foreldre med høy utdanning påvirket rekrutteringen til videregående skole for majoritets elever, så påvirket foreldres utdanningsnivå i liten grad rekrutteringen blant elever med innvandrerbakgrunn (Krange og Bakken 1998; Opheim og Støren 2001:105). Selv om denne forskjellen gjaldt rekruttering til videregående skole, kan det tenkes at foreldres utdanningsnivå kan ha mindre betydning for de med innvandrerbakgrunn enn de uten. For innvandrere kan tilgang til informasjon om utdanningssystemet også avhenge av hvor lenge man har vært i landet. Forskjeller i tilgang til god informasjon kan dermed føre til forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn.

På bakgrunn av den antatte innvirkningen av sosial bakgrunn på sannsynligheten for frafall kan det settes opp to hypoteser og ett forskningsspørsmål på sosial bakgrunns betydning på forskjeller i sannsynligheten for frafall etter innvandrerbakgrunn. Selv om det var noe usikkerhet knyttet til effekten av foreldres inntekt på eldre studenter og innvandrere, kan det antas at studenter med innvandrerbakgrunn generelt har mindre tilgang til økonomisk støtte fra foreldrene til å fullføre studiene, noe som gjør at det kan settes opp en hypotese om at

forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i foreldres inntektsnivå.

Da foreldres utdanningsnivå påvirker tilgang til god informasjon om utdanningssystemet, og da foreldre til studenter med innvandrerbakgrunn generelt har lavere utdanning enn majoritetens foreldre, kan det settes opp en hypotese om at forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i foreldres utdanningsnivå.

Da personer med innvandrerbakgrunn i enkelte tilfeller kan forvente en dobbel ulempe på grunn av foreldres utdanningsnivå, det vil si at da foreldres høye utdanningsnivå ikke kan forvente å generere den nødvendige informasjonen, må det utforskes hvorvidt betydningen av foreldres utdanningsnivå på sannsynligheten for frafall er forskjellig for studenter med innvandrerbakgrunn enn for majoriteten.

2.5.3 Studieretning som ulempe

Ut fra Goldthorpes perspektiver resulterer valg av studieretning av vurderinger som blir gjort på bakgrunn av ressurser og forventninger om suksess. Dersom det er forskjeller i ressurser er det også ventet forskjeller i valg av studieretninger. Det kan derfor tenkes at de med mye ressurser står friere til å velge de studieretningene de mest ønsker (gitt høye nok karakterer) og at de med mindre ressurser må velge studieretninger hvor sannsynligheten for å lykkes på arbeidsmarkedet er høyere. Utdanningsvalg til de med mindre ressurser kan kanskje betraktes som mindre frie enn utdanningsvalg til de med mye ressurser. Tidligere forskning har vist at det er forskjeller i frafallsraten mellom ulike høyskolestudier (Børing 2004). Slike forskjeller kan skyldes at ulike studieretninger gir ulike muligheter for sosial og akademisk integrasjon. Rekrutteringsmønstre kan slik sett være relevante for forskjeller i sannsynlighet for frafall. Dersom det finnes forskjeller i fordelingen seg ulikt på studieretningene etter innvandrerbakgrunn, og årsakene til frafall er de samme, kan det tenkes at de har ulik sannsynlighet for å falle fra studiene. Tidligere forskning har vist at etniske minoriteter i høyere grad velger studieretninger med høyere frafall (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001; Østby 2004; Schou 2006). Man kan derfor anta at de vil ha høyere sannsynlighet for frafall. Da etniske minoriteter oftere enn majoriteten velger studieretninger med gjennomsnittlig høyere frafall, kan det settes opp en hypotese om at forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i valg av studieretning.

Da tidligere forskning har funnet systematiske forskjeller mellom gruppene i rekrutteringen til ulike studieretninger, og da de med innvandrerbakgrunn i oftere begynte på studieretninger med høyt frafall er det relevant å undersøke om det er forskjeller mellom gruppene i frafall fra ulike studieretninger. Tidligere forskning har funnet at forskjeller i valg av studieretning delvis kan forklare forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn (Jordan, Lara m.fl. 1996; Opheim 2001). Det å være innvandrer og gå på et studium innen naturvitenskap og teknikk reduserte sannsynligheten for frafall for i forhold til de med majoritetsbakgrunn (Opheim 2001:33). Opheim fant imidlertid ingen signifikant sammenheng mellom studieretning og etterkommere. Jordan, Lara og McPartland (1996) fant at hvite oppga fremmedgjøring fra skolen som årsak til frafall fra high-school oftere enn afroamerikanere og "hispanics" uansett kjønn. Da tidligere forskning har funnet forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn i ulike studieretninger vil det også undersøkes hvorvidt det er forskjeller i betydningen av studieretning mellom gruppene, men det settes ikke opp noen hypoteser om slike sammenhenger.

2.5.4 Karakterer som ulempe

Ut fra de teoretiske betraktningene påvirker karakterer sannsynligheten for frafall på flere måter. Prestasjoner i skolen påvirkes blant annet av kulturell kapital. Da opptak til studier ved høyskolen baseres på karakterer får det konsekvenser for hvilke studieretninger det er mulig å velge. Tidligere forskning har funnet at personer med høye karakterer studerer ved universiteter, og de med lavere karakterer velger høyskoler som tilbyr kortere studier (Hansen 1997). Valg av studieretning kan ha en direkte innvirkning på frafall. Karakterer fra videregående skole påvirket også den akademiske integrasjonen i høyere utdanning, det vil si om man lykkes i sitt akademiske arbeid. Prestasjoner danner grunnlag for hvordan man oppfatter mulighetene senere i studieløpet. Dårlige prestasjoner kan derfor gi en følelse av at man ikke er flink nok til å ta høyere utdanning. Det er derfor forventet at faren for frafall øker dersom man har lave karakterer. Studenter med innvandrerbakgrunn har lavere karakterer på videregående skole enn det majoriteten har (Krange og Bakken 1998; Opheim og Støren 2001). Da tidligere gode akademiske prestasjoner beskytter mot frafall fra høyere utdanning og studenter med innvandrerbakgrunn i snitt har lavere karakterer på videregående skole enn majoriteten, kan det settes opp en hypotese om at ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i karakterer fra videregående skole.

I den teoretiske gjennomgangen over ble det diskutert hvorvidt karakterer fikk større betydning for suksess i utdanningssystemet da sosial bakgrunn for mange har fått mindre å si. Det var spesielt to argumenter mot at sosial bakgrunn hadde innvirkning på utdanningsvalg. I seleksjonshypotesen ble det hevdet at da det forekom seleksjon i karakterer mellom hvert utdanningsnivå så ble de sosial ulempene utjevnet høyt oppe i utdanningssystemet (Mare 1980; Hansen 1997; Hansen 2005). En slik sammenheng kan tyde på at karakterer blir stadig viktigere for hvorvidt man lykkes i utdanning eller ikke. Livsløpshypotesen hevdet at karakterer ble mer viktig og sosial bakgrunn mindre viktig jo lengre opp i utdanningssystemet man befinner seg (Baker og Velez 1996). Denne sammenhengen var spesielt tydelig for ”utradisjonelle” studenter med minoritetsbakgrunn, arbeid ved siden av studiene og som gjerne var litt eldre.²⁰ Da studenter med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant de med lavere sosial bakgrunn kan det antas at seleksjonen er sterkest for etniske minoriteter. Studenter med innvandrerbakgrunn kan også ses på som utradisjonelle studenter hvor karakterer har mer å si for utdanningsvalg enn sosial bakgrunn. Det må derfor undersøkes om betydningen av karakterforskjeller på sannsynligheten for frafall er lik for de med og uten innvandrerbakgrunn

2.5.5 Andre ulemper

Ut fra teorien har den økonomiske friheten til å finansiere studiene også av avgjørende betydning for hvorvidt man fortsetter i studiene eller ikke. Selv om økonomisk støtte fra foreldre ikke er den viktigste faktoren i studenters økonomi, så kan det tenkes at lønnet arbeid kan gå ut over både den akademiske og den sosiale integrasjonen. Innvandrere har ofte ikke foreldre i landet og kan derfor være avhengige av å arbeide ved siden av studiene. Det er derfor ventet at personer som arbeider mye ved siden av studiene i større grad avbryter studiene enn de som arbeider lite (Tinto 1993). Som en konsekvens av at studenter med innvandrerbakgrunn ofte har foreldrene med lav inntekt, forventes det at de etniske minoritetene må arbeide mer ved siden av studiene for å klare seg økonomisk. Det kan derfor settes opp en hypotese om at ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i egen inntekt.

---

²⁰ De etnisk minoritetene i Norge er ikke de samme som i USA, men det kan allikevel være hensiktsmessig å undersøke om det finnes slike forskjeller i Norge.

Det å ikke flytte på seg kan ha både en positiv og en negativ effekt på evnen til sosial og akademisk integrasjon og hvorvidt hjemstedet er en støtte eller begrensning varierer også etter hvor lenge man har vært student (Tinto 1988). I starten kan hjemstedet være en sikkerhet i en ellers ny studiehverdag noe som kan bidra til lavere frafall. På sikt kan derimot miljøet på hjemstedet virke hemmende for fullstendig akademisk og sosial integrasjon med studiestedet og dermed bidra til høyere frafall. Ved å flytte fra hjemsted til studiested kan det hende at studenten ikke i like stor grad begrenses av et miljø som ikke støtter opp om mål om å ta høyere utdanning. De som ikke flytter på seg er ventet å ha lavere frafall tidlig i studieløpet, men høyere frafall senere i studiet. Hovdhaugen og Aamodt viste at de etniske minoriteter flyttet mindre på seg for å ta høyere utdanning enn det majoriteten gjør (2005). Ut fra teorien kan det derfor forventes at de med innvandrerbakgrunn har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Det kan imidlertid være forskjeller mellom majoritet, etterkommere og innvandrere i motivasjonen for og årsaken til at man flytter eller ikke. Da de fleste store studieinstitusjonene i Norge befinner seg i nærheten av byer, befinner de seg også i nærheten av etniske minoriteter da de oftere bosetter seg i byer enn på landet. Etniske minoriteter har derfor mindre behov for å flytte. Det er uklart hvorvidt det å flytte fra hjemstedskommunen eller ikke har noen betydning på forskjeller i sannsynlighet for frafall mellom majoritet og studenter med innvandrerbakgrunn. Det settes derfor ikke sette opp noen hypoteser, men sammenhengen vil utforskes.

2.6 Forskjeller kan forventes – hypoteser og forskningsspørsmål

I dette kapittelet er det redegjort for hva som er formålet med denne avhandlingen. Etter å ha definert hvordan innvandrerbakgrunn brukes i denne oppgaven, og hvilke landbakgrunn det fokuseres på, ble det gjort rede for hvordan man kan forstå utdanningsvalg. Frafall kan også betraktes som et utdanningsvalg, og ved å bruke Goldthorpes teoretiske perspektiv på frafall ble det gjort klart at rekrutteringsmønstre må undersøkes i forbindelse med frafall. Det ble også argumentert for hvorfor Tintos integrasjonsperspektiv er relevant for å besvare oppgavens problemstilling. Til slutt ble det fokusert på hvorvidt en kunne forvente forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn, og som et resultat av diskusjon av teori og tidligere forskning ble det fremmet syv hypoteser og tre forskningsspørsmål på

sammenhenger mellom innvandrerbakgrunn og frafall fra studiene. I denne siste delen av kapitlet skal hypotesene kort oppsummeres og ordnes i den rekkefølgen de skal analyseres.

Da tidligere forskning på forskjeller i frafall fra høyere utdanning mellom innvandrere og majoritet har funnet at innvandrere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten, forventer jeg å finne samme sammenhengen i denne avhandlingen. Det kan derfor sette opp en hypotese om at innvandrere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

H₁: Innvandrere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

Tidligere forskning på forskjeller i frafall fra høyere utdanning mellom etterkommere og majoritet har ikke funnet forskjeller, men da det er undersøkt for nettoforskjeller, og tidligere forskning på videregående nivå som har undersøkt bruttoforskjeller har funnet forskjeller, forventer jeg, til tross for seleksjonsmekanismer, at etterkommere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

H₂: Etterkommere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

Da personer med innvandrerbakgrunn oftere enn majoriteten velger studieretninger med gjennomsnittlig høyere frafall, setter jeg opp følgende hypotese:

H₃: Ulikhet i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i valg av studieretning.

Som en konsekvens av at studenter med innvandrerbakgrunn oftere har foreldre med lav inntekt, forventes det at studenter med innvandrerbakgrunn må arbeide mer ved siden av studiene for å klare seg økonomisk. Jeg setter derfor opp følgende hypotese:

H₄: Ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i egen inntekt.

Da studenter med innvandrerbakgrunn generelt har mindre tilgang til økonomisk støtte fra foreldrene til å fullføre studiene, kan jeg sette opp følgende hypotese:

H₅: Ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i foreldres inntektsnivå.

Da studenter med innvandrerbakgrunn har foreldre med lavere utdanningsnivå enn majoritetens foreldre kan det ikke ventes at de har like god informasjon om utdanningssystemet. Jeg setter derfor opp en hypotese om at:

H₆: Ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i foreldres utdanningsnivå.

Da studenter med innvandrerbakgrunn forventes å ha lavere karakterer enn majoriteten og da tidligere gode akademiske prestasjoner beskytter mot frafall fra høyere utdanning setter jeg opp følgende hypotese:

H₇: Ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i karakterer fra videregående skole.

Det er også mulig at enkelte faktorer ikke har samme effekt på de med og de uten innvandrerbakgrunn. Jeg har derfor satt opp tre forskningsspørsmål som skal utforske hvorvidt det er forskjeller mellom gruppene i betydning av sentrale variabler.

Da studenter med innvandrerbakgrunn i enkelte tilfeller ikke kan forvente å få uttelling av foreldres utdanningsnivå, det vil si at foreldrene ikke kan forventes å ha samme informasjonen om utdanningssystemet, må det utforskes hvorvidt betydningen av foreldres utdanningsnivå på sannsynligheten for frafall er forskjellig for minoriteter enn for majoriteten.

Da studenter med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant de med lavere sosial bakgrunn kan det antas at seleksjonen er sterkest for etniske minoriteter. Det må derfor undersøkes om betydningen av karakterforskjeller på sannsynligheten for frafall er lik for de med og uten innvandrerbakgrunn.

Da det forekommer systematiske forskjeller i rekruttering til høyere utdanning mellom studenter med og uten innvandrerbakgrunn, og da studenter med innvandrerbakgrunn oftere begynner på studieretninger med høyt frafall er det relevant å undersøke om det er forskjeller mellom gruppene.

I tillegg vil jeg utforske betydningen av andre variabler som kjønn, alder, sivilstand, antall barn og det å flytte. Andre sammenhenger enn de som forventes på forhånd vil utforskes dersom de dukker opp.

---

3. Presentasjon av data og metode

I dette kapitlet skal først data og utvalg som er brukt beskrives. Deretter beskrives variablene i analysene og hvordan de har blitt operasjonalisert. Til slutt redegjøres det for hvilke analyseteknikker og analysemodeller som skal anvendes for å utforske forskjeller i frafall mellom de med og de uten innvandrerbakgrunn.

3.1 Data og utvalg

Datasettet er satt sammen i forbindelse med prosjektet "Educational Careers" og består av sammensatte registerdata (administrativt innsamlede data) fra hovedsakelig Norsk Utdannings Database (NUDB) og FD-Trygd.²¹ En svakhet ved slike data er at de ikke gir informasjon i forhold til motiver, preferanser og begrunnelser. Det kan allikevel hevdes at selv om man ikke finner frem til personers egne meninger om hvorfor utfallet av utdanningen ble som det ble, gir analyser av slike data som er tilgjengelige her viktige bidrag med hensyn til å bygge opp kunnskap om sammenhenger og mønstre i frafall fra høyere utdanning. Styrken med datamaterialet er at det er et stort antall enheter og få feilkilder. Enkelte opplysninger er ikke tilgjengelig for hele perioden det finnes data fra. Opplysninger om gjennomsnittskarakterer fra videregående skole ble ikke regelmessig registrert før 1997. Før dette er karakterer kun registrert unntaksvis. I tillegg mangler opplysninger på enkelte variabler som foreldres utdanningsnivå og foreldres inntektsnivå. Dette gjelder spesielt for innvandrere og i noe mindre grad etterkommere. Som en konsekvens er ikke innvandrere tatt med i enkelte analyser som inkluderer sosial bakgrunn og karakterer fra videregående skole. Datasettet er organisert som forløpsdata noe som betyr at individene blir fulgt over tid fra semesteret de begynner å studere til og med det siste semesteret. Studieløpet blir kontinuerlig observert og endringer i studiestatus registreres semesteret endringen skjer. Slik sett gir forløpsdata den mest komplette beskrivelsen av hvordan studiestatus endrer seg. Opplysninger er lagret som separate tidsenheter for hvert semester i utdanning. Tidsenhetene er knyttet til et løpenummer som er unikt for hvert

---

²¹ URL SSB 11.05.2008: "Datasamlinger som er dokumenterte på disse sidene"
<http://www.ssb.no/mikrodata/datasamlinger.html>

individ, slik at et individ som for eksempel er i utdanning fire semestre er tilknyttet fire tidsenheter med opplysninger, en tidsenhet for hvert semester. Til tross for begrensningene, så er datasettet det mest komplette, både i antall personer og variabler, som til nå har vært brukt i en utforskning av forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn.

Utvalget utgjør alle som begynte å studere ved høyskolene for første gang tidligst våren 1990 frem til og med høsten 2004. Innvandrerbakgrunn er inndelt i etterkommere (med de som innvandret før skolealder), innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn (etniske nordmenn også kalt majoriteten). I utvalget som brukes i denne oppgaven består majoriteten av en tilfeldig trukket utvalg på 20 % av de uten innvandrerbakgrunn. Etterkommerne er barn av innvandrere med opprinnelse fra tredje verden samt alle som selv innvandret til Norge fra et land i tredje verden før skolealder (syv år). De som innvandret til Norge etter skolealder er kodet som innvandrere. Både etterkommere og innvandrere er hele populasjonen. De som er utenlandsfødt med en norsk forelder, norskfødt med en utenlandsfødt forelder og de født i utlandet av to norskfødte foreldre (inneholder utenlandsadopterte) er tatt bort fra utvalget. Det finnes opplysninger om landbakgrunn men det er for få personer til å gjøre analyse på enkeltland. Størrelsen på gruppene i analysene fremkommer av tabell 1.

Tabell 1: Utvalget etter innvandrerbakgrunn og verdensdel

Kjennetegn	Majoritet		Etterkommere		Innvandrere		Totalt	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Verdensdel								
Norge	42256	100 %					42256	87 %
Afrika			170	9 %	1093	23 %	1263	3 %
Asia med Tyrkia			1604	86 %	3219	69 %	4823	10 %
Latin-amerika			96	5 %	380	8 %	476	1 %
Antall (N)	42256	100 %	1870	100 %	4692	100 %	48818	100 %

Etterkommerne og innvandrerne utgjør totalt sett en liten del av utvalget (rundt 13 %). Av disse er de med asiatisk bakgrunn den klart dominerende gruppen, spesielt blant etterkommere. Blant innvandrere er andelen fra Afrika større enn det den er for etterkommere noe som kan henge sammen med innvandringsmønstrene som ble beskrevet i kapittel 1. En forskjell i den etniske sammensetningen mellom etterkommere og innvandrere kan få konsekvenser for forskjeller mellom de to gruppene i frafall. Det lave antallet etterkommere og innvandrere får konsekvenser for hvor detaljerte analyser det er mulig å foreta på utvalget da gruppene raskt blir for små.

Tabell 2 viser utviklingen i rekrutteringen av de ulike gruppene til høyere utdanning fra 1990 til 2004. Det er viktig å påpeke at tallene for majoriteten er basert på et 20 % utvalg og at det reelle antallet derfor er fem ganger høyere.

Tabell 2: Utvalget etter når studentene ble rekruttert til høyere utdanning

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Majoritet	2180	2363	2550	2654	2573	2816	2794	2757	3264	3273	3105	2954	3109	2903	2961
Etterkommere	12	11	21	23	49	47	72	74	120	187	197	193	268	277	319
Innvandrere	348	331	303	288	249	212	259	248	302	309	326	338	404	413	362

Samtidig som antallet majoritetsstudenter økte i antall frem mot slutten av 1990-tallet for så å synke litt igjen, så er det en tydelig tendens til at flere og flere etterkommere begynner å studere ved norske høyskoler. Mønsteret hvor etterkommere stadig blir flere henger sannsynligvis sammen med innvandringsmønsteret som ble beskrevet i kapittel 2 da det er barn av de som innvandret til Norge tidligst som nå finner veien til høyskolene. Rekrutteringen av innvandrere sank frem mot midten av 1990-tallet før den begynte å øke igjen. Dersom utviklingen fortsetter kan det forventes at andelen etniske minoriteter i høyskolene vil fortsette å øke i årene fremover. Aktualiteten til denne studiens problemstilling vil nok derfor ikke avta i tiden fremover da rekrutteringen av både etterkommere og innvandrere til høyskolene er økende.

3.2 Operasjonalisering av frafall – avhengig variabel

Avhengig variabel er en dummyvariabel som måler utfallet av det påbegynte høyskolestudiet. Da denne oppgaven fokuserer på de som avbrøt utdanningen er den konstruert slik at den er kodet 1 for de som avbrøt utdanningen og 0 for de som fremdeles var i utdanning. Denne kodingen skjer for hver separate tidsenhet. De som avbrøt studiene er definert ved de som har vært borte fra studiene i to semestre og som samtidig ikke har fullført studiet eller byttet til et annet studium. Det å definere frafall ut fra et tidsintervall vil alltid være problematisk da grensen mellom pause og avbrudd kan være flytende. Et tema for diskusjon av definisjonen av frafall er derfor hvor grensen for antall tillatte semestre uten registrert utdanningsaktivitet skal gå da definisjonen kan medføre at noen uriktig blir definert som frafall, jamfør begrepsdiskusjonen i avsnitt 2.2.1. Diskusjonen rundt hvilken grense man skal velge gjelder imidlertid uansett hvilket intervall som velges. En av årsakene

til at grensen mellom frafall og pause i denne oppgaven er satt på to semestre er at det er en tidligere brukt definisjon (Mastekaasa og Hansen 2004:102). En annen årsak er at den i det hele tatt gjør det mulig å utforske frafall blant etterkommere. Dette er fordi en definisjon som tillot et lengre avbrekk ville gjort at antallet etterkommere det var mulig å gjøre analyser på ville vært mindre. En definisjon som tillot færre semestre ville økt faren for å definere for mange studenter med pause som frafall. Som et resultat av en vurdering av fordeler og ulemper så er den definisjonen av frafall som er brukt i denne oppgaven en definisjon som ligger nær opp til tidligere definisjoner av frafall.

3.3 Uavhengige variabler

Som diskutert i kapittel 2 påvirkes sannsynligheten for frafall av flere faktorer. Det er imidlertid forskjell mellom ulike studier i hvordan de operasjonaliserer faktorene. I dette avsnittet redegjøres det for hvordan de uavhengige variablene er operasjonalisert. Disse uavhengige variablene kan inndeles etter om de er bakgrunnsvariabler, egenskaper ervervet frem mot studiestart eller om de er egenskaper som oftest utvikler seg etter studiestart.

Bakgrunnsvariabler

Innvandrerbakgrunn er kodet som to dummyvariabler med de uten innvandrerbakgrunn (født i Norge av to norske foreldre) som referansekategori. Den første dummyvariabelen, etterkommer er kodet 1 for etterkommere samt de som innvandret til Norge før fylte 7 år. Den andre dummyvariabelen, innvandrer, er kodet 1 for de som innvandret til Norge etter fylte 7 år. Felles for etterkommere og innvandrerne er at de har sin bakgrunn fra den tredje verden. Fordelen ved å plassere de som innvandret før de var 7 år sammen med etterkommere er at denne gruppen da blir større. Ulempen kan være at de som innvandret før de var syv år kan være i en mellomposisjon mellom etterkommere og innvandrere slik at det å plassere dem blant etterkommere kanskje skjuler eventuelle systematiske forskjeller.²²

Kjønn er en dummyvariabel som er kodet 0 for menn og 1 for kvinner.

---

²² Tilleggsanalyser (ikke vist her) viste at etterkommere og de som innvandret før fylte 7 år ligner hverandre i egenskaper. Det ble ikke funnet signifikante forskjeller i sannsynlighet for å avbryte studiene, eller i betydning av variabler.

Sosial bakgrunn er målt som foreldres utdanningsnivå og foreldres inntekt. Dessverre er ikke data på sosial bakgrunn komplett for de med innvandrerbakgrunn.

Det mangler opplysninger om foreldres utdanning for 76 % av innvandrerne og for 20 % av etterkommerne, og om foreldres inntektsnivå mangler opplysninger for 64 % av innvandrerne. Det er derfor valgt å gjøre doble analyser, både med og uten variablene for sosial bakgrunn. **Foreldres utdanningsnivå** er gitt ved den av foreldrene med høyest fullførte utdanning i antall normerte år. Utdanningsnivå er kodet som dummyvariabler med ingen fullført utdanning utover grunnskole som referansekategori (de med kun grunnskole eller påbegynt men ikke fullført videregående skole), og med videregående skole (tre år utover grunnskole (fire år med påbygg)) og høyere utdanning (6 år eller mer utover grunnskole) som dummyvariabler. Fordelen med å bruke utdanningsinformasjon til kun den ene av foreldrene er at mulighetene for å anvende denne variabelen i utforskningen av innvandrere blir større. Dette skyldes at da det manglet informasjon på den ene forelders utdanningsnivå for 67 % av innvandrerne, så ville det manglet informasjon på langt flere dersom begge foreldrenes utdanningsnivå hadde blitt brukt. En ulempe ved kun å bruke utdanningsnivået til den av foreldrene med lengst utdanning er at det generelle utdanningsnivået kan bli høyere enn hva andre undersøkelser har funnet.

Foreldres inntekt (pensjonsgivende inntekt i 100 000 kroner) er gitt ved gjennomsnittet av foreldrenes samlede inntekt i perioden studenten var 16 til 20 år.²³ Nullpunktet til foreldres inntekt er 400 000. Fordelen ved å bruke et gjennomsnittsmål på inntekt er at ekstremverdier, for eksempel perioder i permisjon eller arbeidsledighet, ikke blir like utslagsgivende. En annen fordel med variabelen er at informasjonen er hentet fra en periode som kan være avgjørende for om man begynner på en høyere utdanning eller ikke. Ulempen er at foreldres inntektsnivå i denne perioden sannsynligvis ikke har så mye å si for de som er gamle når de begynner å studere. Kontrollvariabelen **Antall søsken** behandles som en kontinuerlig variabel hvor 0 er nullpunkt.

---

²³ Inkluderer lønn, inntekt fra selvstendig næringsdrift, og statlig støtte som arbeidsledighetstrygd, uføretrygd og permisjoner.

Egenskaper ervervet frem mot studiestart

Alder når studenten fikk opptak til studiene som er en kontinuerlig variabel med 20 år som nullpunkt.

Bostedsvariabelen er en dummyvariabel som kontrollerer hvorvidt studentens bostedskommune når studenten var 16 år er lik studiestedets kommune. Dersom den er ulik antas det at studenten har flyttet fra hjemstedet for å studere. Variabelen er kodet 0 for de som ikke har flyttet og 1 for de som har flyttet.

Karakterer fra videregående skole er registrert som gjennomsnittskarakter fra videregående skole (brukt i samordna opptak) og er en kontinuerlig variabel med 4 som nullpunkt. Det mangler informasjon om karakterer fra videregående skole for 50 % av majoriteten, 32 % av etterkommerne og 61 % av innvandrerne. For majoriteten og etterkommere er årsaken til dette at karakteropplysninger ikke ble registrert før 1997. For innvandrere kan årsaken være den samme, eller at videregående skole ble avlagt i hjemlandet. På grunn av bortfall av opplysninger på karakterer fra videregående skole vil heller ikke karakterer inkluderes i alle analyser, men i de samme analysene som variabler for sosial bakgrunn.

Studieretning er kodet som 8 dummyvariabler og har "Handel, markedsføring, hotell og reiselivsfag" som referansekategori. De andre verdiene på variabelen er "Historiske-, estetiske-, samfunns-, og juridiske fag", "Førskoleutdanning", "Lærerutdanning og pedagogikk", "Økonomisk-administrative fag", "Naturvitenskapelige-, håndverks-, og tekniske fag", "Informasjons- og datateknologi", "Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut, apotek" og "Sosialfag, idrett og sikkerhet".

Egenskaper som endrer seg etter studiestart

Inntekt er definert som pensjonsgivende inntekt (i 10 000 kroner) og måles inntektsåret før utfallsvariabelen og har et nullpunkt på 70 000.²⁴ Årsaken til at inntekt måles året før utfallsvariabelen er for å sikre årsaksretningen, det vil si at høy inntekt påvirker sannsynligheten for frafall og ikke at det å avbryte studiene gir høy inntekt. Datasettet inneholder imidlertid ikke data på inntekt før studenten ble tatt opp til studiene, og en slik

---

²⁴ Inntekt er justert for konsumprisindeksen (2003). URL SSB 10.05.2008: "Konsumprisindeksen fra 1865. 1998 = 100" <http://www.ssb.no/emner/08/02/10/kpi/tab-01.html>

---

inntekt kan heller ikke tenkes å påvirke hvor mye tid man bruker på studiene. For studenter som begynner å studere på vårsemesteret finnes derfor ingen inntektsopplysninger for de to første semestrene, og for studenter som begynner å studere høstsemesteret finnes ingen inntektsopplysninger for det første semesteret. For å unngå at disse personene og dummyvariablene for første og andre semester kastes ut av regresjonsligningen er inntekt satt til 0 de semestrene hvor det mangler opplysninger. Isolert sett er ikke dette en holdbar løsning, men da hvert semester er representert ved en dummyvariabel, slik at det blir interaksjon, kan løsningen forsvares.

Sivilstand er en dummyvariabel som er kodet 1 for de som er i et forhold (ektepar uten barn, ektepar med barn, samboere med felles barn), og 0 for andre. Det mangler informasjon for 1 % av majoriteten og etterkommerne, og 4 % av innvandrerne.

Antall egne barn under 6 år er en kontinuerlig variabel med 0 som nullpunkt. Det mangler informasjon for 1 % av majoriteten og etterkommer, og 4 % av innvandrerne.

I alle analysene kontrolleres det dessuten for antall semestre man har vært registrert i høyere utdanning. **Antall semester** er 26 dummyvariabler som angir i hvilket semester hendelsen skjer eller ikke skjer. Da det ikke finnes inntektsopplysninger for første semester er andre semester valgt som referansekategori.

3.4 Analyseteknikker og modeller

For å kunne undersøke problemstillingen med det valgte datasettet må det brukes forløpsanalyse. Den viktigste grunnen til å bruke forløpsanalyse er høyresensureringen i datamaterialet. Høyresensurering innebærer at forløpet avbrytes når utfallet av utdanningen er klart. Det vil si at individene i datasettet blir fulgt over tid frem til tidspunktet for frafall, bytte av studium eller fullføring av utdanningen. En fordel med forløpsanalyse er fokuset på å forklare endring i en tilstand – på selve overgangen fra en tilstand til en annen – fra å studere til å avbryte studiene. Metoden går derfor ut på å modellere hvordan sannsynligheten for overgang avhenger av forklaringsvariabler og varighet. Det åpnes med andre ord for at denne sannsynligheten også påvirkes av hvor lenge man har vært student. De fleste metodene for forløpsanalyse antar at tid måles som en kontinuerlig variabel, men uansett hvor små de måtte være, så måles tid i praksis alltid som diskrete tidsenheter (Allison

1982:70). Når enhetene blir store og hvor hendelser kan skje på ethvert tidspunkt, men hvor tilgjengelig data bare registrerer det bestemte tidsintervallet hvor i hendelsen skjer så er det problematisk å anta at tiden er kontinuerlig, noe som er tilfelle med data brukt i denne avhandlingen. I denne studien er intervallene på 6 måneder og det finnes kun data på hvilket semester frafallet skjedde. Av denne grunn passer en diskret tidsmodell bedre. Enkelt forklart er forløpsanalyse en oversikt over når hendelser skjer med et utvalg individer, og i denne oppgaven en oversikt over når individene avbryter studiene.

I praksis består metoden i at hver diskrete tidsenhet til hvert individ behandles som en separat observasjon eller analyseenhet, noe som betyr at man kan ha flere enn en observasjon for hvert individ. For eksempel bidrar et individ som er registrert i utdanning i seks semestre med seks observasjoner. For hver av observasjonene kodes avhengig variabel 1 dersom individet avbryter utdanningen i den tidsenheten, ellers er den kodet 0. Dette er en enkel operasjon dersom det kun er to mulige utfall. Da datasettet inneholdt informasjon for alle studenter ved høyskolene, også de som fullførte studiene og de som byttet studium, er det foretatt en sensurering av disse. Sensureringen innebærer at observasjoner (ikke personer) som hadde andre utfall enn avbrutt utdanning og fremdeles i utdanning ble fjernet, slik at det i de gjenværende observasjonene enten skjedde avbrutt utdanning eller fremdeles i utdanning. Det er viktig å påpeke at det ikke er individet som er sensurert bort men kun det semesteret med et annet utfall slik at et individ har et annet utfall enn avbrutt utdanning bidrar med observasjoner kodet 0 for semestrene i utdanning. Årsaken til at de semestrene studenten fremdeles var i studiene er med i analysene, til tross for at utfallet av utdanningen ikke ble frafall, er at de var i fare for / posisjon til å kunne avbryte studiene. Forklaringsvariablene (uavhengige variabler) for hver observasjon er gitt verdiene de hadde i de bestemte tidsenhetene.

Det skal nå redegjøres for hvilke beregninger og analyser som skal utføres. Den første beregningen er av sannsynligheten for frafall fra høyere utdanning. Sannsynligheten beregnes ut fra tidspunkt for frafall (hvilket semester) for henholdsvis majoriteten, etterkommere og innvandrere men hvor det ikke inkluderes andre forklaringsvariabler. En slik analyse gjør det mulig å avdekke hvordan sannsynligheten for å avbryte studiene varierer etter hvor lenge man har vært registrert i utdanningen.

Ved å bruke multivariat binomisk logistisk regresjonsanalyse for å analysere observasjonene kan det undersøkes hvorvidt det er forskjeller i sannsynligheten for frafall, hva som påvirker frafall og om det er forskjeller i hva som påvirker frafall etter innvandrerbakgrunn. Det må påpekes at det her snakkes om det blant andre Goldthorpe (2000:137) kaller for probabilistisk kausalitet: "... rather than causes being seen as necessitating their effects, they might be regarded simply as raising the probability of their occurrence...".

I fortolkningen av koeffisientene i en logistisk modell kan ikke enkeltkoeffisienter omregnes til sannsynligheter. Derimot kan sannsynligheter predikeres for sosiale grupper som lar seg definere ved hjelp av kombinasjoner av verdier på et sett uavhengige variabler. Dette gjøres ved å bruke formelen nedenfor:

$$Andel = \frac{1}{(1 + EXP(-(b_0 + b_1 * X + b_2 * Z)))}$$

Denne formelen er brukt i alle analysene.

Den første regresjonsanalysen er en videreutvikling av beregningen ovenfor og den gjør det mulig å isolere effektene av de enkelte faktorene når man tar hensyn til påvirkningen av alle de andre faktorene i analysen. Analysen består av fire modeller hvor det inkluderes nye variabler mellom hver modell. Hensikten med å gradvis innføre nye modeller er å finne eventuelle endringer i retningen av forskjellige variabelers betydning på frafall. Modell 1 inneholder kun variabler for innvandrerbakgrunn og dummyvariabler for tid. Hensikten med kun å inkludere innvandrerbakgrunn er å undersøke bruttoforskjeller mellom gruppene. Ved først å undersøke bruttoforskjeller får man kunnskap om hvor mye de opprinnelige forskjellene endrer seg ved å inkludere nye variabler. Modell 2 utvides til også å inneholde bakgrunnsvariabler som kjønn og antall søsken. Modell 3 utvides til også å inneholde egenskaper og valg som gjøres frem mot studiestart og inkluderer alder ved studiestart, hvorvidt man har flyttet hjemmefra og hvilket studium man begynner på. Modell 4, som er den siste, inneholder også variabler på valg som oftest gjøres etter studiestart og inkluderer egen inntekt, sivilstand og egne barn. Da det mangler opplysninger for store deler av utvalget på variablene for sosial bakgrunn og karakterer fra videregående skole, er de ikke tatt med i den første analysen. Enhetene i regresjonsanalysene er ikke studentene i utvalget men observasjonsenhetene man kommer frem til i fremgangsmåten beskrevet over. Hensikten med analysen er å finne ut hvorvidt det er forskjeller i sannsynligheten for frafall

mellom majoriteten, etterkommere og innvandrere, samt å undersøke effekter av en rekke variabler, men med fokus på studieretning og egen inntekt.

Som signifikanstest for de ulike modellene i analysen brukes en "Likelihood Ratio" test. Testen er basert på en sammenligning av "likelihood"-funksjonens verdi for de ulike modellene som er estimert. Differansen mellom en modell med få variabler og en modell med flere variabler kalles "log likelihood ratio" (LR) og er et mål på hvor mye bedre modellen med flere variabler er enn modellen med færre variabler. LR kan brukes som testobservator og kalles vanligvis "likelihood ratio"-testen. Dersom nullhypotesen er riktig vil eventuelle forskjeller mellom de to modellenes "log likelihood"-verdier bare være et resultat av tilfeldigheter..." (Skog 2004:375). Nullhypotesen er at de nye variablene som inkluderes ikke representerer noen forbedring i forhold til den tidligere modellen med færre variabler. Dersom "Likelihood Ratio" er signifikant på et 5 % nivå så forkastes nullhypotesen. Denne testen brukes i alle regresjonsanalysene.

Den andre regresjonsanalysen er gjort på tilsvarende måte som den første. Forskjellen er at variabler for sosial bakgrunn og karakterer fra videregående skole inkluderes henholdsvis modell 2 og 3. Hensikten med analysen er å undersøke effekter av variabler for sosial bakgrunn og karakterer fra videregående skole.

Den tredje regresjonsanalysen inneholder de samme variablene som den første analysen, men det gjøres separate analyser for hver av de tre gruppene. Årsaken til at det gjøres separate analyser er at det ellers ville blitt for uoversiktlig med alle samspillsleddene. Hensikten med denne analysen er å finne ut hvorvidt det er forskjeller mellom gruppene i hvordan variabler påvirker frafall, hvilke variabler som påvirker frafall og om forskjellene er signifikante. Det er et spesielt fokus på å utforske forskjeller i betydningen av studieretning.

Hvorvidt forskjellene er signifikante undersøkes ved hjelp av en t -test av koeffisientene. Formelen for t -test (t) for sammenligning av to uavhengige størrelser og antall frihetsgrader

$$(df) \text{ er gitt ved: } t = \frac{\hat{b}_1 - \hat{b}_2}{\sqrt{[SE(\hat{b}_1)]^2 + [SE(\hat{b}_2)]^2}} \quad df = N_1 + N_2 - 2$$

Dersom t -testen viser et ikke signifikant resultat kan det ikke antas at forskjellene mellom gruppene i de separate analysene er annet enn tilfeldigheter og at variabelen påvirker gruppene likt.

Den fjerde regresjonsanalysen er gjort på samme måte som den tredje, men inkluderer også variabler for sosial bakgrunn og karakterer fra videregående skole. Hensikten med analysen å kontrollere om det er forskjeller i betydning av variabler for sosial bakgrunn og karakterer. Da det for innvandrere er høyt bortfall på disse variablene inngår de ikke i denne analysen. For å avgjøre om det er signifikante forskjeller mellom gruppene brukes *t*-test.

Den femte regresjonsanalysen har primært som formål å utforske forskjeller i betydningen av foreldres utdanningsnivå. Analysen inkluderer variabler på sosial bakgrunn, antall semestre og studieretning og gjør separate analyser for majoritet og etterkommere. På grunn av de store manglene i registreringen av disse variablene for innvandrere er de utelatt fra denne analysen. For å avgjøre om det er signifikante forskjeller mellom gruppene brukes *t*-test.

Den sjette regresjonsanalysen har som formål å utforske forskjeller i betydningen av karakterer. Analysen inkluderer variabler på karakterer, antall semestre og studieretning og gjør separate analyser for majoritet og etterkommere. På grunn av spesielt stort frafall blant innvandrere er de utelatt fra denne analysen. For å avgjøre om det er signifikante forskjeller mellom gruppene brukes *t*-test.

4. Analyser

Analysekapittelet er delt inn i to deler. Del 1 (4.1) består av deskriptive analyser som presenterer hvordan utvalget fordeler seg på variablene i analysen og hvordan sannsynligheten for frafall varierer over tid. Del 2 (4.2) består av regresjonsanalysene som ble beskrevet i forrige kapittel. Formålet med regresjonsanalysene er å utforske hypotesene som ble utformet i kapittel 2.

4.1 Opprinnelige forskjeller mellom gruppene – deskriptive analyser

I forrige kapittel ble det redegjort for variablene som inngår i analysene. I tabell 3 gis det en oversikt over hvordan de tre gruppene fordeler seg på disse variablene. Andelene er beregnet ut fra de det finnes opplysninger på.

Tabell 3: Demografiske kjennetegn og egenskaper ved utvalget

Kjennetegn	Majoritet		Etterkommere		Innvandrere	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Kjønn						
Menn	16432	38,9	902	48,2	2592	55,2
Kvinner	25824	61,1	968	51,8	2100	44,8
Foreldres utdanning:						
Grunnskole		45,4		46,7		51,0
Videregående skole		23,0		21,2		21,5
Høyere utdanning		31,1		32,1		27,5
Studieretning:						
Historiske-, estetiske-, samfunns- og juridiske fag	1737	4,1	61	3,3	151	3,2
Førskoleutdanning	4530	10,7	86	4,6	212	4,5
Lærerutdanning og Pedagogikk	5274	12,5	72	3,9	120	2,6
Økonomisk-administrative fag	5365	12,7	420	22,5	504	10,7
Handel, markedsføring, hotell og reiselivsfag	2397	5,7	161	8,6	189	4,0
Naturvitenskapelige-, håndverks- og tekniske fag	6047	14,3	251	13,4	1318	28,1
Informasjons- og datateknologi	3452	8,2	409	21,9	663	14,1
Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapaut, apotek	9226	21,8	215	11,5	989	21,1
Sosialfag, idrett og sikkerhet	4228	10,0	195	10,4	546	11,6
Sivilstand (i parforhold)		5,7		2,8		14,3
Andel som har flyttet		84,8		50,8		87,4
	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik	Gjennomsnitt	Standardavvik
Foreldres gjennomsnittsinntekt (i 100 000):	4,30	2,11	2,62	2,01	1,66	1,54
Alder ved studiestart	23,90	6,12	20,42	1,87	26,59	6,03
Karakter	3,95	0,59	3,84	0,56	3,81	0,59
Antall semestre	3,79	2,34	3,18	2,67	4,13	3,18
Antall søsken	1,88	1,22	2,96	1,71	1,15	1,89
Inntekt (i 10 000)	7,59	6,44	8,30	6,25	8,92	7,48
Antall barn	0,14	0,41	0,07	0,30	0,26	0,55

Det er relativt små forskjeller mellom gruppene i foreldres utdanningsnivå. Majoriteten har noe lavere andel med utdanning på grunnskolenivå enn minoritetene. Majoriteten har også høyere andel på videregående enn de med innvandrerbakgrunn. Etterkommere har høyest andel med høyere utdanning og innvandrere har lavest. Som det også ble nevnt over mangles data for store deler av innvandrerne, og for noen etterkommer. Dette gjør at andelene i tabellen over er noe usikre i forhold til den faktiske fordelingen.

Det er store forskjeller i foreldres gjennomsnittsinntekt når studenten var mellom 16 og 20 år. For majoritetens foreldre ligger gjennomsnittsinntekten på 430 000 og for etterkommeres foreldre er den over 150 000 kroner lavere enn for majoritetens foreldre. For de innvandrerne det finnes data på er den ytterligere 100 000 lavere. Også her må det påpekes at det mangler data for en stor andel av innvandrerne. Etterkommere har i snitt over ett søsken flere enn majoriteten og nærmere to flere enn innvandrere. Innvandrere tjener i gjennomsnitt rundt 12 000 mer enn majoriteten og 6 000 mer enn etterkommere.

Videre er det gjennomsnittlige karakternivået som forventet er lavere for de etniske minoritetene enn majoriteten. Snittet er høyere for etterkommere enn for innvandrere. Det mangler karakteropplysninger for store deler av utvalget for alle de tre gruppene.

Den siste av de sentrale variablene viser at det også er store forskjeller i valg av studieretning. Generelt er de minst populære studieretningene blant etterkommere omsorgsutdanninger som "førskoleutdanning", "lærerutdanning og pedagogikk", og "sykepleie-, vernepleie-, tannhelse-, terapeut- og apotekutdanning". De tekniske utdanningene som "økonomiske og administrative fag", "handel, markedsføring, hotell og reiselivsfag", og "naturvitenskapelige-, håndverks- og tekniske fag" har større rekruttering. Blant majoriteten er fordelingen på studieretningene jevnere selv om det også her er noe forskjell mellom de minst og mest populære studieretningene, men skillet er ikke like sterkt mellom omsorgsyrker og tekniske studieretninger. Over dobbelt så stor andel blant etterkommere velger de tekniske utdanningene sammenlignet med majoriteten. Blant innvandrere er det enda større forskjell mellom de mest og minst populære studieretningene enn det var for etterkommere. Skillet går også her mellom de tekniske studiene og omsorgsstudiene, men en større andel blant innvandrerne enn etterkommere velger "sykepleie-, vernepleie-, tannhelse-, terapeut- og apotekutdanning". Dette mønsteret

---

stemmer overens med tidligere forskning (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001; Østby 2004; Schou 2006).

Det er også forskjeller på de mindre sentrale variablene i analysen. For det første er det store forskjeller mellom gruppene i fordelingen på kjønn. Fordelingen er langt jevnere blant etterkommere enn blant majoriteten hvor et klart flertall er kvinner. Blant innvandrere er det motsatt da det er en overvekt av menn i forhold til kvinner.

Det er også store forskjeller i alder ved studiestart. Av naturlige årsaker er det færre eldre studenter blant etterkommere enn majoriteten. Dette henger nok mest sammen med at etterkommerpopulasjonen i Norge fremdeles er relativt ung. Alder ved skolestart for innvandrere er i gjennomsnitt høyere enn for majoriteten. Etterkommere har i snitt færrest barn og innvandrere har flest. Det er betydelige forskjeller i andelen som er i parforhold. Etterkommere er gruppen med færrest i parforhold og innvandrere er den gruppen med klart flest. Dette kan både ha sammenheng med alder og forholdene som ligger bak innvandringen (for eksempel familiegjenforening).

Andelen som begynner på et studiested i en annen kommune enn hjemstedskommunen er mye høyere for majoriteten enn etterkommere. Høyest er andelen for innvandrere men årsakene kan være forskjellige. Videre studerer etterkommere i snitt færre semestre enn majoriteten og innvandrere er de som i snitt studerer flest semestre.

Som en oppsummering kan det sies at det er forholdsmessig store variasjoner mellom de tre gruppene. Hvorvidt forskjellene gjør utslag på sannsynligheten for å falle fra studiene er fokus i analysekapittelets andre del. Før det skal det utforskes hvordan sannsynligheten for frafall varierer over hvor mange semestre man har vært student.

Tabell 4 viser resultatene av en enkel beregning av hvordan sannsynligheten for frafall varierer for hvert semester man har vært student, uavhengig av andre variabler. Beregningen gir svar på hvorvidt sannsynligheten for frafall varierer over hvor mange semestre man har vært student. Årsaken til at det er forskjell i hvor mange semestre som er med i beregningen av de tre gruppenes sannsynlighet er at det ikke er noen blant majoriteten som er registrert i høyere utdanning lenger enn til og med 23. semester og ingen blant etterkommerne som er registrert i høyere utdanning lenger enn til og med 17. semester.

Tabell 4: Estimert sannsynlighet for frafall

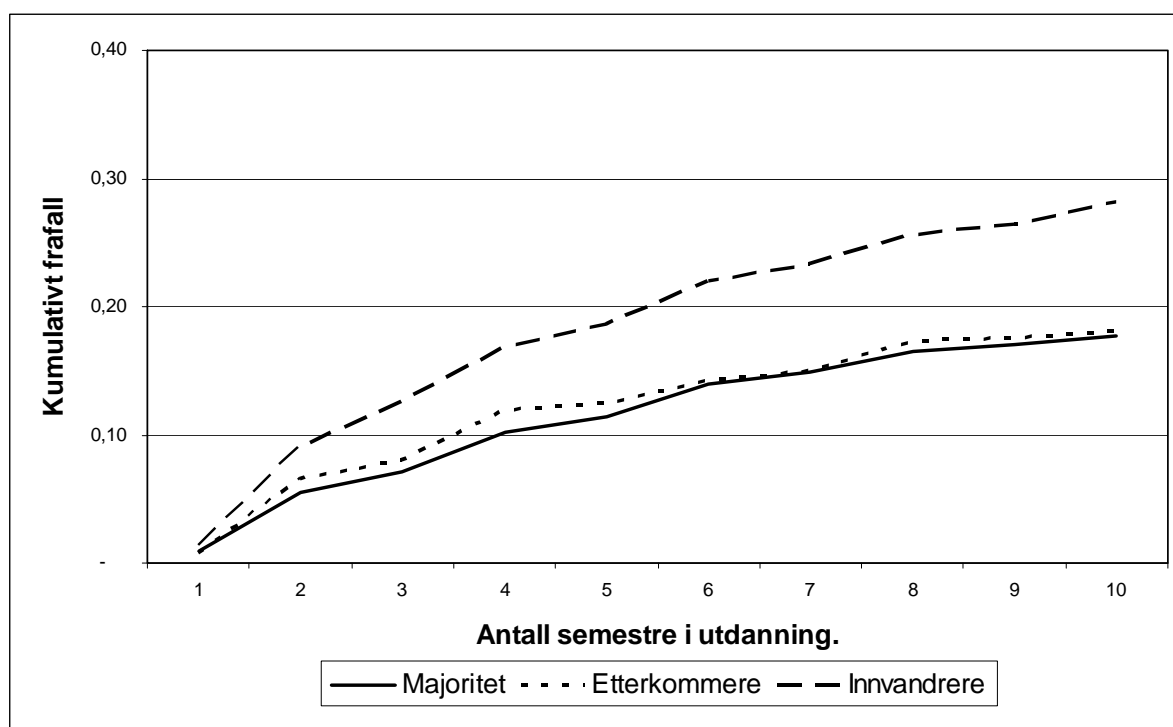
Antall semester	Majoritet			Etterkommere			Innvandrere		
	Antall frafall	Antall i fare for frafall	Estimert sannsynlighet	Antall frafall	Antall i fare for frafall	Estimert sannsynlighet	Antall frafall	Antall i fare for frafall	Estimert sannsynlighet
1	420	42256	0,99 %	14	1870	0,75 %	65	4692	1,39 %
2	1912	38423	4,98 %	110	1523	7,22 %	363	4218	8,61 %
3	688	34926	1,97 %	27	1302	2,07 %	164	3646	4,50 %
4	1316	29104	4,52 %	73	983	7,43 %	202	2983	6,77 %
5	458	26161	1,75 %	9	846	1,06 %	83	2655	3,13 %
6	1106	12618	8,77 %	33	439	7,52 %	158	1717	9,20 %
7	374	8728	4,29 %	16	340	4,71 %	60	1324	4,53 %
8	693	4342	15,96 %	41	201	20,40 %	109	880	12,39 %
9	219	2467	8,88 %	5	126	3,97 %	37	620	5,97 %
10	296	1362	21,73 %	10	78	12,82 %	84	418	20,10 %
11	87	766	11,36 %	0	46	0,00 %	19	282	6,74 %
12	116	440	26,36 %	6	27	22,22 %	35	196	17,86 %
13	32	253	12,65 %	0	18	0,00 %	13	134	9,70 %
14	40	148	27,03 %	4	11	36,36 %	23	96	23,96 %
15	14	86	16,28 %	0	6	0,00 %	7	66	10,61 %
16	12	50	24,00 %	1	4	25,00 %	6	41	14,63 %
17	3	29	10,34 %	0	3	0,00 %	5	28	17,86 %
18	8	20	40,00 %				5	17	29,41 %
19	1	10	10,00 %				1	11	9,09 %
20	0	4	0,00 %				0	7	0,00 %
21	1	3	33,33 %				0	7	0,00 %
22	0	1	0,00 %				1	5	20,00 %
23	0	1	0,00 %				0	3	0,00 %
24							0	1	0,00 %
25							0	1	0,00 %
26							0	1	0,00 %
27							1	1	100,00 %
Personer uten frafall	34460			1521			3251		
Personer totalt	42256			1870			4692		
Observasjoner totalt		202198			7823			24050	

Ved å bruke fremgangsmåten beskrevet i forrige kapittel skapes en observasjon for hvert semester personen ble observert frem til det semesteret utfallet av utdanningen ble målt (eller sensurert). Dette gjøres for alle de 48 818 studentene i analysen. Ut fra antall studenter som faller fra og antall studenter under risiko for å falle fra kan man beregne sannsynligheten for at frafall vil skje på et bestemt tidspunkt med et bestemt individ, gitt at individet er under risiko på det tidspunktet (Allison 1984:16). Dette gjøres ved å dividere antallet frafall med antall individer som står i fare for å oppleve frafall. Den første kolonnen under den enkelte gruppe i tabellen angir antallet som avbryter studiene hvert semester og nederst antall personer som er med i beregningen. Den andre kolonnen i tabellen angir antallet som står i fare for å avbryte utdanningen i hvert semester (sensurerte observasjoner trekkes fra underveis). Summen av disse utgjør antall observasjoner / analyseenheter og finnes nederst. De 42 256 majoritetsstudentene blir totalt 202 198 observasjoner, de 1870 etterkommerne blir 7 823 observasjoner og de 4692 innvandrerne blir 24 050 observasjoner. Totalt blir de 48 818 studentene til 234 071 observasjoner. Sannsynligheten for frafall finnes i tredje og siste kolonne.

Felles for alle de tre gruppene er at selv om de fleste avbryter studiene tidlig i studieløpet, så er sannsynligheten for å avbryte studiene størst i senere semestre. Videre er det klart større sannsynlighet for frafall partallssemestrene enn oddetallssemestrene. Det betyr at de fleste som avbryter studiene i løpet av første året fullfører første semester før de avbryter studiene. Dette kunne i og for seg vært fornuftig, men mønsteret vedvarer langt utover første året noe som kan tyde på at det skyldes måten frafall er registrert i data på. Det kan for eksempel skyldes at studiestedet ikke legger inn opplysninger hvert semester da studiet kan være organisert som en årsenhet.

Figur 1 viser den kumulative frafallsraten for de tre gruppene over tid. Kumulativ frafallsrate beregnes ved først å dividere antall frafall for hvert enkelt semester med det totale antallet personer, for så å addere dem. Figuren er redusert til kun å ha med utviklingen frem til tiende semester da kurvene flater ut herfra og ut.

Figur 1: Kumulativ frafallsrate for gruppene

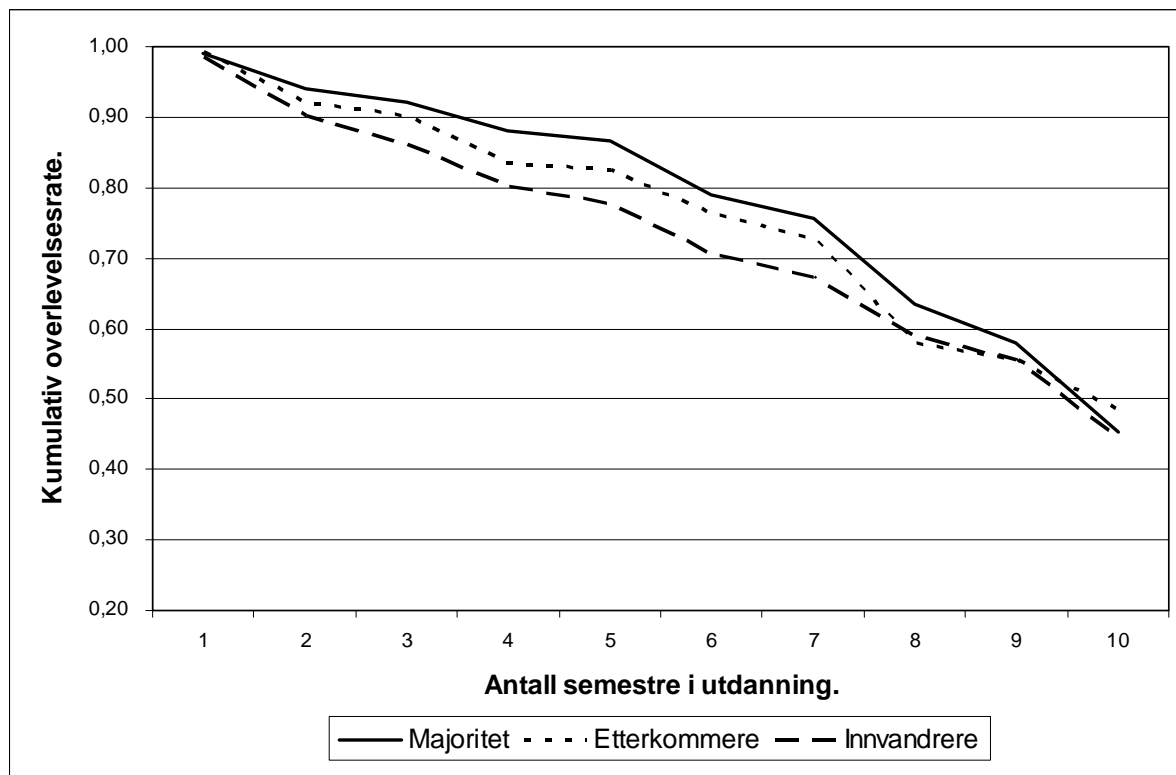

Figuren viser den kumulative sannsynligheten for å avbryte studiene over antall semestre man har vært registrert. Majoriteten og etterkommere følger hverandre tett og kurven har et mye lavere stigningstall enn kurven for innvandrere. Andelen som avbryter studiene frem til 10. semester er 18,4 % for majoriteten, 18,7 % for etterkommere og 30,7 % for innvandrere.

Innvandrere skiller seg derfor klart ut ved å ha et langt høyere frafall enn de andre gruppene.²⁵

Figur 2 viser den kumulative overlevelsesraten for de tre gruppene over tid. Kumulativ overlevelsesrate beregnes ved å multiplisere sannsynligheten for ikke å avbryte inneværende semester med sannsynligheten for ikke avbryte det foregående semesteret. Figuren er redusert ved å ta bort alle semestre etter det 10. Dette er fordi tallene etter dette er høyst usikre da de er beregnet på et lavt antall personer og da noen av de som fremdeles er registrert i utdanning så sent kan være registreringsfeil hos enkelte høyskoler. For det andre er frafall etter mer så lang tid ikke en fryktelig interessant problemstilling da det er snakk om få personer.

Figur 2: Kumulativ overlevelsesrate for gruppene

Figuren viser den kumulative sannsynligheten for å fremdeles være i studiene over antall semestre man har vært registrert. Majoriteten har, bortsett fra i 10 semester og senere, høyere sannsynlighet for å bli værende i studiene enn de etniske minoritetene. Etterkommere gjør

²⁵ Tilleggsberegninger viser at den totale andelen som avbryter studiene for alle gruppene etter alle semestrene er 19,6 %.

---

det stort sett bedre enn innvandrere og plasserer seg slik sett mellom innvandrerne og majoriteten.

I denne første delen av analysekapittelet er det registrert relativt store variasjoner mellom de tre gruppene. Dersom variablene har lik effekt på frafall for alle gruppene så kan det forventes å finne forskjeller i sannsynligheten for frafall mellom de tre gruppene. Ved kun å ta hensyn til antall semestre studenten hadde vært registrert i høyere utdanning ble det funnet at etterkommere hadde noe lavere overlevelseshastighet enn majoriteten, og innvandrere noe lavere enn etterkommere. Det ble også funnet at innvandrere hadde høyere frafall enn majoriteten og etterkommere. I andre del av analysekapittelet vil det, ved bruk av logistisk regresjonsanalyse, utforskes hvorvidt forskjellene i sannsynligheten for frafall er signifikante og hvordan de påvirkes av relevante variabler.

4.2 Faktiske forskjeller mellom gruppene – regresjonsanalyser

Ut fra forskjellene mellom gruppene som ble påvist i den deskriptive statistikken, vil hovedfokuset i regresjonsdelen av analysekapittelet være å utforske hypotesene som ble satt opp i teorikapittelet (2.4). Hypotesene skal utforskes ved hjelp av de ulike analysene som ble skissert i metodekapittelet (3.4).

Analyse 1 skal utforske hypotesene:

H₁: Innvandrere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

H₂: Etterkommere har høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

H₃: Ulikhet i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i valg av studieretning.

H₄: Ulikhet i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i egen inntekt.

I analyse 2 skal følgende hypoteser utforskes:

H₅: Ulikhet i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i foreldres inntektsnivå.

H₆: Ulikhet i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i foreldres utdanningsnivå.

H₇: Ulikhet i frafall etter innvandrerbakgrunn skyldes delvis forskjeller i karakterer fra videregående skole.

Analyse 3 skal ikke utforskes noen av de oppsatte hypotesene, men det vil undersøkes hvorvidt de tre gruppene påvirkes ulikt av variablene i analyse 1. Et spesielt fokus rettes på forskjeller i betydningen av studieretning og egen inntekt.

I analyse 4 skal det ikke utforskes noen av de oppsatte hypotesene, men det vil undersøkes hvorvidt det er forskjeller mellom majoritet og etterkommere i betydningen av karakterer, foreldres inntekts- og utdanningsnivå på sannsynligheten for frafall. På grunn av at det er høyt bortfall av data på disse variablene for innvandrere, er de ikke tatt med i analysen.

Analyse 5 er en mindre modell som skal undersøke spørsmålet om hvorvidt det er forskjeller i betydning av foreldres utdanningsnivå mellom majoritet og etterkommere grundigere.

Analyse 6 er en mindre modell som skal undersøke spørsmålet om hvorvidt det er forskjeller i betydning av karakterer mellom majoritet og etterkommere grundigere.

4.2.1 Sannsynligheten for frafall og effekter av studieretning og inntekt

Det tas utgangspunkt i modellen beskrevet i metodekapittelet over og det settes opp en multivariat binomisk logistisk regresjonsanalyse hvor sannsynligheten for frafall avhenger av andre variabler. Som utgangspunkt for analysen er det formulert fire modeller som gradvis trekker inn flere forklaringsfaktorer. Målet er å finne hvordan sannsynligheten for frafall avhenger av disse variablene. Den første modellen tar kun hensyn til innvandrerbakgrunn, den andre tar også hensyn til bakgrunnsvariabler, den tredje også forhold som påvirker individet frem mot studiestart, og den fjerde også forhold som oftest utvikler seg etter studiestart. Effekten av hvilket semester studenten er på er tatt med som dummyvariabler i alle modellene. Observasjoner hvor det mangler opplysninger på er sensurert bort. Formålet med den første analysen er å utforske hypotesene H₁, H₂, H₄ og H₉. Tabell 5 viser resultatene av analyse 1.

Tabell 5: Sannsynlighet for frafall og effekter av studieretning

Variabler	Modell 1			Modell 2			Modell 3			Modell 4		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Kontrollert for antall semestre?												
	Ja			Ja			Ja			Ja		
Etterkommer	,066	,058	1,069	,029	,059	1,029	-,101	,060	,904	-,120 *	,060	,887
Innvandrere	,128 ***	,032	1,137	,047	,033	1,048	-,087 *	,034	,916	-,070 *	,035	,932
Kjønn				-,426 ***	,022	,653	-,198 ***	,026	,820	-,176 ***	,026	,839
Antall søsken				-,010	,008	,990	,006	,008	1,006	,002	,008	1,002
Alder ved studiestart							,033 ***	,002	1,034	,025 ***	,002	1,026
Flyttet til lærestedskommune?							-,016	,030	,984	,005	,030	1,005
Historiske-, estetiske-, samfunns- og juridiske fag							-,249 ***	,069	,780	-,203 **	,070	,816
Førskoleutdanning							-,913 ***	,056	,401	-,889 ***	,056	,411
Lærerutdanning og pedagogikk							-,1353 ***	,054	,259	-,1304 ***	,054	,272
Økonomiske og administrative fag							-,244 ***	,047	,784	-,245 ***	,047	,783
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag							-,636 ***	,046	,529	-,587 ***	,046	,556
Informasjons- og datateknologi							-,322 ***	,048	,724	-,288 ***	,048	,750
Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapaut og apotek							-,1245 ***	,051	,288	-,1239 ***	,051	,290
Sosialfag og idrett							-,933 ***	,056	,393	-,912 ***	,056	,402
Inntekt										,021 ***	,001	1,021
Sivilstand										,005	,045	1,005
Antall barn under 6 år										,037	,027	1,037
Konstant	-,2837 ***	,022	,059	-,2574 ***	,029	,076	-,2145 ***	,052	,117	-,2204 ***	,053	,110
N		193513			193513			193513			193513	
Likelihood Ratio		,000			,000			,000			,000	

* = sig .05; ** = sig .01; *** = sig .001

Referansegruppe i modellen er: majoritetsbakgrunn, menn, student på andre semester, uten søsken, 20 år, ikke flyttet, går på studiet "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag", tjener 70 000 i året, ikke i parforhold og ingen barn.

Modell 1 viser at innvandrere har en signifikant høyere sannsynlighet for å avbryte studiene enn det majoriteten har, noe som gjør at hypotesen H_1 kan beholdes. Det ble imidlertid ikke funnet noen signifikante forskjeller mellom etterkommere og majoriteten i sannsynligheten for å avbryte studiene. Det betyr at etterkommere ikke har noen høyere sannsynlighet for å avbryte studiene enn det majoriteten har, noe som gjør at hypotesen H_2 må forkastes. Ved å bruke metoden beskrevet i metodekapittelet beregnes sannsynligheten for frafall.

Sannsynligheten for å avbryte studiene i løpet av andre semester er marginalt høyere for innvandrere (6,2 %) enn for majoriteten (5,5 %).

I modell 4 har både etterkommere og innvandrere signifikant lavere sannsynlighet for å avbryte studiene enn majoriteten. Sannsynlighetene er beregnet som vist i metodekapittelet og beregnes ut fra referansegruppen. For majoriteten er sannsynligheten for å avbryte studiene innen "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag" er 9,9 %. For etterkommere og innvandrere er sannsynligheten for frafall, henholdsvis 8,9 % og 9,3 %. Årsaken er at sammenhengene som ble funnet i modell 1 delvis kan forklares av variabler det kontrolleres for. Det skal nå fokuseres nærmere på hva som er årsaken til denne reduksjonen.

Koeffisientene etterkommer og innvandrere viser at effekten av innvandrerbakgrunn er forskjelling fra modell til modell; i modell 1 finnes ingen signifikante sammenhenger mellom frafall og etterkommere, men innvandrere har signifikant høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Ved innføringen av nye variabler i modell 2 er ikke lenger koeffisienten innvandrere signifikant, noe som betyr at det ikke finnes noen signifikante forskjeller mellom gruppene. Tilleggsanalyser viser at det er kjønn som bidrar til endringene. Med andre ord så kan deler av årsaken til at innvandrere hadde høyere frafall enn majoriteten i modell 1 forklares ved ulik kjønnsfordeling i de to gruppene. Kvinner har lavere frafall enn menn og majoriteten har en høyere andel kvinner enn det innvandrere har.

I modell 3 har koeffisientene skiftet til negativt fortegn. Koeffisienten for etterkommere er ikke signifikant og koeffisienten for innvandrere er signifikant. Tilleggsanalyser viser at det for etterkommere er valg av studieretning som er årsaken til dette, noe som gjør at hypotesen H_3 beholdes. For innvandrere bidrar også studieretning, men også alder ved studiestart får koeffisienten til å skifte fortegn. Med andre ord så har innvandrerbakgrunn en effekt på valg av studieretning og tolkes som at de med innvandrerbakgrunn velger studieretninger med høyere frafall enn det de uten innvandrerbakgrunn gjør. Å kontrollere for alder hadde en motsatt effekt for etterkommere. Årsaken til dette kan være at etterkommere i snitt er yngre enn majoriteten og innvandrere eldre enn majoriteten.

Ved innføringen av nye variabler i modell 4 har får både etterkommere og innvandrere signifikant lavere sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Tilleggsanalyser viser at for etterkommere er årsaken til dette at variabelen inntekt innføres. For innvandrere gir det å kontrollere for inntekt et ikke-signifikant resultat, men ved å inkludere variablene sivilstand og antall barn blir resultatet signifikant. Dette betyr at hypotesen H_4 kun får delvis medhold da den kan beholdes for etterkommere men må forkastes for innvandrere.

I analyse 1 ble det funnet at innvandrere hadde høyere frafall enn majoriteten, noe som stemte med hypotesen. Ved å kontrollere for strukturelle ulemper har innvandrere lavere frafall enn majoriteten. Årsakene til dette var kjønnsfordeling, valg av studieretning, alder ved studiestart, sivilstand og antall barn. Det ble også funnet at etterkommere ikke avbryter høyskolestudiene i noen større grad enn majoriteten, noe som bryter med hypotesen. Det ble ikke funnet noen signifikante forskjeller mellom etterkommere og majoriteten. Ved å kontrollere for strukturelle ulemper ble det også funnet at etterkommere lavere sannsynlighet

for frafall enn det majoriteten hadde. Dette skyldes i hovedsak valg av studieretning og inntekt. Analyse 1 inkluderte imidlertid ikke variabler på foreldres utdanningsnivå, foreldres inntekt og karakterer fra videregående skole, variabler som tidligere har vist seg å være avgjørende for å lykkes i høyere utdanning. I analyse 2 vil det utforskes effekter av disse variablene.

4.2.2 Effekter av sosial bakgrunn og karakterer

Analyse 2 tar utgangspunkt i analyse 1 men inkluderer også variabler for sosial bakgrunn i modell 2 og variabel for karakterer i modell 3. Observasjoner det manglet opplysninger på er sensurert bort. Formålet med analyse 2 er å utforske hypotesene H₅, H₆ og H₇. Resultatene fra analysen er presentert i tabell 6 nedenfor.

Tabell 6: Effekter av sosial bakgrunn og karakterer

Variabler	Modell 1			Modell 2			Modell 3			Modell 4		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Kontrollert for antall semester?	Ja			Ja			Ja			Ja		
Etterkommer	,000	,088	1,000	-,074	,091	,928	-,245 **	,094	,783	-,263 **	,095	,769
Innvandr	,012	,086	1,012	-,072	,090	,931	-,215 *	,093	,806	-,220 *	,093	,803
Kjønn				-,326 ***	,035	,722	-,104 *	,041	,901	-,080	,041	,923
Forelders høyeste utdanning: videregående skole				-,172 ***	,045	,842	-,177 ***	,046	,837	-,177 ***	,046	,838
Forelders høyeste utdanning: høyere utdanning				-,263 ***	,045	,769	-,218 ***	,046	,804	-,203 ***	,046	,816
Foreldres inntekt når 16-20 år				-,020 *	,010	,980	-,032 **	,010	,969	-,034 **	,010	,966
Antall søsken				,004	,014	1,004	,005	,014	1,005	,002	,014	1,002
Alder ved studiestart							,011 **	,003	1,011	,004	,004	1,004
Flyttet til lærestedskommune?							-,077	,046	,926	-,057	,046	,944
Karakterer fra videregående skole							-,386 ***	,032	,680	-,372 ***	,032	,690
Historiske-, estetiske-, samfunns- og juridiske fag							,013	,110	1,013	,042	,110	1,043
Førskoleutdanning							-,827 ***	,092	,437	-,795 ***	,092	,452
Lærerutdanning og pedagogikk							-,1207 ***	,087	,299	-,1165 ***	,088	,312
Økonomiske og administrative fag							-,284 **	,082	,753	-,278 **	,082	,757
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag							-,805 ***	,087	,447	-,757 ***	,087	,469
Informasjons- og datateknologi							-,456 ***	,088	,634	-,407 ***	,088	,666
Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapaut og apotek							-,1236 ***	,086	,291	-,1246 ***	,087	,288
Sosialfag og idrett							-,896 ***	,094	,408	-,887 ***	,094	,412
Inntekt										,023 ***	,003	1,023
Sivilstand										-,077	,090	,926
Antall barn under 6 år										,064	,047	1,066
Konstant	-,2753 ***	,031	,064	-,2429 ***	,051	,088	-,1853 ***	,096	,157	-,1922 ***	,096	,146
N		87815			87815			87815			87815	
Likelihood Ratio		,000			,000			,000			,000	

* = sig ,05; ** = sig ,01; *** = sig ,001

Referansegruppe i modellen er de med majoritetsbakgrunn, andre semester, menn, foreldres utdanning er grunnskolenivå, foreldres inntekt er 400 000, uten søsken, 20 år, ikke flyttet, karaktersnittet for videregående skole er 4, går på studiet "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag", tjener 70 000 i året, ikke i parforhold, ingen barn.

N viser at analyse 2 gjort på under halvparten så mange observasjoner som analyse 1. Dette bortfallet er systematisk da modell 1 ikke viser at innvandrere har signifikant høyere sannsynlighet for å avbryte studiene enn majoriteten, og at det heller ikke er noen forskjell

mellom majoriteten og etterkommere. Med andre ord betyr det at de etniske minoritetene det finnes opplysninger om sosial bakgrunn og karakterer på i gjennomsnitt har lavere frafall enn de man ikke har slike opplysninger på. Dette kan henge sammen med botid. Botid påvirker mengden opplysninger som er samlet inn da de finnes opplysninger på kan ventes å ha bodd lengre i Norge. Det kan også antas at de som har bodd lengre i Norge gjør det bedre i utdanningssammenheng. Forskjellene kan også henge sammen med at det ikke finnes karakteropplysninger for personer som begynte på høyskolene før 1997 og at frafallet var høyere for de som begynte før 1997 enn de som begynte etter 1997. En slik sammenheng kan skyldes forskjeller i hvilke etniske grupper som befinner seg i utdanning. Et systematisk bortfall får konsekvenser da det ikke gir mening å se på forskjeller i frafallsrater mellom studenter med og uten innvandrerbakgrunn. Dette gjør at analysen kun kan brukes til å se på effekter av variablene for sosial bakgrunn og karakterer.

Ved å se på endringer i koeffisientene for innvandrerbakgrunn mellom modellene i analysen, kan man få mer kunnskap om hvilke variabler som får koeffisientene til å endre seg. I modell 2 inkluderes en rekke bakgrunnsvariabler. Et første funn er at koeffisientene etterkommer og innvandrer skifter til negativt fortegn, men at ingen av koeffisientene for innvandrerbakgrunn er signifikante. Tilleggsanalyser viser at variabelen foreldres inntektsnivå er hovedårsaken til dette da de etniske minoritetenes foreldre tjener mindre enn majoritetens foreldre. Foreldres utdanningsnivå hadde også en innvirkning på skiftet i fortegn, men i noe mindre grad. Hypotesene H_5 og H_7 beholdes selv om effektene av å kontrollere foreldres utdannings- og inntektsnivå var små.

I modell 3 innføres variabler for valg studenten tar frem mot studiestart. Koeffisientene etterkommer og innvandrer er begge signifikante og at de har begge negativt fortegn. Tilleggsanalyser viser at hovedårsakene til denne endringen er at det å ha gode karakterer har en negativ effekt på sannsynligheten for frafall. Det betyr at sammenhengene mellom innvandrerbakgrunn og frafall i modell 1 og 2 delvis kan forklares ved at etterkommere og innvandrere har lavere karakterer fra videregående skole enn majoriteten. Med andre ord bekreftes hypotesene H_7 at deler av den opprinnelige forskjellen kunne forklares med karakterer.

I modell 4 kompletteres analysen ved å innføre variabler for valg som oftest tas i løpet av studietiden. Oddsratene for koeffisientene for innvandrerbakgrunn reduseres marginalt i forhold til i modell 3. Tilleggsanalyser viser at årsaken til dette var inntekt.

Da det var stort og systematisk bortfall for studenter med innvandrerbakgrunn fra analyse 1 til analyse 2, var det ikke hensiktsmessig å fokusere på forskjeller i frafallsrater. Fokuset ble heller satt på effekter av variabler for sosial bakgrunn og karakterer. Det ble funnet at forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis kunne forklares av at etniske minoriteter i gjennomsnitt har foreldre med lavere inntekt, lavere utdanningsnivå og at de selv har lavere karakterer fra videregående skole, noe som betyr at hypotesene H_5 , H_6 og H_7 ble bekreftet.

4.2.3 Utforskning av samspill med fokus på studieretning

I analyse 1 ble det funnet at innvandrere hadde signifikant høyere sannsynlighet for å falle fra studiene enn majoriteten, og at det ikke var noen forskjell mellom majoriteten og etterkommere. Ved å kontrollere for strukturelle ulemper i analyse 1 og 2 ble det funnet at både innvandrere og etterkommere hadde lavere frafall enn majoriteten. Sammenhengene som ble funnet i analyse 1 kunne med andre ord forklares av at det var forskjeller mellom gruppene i variabler som påvirket frafallet. I de to forrige analysene ble det imidlertid antatt at variablene påvirket de tre gruppenes sannsynlighet for frafall likt. I analyse 3 og 4 skal jeg, ved å gjøre separate analyser av gruppene utforske hvorvidt dette er en riktig antagelse. I analyse 3 utføres separate analyser av de tre gruppene ved å bruke de samme variablene som i analyse 1, i analyse 4 utføres separate analyser av majoriteten og etterkommere ved å bruke de samme variablene som i analyse 2 (innvandrere er tatt bort på grunn av høyt bortfall på variablene i analysen).

Hensikten med analyse 3 er å se om det er forskjeller mellom gruppene i hvilke variabler som påvirker frafall, og hvordan de påvirker frafall. Det fokuseres på forskjeller i effekter av studieretning. Analyse 1 over viste at sannsynligheten for frafall i snitt var høyest på de tekniske studiene og mindre på omsorgsstudier. Denne analysen antok imidlertid at effekten av å ha innvandrerbakgrunn var den samme for alle studieretningene. Formålet med analyse 3 er å se hvordan sannsynligheten for å avbryte studiene varierer mellom gruppene og hvilken studieretning de går på. Tabell 7 viser resultatene av analyse 3:

Tabell 7: Separate analyser av betydningen av studieretning

Variabler	Majoritet			Etterkommere			Innvandrere			Sammenligning av koeffisientene (t-test)		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	Majoritet og etterkommer	Majoritet og innvandr	Etterkommer og innvandr
Kontrollert for antall semestre?												
Kjønn	-1,188 ***	,029	,829	,027	,132	1,028	-,079	,075	,924	-1,592	-1,351	,699
Antall søsken	-,003	,010	,997	,070 *	,034	1,072	-,003	,018	,997	-2,018 *	,041	1,872
Alder ved studiestart	,026 ***	,002	1,027	,040	,032	1,041	,021 **	,006	1,021	-,438	,883	,609
Flyttet til lærestedskommune?	,016	,033	1,016	-,130	,118	,878	,046	,100	1,047	1,187	-,283	-1,133
Historiske-, estetiske-, samfunns- og juridiske fag	-,238 **	,075	,788	,356	,359	1,428	-,137	,231	,872	-1,622	-,414	1,157
Førskoleutdanning	-,969 ***	,059	,380	-,402	,338	,669	-,016	,195	,984	-1,652	-4,665 *	-,989
Lærerutdanning og Pedagogikk	-1,385 ***	,057	,250	-1,136 **	,431	,321	-,215	,233	,807	-,573	-4,875 *	-1,880
Økonomisk-administrative fag	-,269 ***	,051	,764	-,303	,207	,739	-,077	,154	,926	,161	-1,183	-,876
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	-,607 ***	,051	,545	-,729 **	,233	,483	-,326 *	,138	,721	,509	-1,908	-1,485
Informasjons- og datateknologi	-,273 ***	,053	,761	-,180	,201	,835	-,282	,147	,754	-,446	,060	,410
Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek	-1,336 ***	,056	,263	-,758 **	,271	,469	-,685 ***	,155	,504	-2,090 *	-3,950 *	-,233
Sosialfag, idrett og sikkerhet	-,943 ***	,061	,390	-1,320 ***	,337	,267	-,684 ***	,168	,504	1,101	-1,449	-1,688
Inntekt	,020 ***	,002	1,020	,027 **	,008	1,027	,020 ***	,004	1,020	-,829	-,160	,702
Sivilstand	-,003	,010	,997	-,074	,044	,929	-,017	,015	,983	1,591	,820	-1,233
Antall barn under 6 år	,036	,031	1,037	,224	,162	1,250	,010	,056	1,011	-1,137	,404	1,244
Konstant	-2,197 ***	,108	,111	-1,651 ***	,441	,192	-2,130 ***	,208	,119	-1,201	-,286	,980
N		166320			7007			20185				

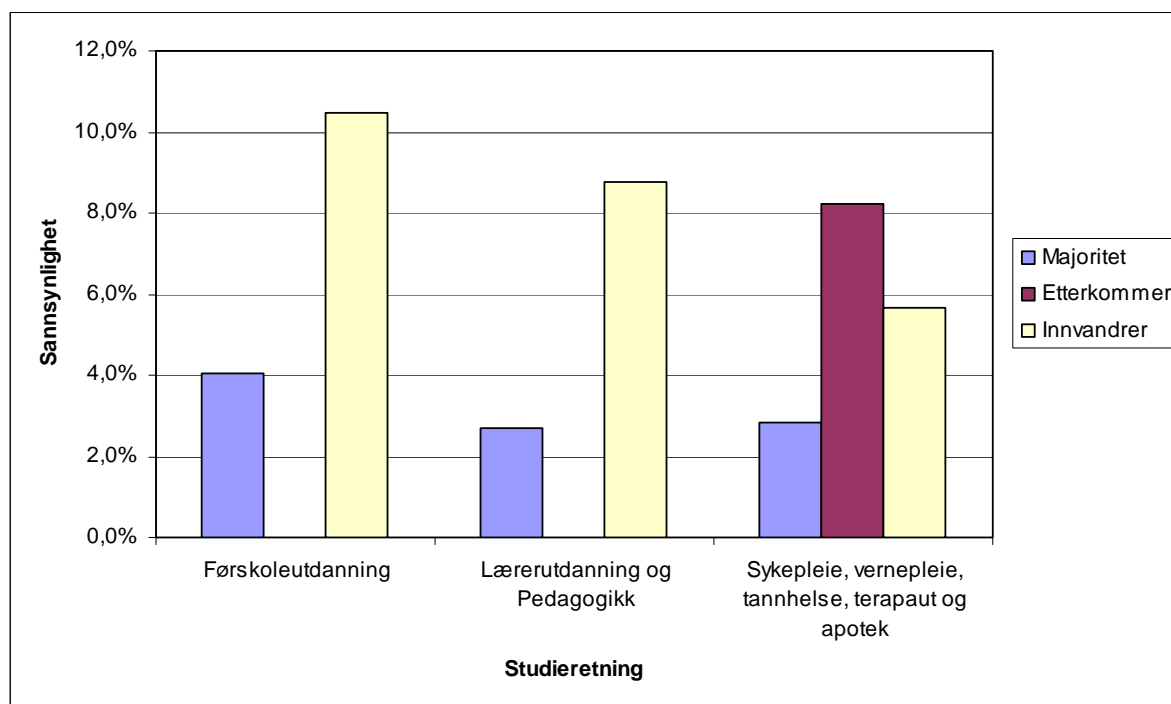
* = sig .05; ** = sig .01; *** = sig .001

Referansegruppe i modellen er de på andre semester, menn, uten søsken, 20 år, ikke flyttet, går på studiet "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag", tjener 70 000, ikke i parforhold, ingen barn.

For å kontrollere om forskjeller mellom gruppene er signifikante brukes *t*-testen slik den ble beskrevet i metodekapittelet. Av de sentrale variablene viser *t*-testen at det er signifikante forskjeller mellom ulike studieretninger og innvandrerbakgrunn. *t*-testen viser at det er signifikante forskjeller mellom majoriteten og etterkommere for koeffisienten "Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek". Det betyr at sannsynligheten for å falle fra denne studieretningen er signifikant lavere for majoriteten enn for etterkommere i forhold til det å studere "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag". Mellom majoritet og innvandrere er det forskjeller i flere studieretninger; "Førskoleutdanning", "Lærerutdanning og pedagogikk" og "Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek". Forskjellene kan tolkes som at sannsynligheten for å falle fra disse studiene er signifikant lavere for majoriteten enn innvandrere i forhold til det å studere "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag". Ved å sammenligne etterkommere og innvandrere viser *t*-test at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom de to gruppene.

Figur 3 viser en utregning av sannsynligheten for frafall for de studieretningene hvor det er signifikante forskjeller mellom gruppene. Beregningene er gjort for frafall andre semester for menn, uten søsken, 20 år, ikke flyttet, tjener 70 000, ikke i parforhold og ingen barn.

Figur 3: Signifikante forskjeller for frafall etter studieretning

Innvandrere har signifikant høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten for alle de tre studieretningene i figuren. Etterkommere har signifikant høyere sannsynlighet enn majoriteten for å falle fra studieretningen ”sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek”. Forskjellene i frafall mellom etterkommere og innvandrere fra studier innen ”sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek” er ikke signifikant.

4.2.4 Utforskning av samspill med fokus på sosial bakgrunn og karakterer

I analyse 4 inkluderes variabler for sosial bakgrunn og karakterer fra videregående skole for å utforske hvorvidt det er forskjeller i betydningen av disse variablene. På grunn av høyt bortfall på disse variablene er ikke innvandrere tatt med i denne analysen. Hensikten med analysen er å utforske hvorvidt det er forskjeller mellom gruppene i betydning av foreldres utdanningsnivå og karakterer fra videregående skole. Tabell viser resultatene av modell 3 med tilhørende *t*-test:

Tabell 8: Separate analyser av betydningen av sosial bakgrunn og karakterer

Variabler	Majoritet			Etterkommere			t-test Majoritet og etterkommer
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	
Kontrollert for antall semestre?	Ja			Ja			
Kjønn	-,085	,044	,919	,175	,205	1,191	-1,236
Foreldres utdanning: videregående skole	-,169 ***	,048	,844	-,622 *	,273	,537	1,635
Foreldres utdanning: høyere utdanning	-,190 ***	,049	,827	-,392	,233	,676	,850
Foreldres inntekt	-,036 **	,011	,965	-,003	,055	,997	-,585
Antall søsken	-,002	,016	,998	,054	,062	1,055	-,863
Alder ved studiestart	,005	,004	1,005	,038	,055	1,038	-,601
Flyttet til lærestedskommune?	-,060	,050	,942	-,034	,183	,967	-,138
Karakterer	-,372 ***	,033	,689	-,504 **	,182	,604	,710
Historiske-, estetiske-, samfunns- og juridiske fag	,042	,114	1,043	,467	,536	1,595	-,776
Førskoleutdanning	-,811 ***	,095	,445	-,768	,525	,464	-,080
Lærerutdanning og Pedagogikk	-1,156 ***	,090	,315	-1,246 *	,582	,288	,153
Økonomisk-administrative fag	-,243 **	,085	,784	-,630	,399	,532	,949
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	-,695 ***	,091	,499	-1,184 **	,441	,306	1,085
Informasjons- og datateknologi	-,335 ***	,093	,716	-,568	,408	,567	,559
Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapaut og apotek	-1,271 ***	,091	,281	-1,071 *	,450	,343	-,436
Sosialfag, idrett og sikkerhet	-,854 ***	,097	,426	-1,125 *	,495	,325	,538
Inntekt	,022 ***	,003	1,022	,037 **	,014	1,038	-1,101
Sivilstand	,028	,020	1,028	-,195 *	,092	,823	2,359 *
Antall barn under 6 år	,061	,049	1,063	,063	,259	1,066	-,010
Konstant	-2,216 ***	,202	,109	-,209	,883	,811	-2,215 *
N		80969			3572		

* = sig ,05; ** = sig ,01; *** = sig ,001

Referansegruppe i modellen er de på andre semester, foreldres utdanning er grunnskolenivå, foreldres inntekt er 400 000, menn uten søsken, 20 år, ikke flyttet, karaktersnittet for videregående skole er 4, går på studiet "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag", tjener 70 000, ikke i parforhold, ingen barn.

N i analysen er halvparten av det totale antallet observasjoner (202 198), noe som skyldes at variablene for karakterer fra videregående skole er inkludert. N for etterkommere i analysen er rundt halvparten av det totale antallet observasjoner (7823), noe som skyldes at variablene for sosial bakgrunn og karakterer fra videregående skole er inkludert.

Analysen viser at koeffisientene for foreldres utdanningsnivå er signifikante for majoriteten, men at kun videregående skole er signifikant for etterkommere. Ved å bruke *t*-testen som ble beskrevet i metodekapittelet ble det imidlertid ikke funnet noen signifikant forskjell mellom etterkommere og majoritet i betydning av foreldres utdanningsnivå.²⁶ Det ble heller ikke

²⁶ Denne *t*-testen er ikke vist her.

---

funnet noen signifikant forskjell i effekten av karakterer fra videregående skole. Den eneste signifikante forskjellen var sivilstand som for etterkommere gir det å være i et forhold en signifikant lavere sannsynlighet for frafall. For majoriteten er den ikke-signifikant positiv. For de resterende variablene kan det ikke antas at forskjellene skyldes annet enn tilfeldigheter. *t*-testen gir derfor ingen støtte for at foreldres utdanningsnivå og karakterforskjeller har ulik betydning for etniske minoriteter og majoriteten.

Et annet funn i analysen for etterkommere er at koeffisienten kjønn skifter fra negativt til positivt fortegn fra modell 1 til modell 2.²⁷ Tilleggsanalyser viste at årsaken til dette er at variablene for karakterer og valg av studieretning hadde en negativ sammenheng med kjønn. Det betyr at jenter med etterkommerbakgrunn på høyskolestudier har dårligere karakterer enn menn med etterkommerbakgrunn på høyskolestudier. De går også på studieretninger med lavere frafall enn det menn med etterkommerbakgrunn gjør.

I analyse 4 ble det ikke funnet signifikante forskjeller mellom etterkommere og majoriteten på noen av de sentrale variablene. Betydningen av foreldres utdanning og karakterer vil allikevel utforskes i egne analyser da frafallet på hver enkelt variabel kan være mindre enn det samlede frafallet.

4.2.5 Samspill mellom foreldres utdanningsnivå og karakterer

Det er gjort tilleggsanalyser for å utforske forskjeller mellom majoriteten og etterkommere i betydningen av foreldres utdanningsnivå og karakterer.²⁸ Analyse 4 fant ingen signifikante forskjeller i betydning av sosial bakgrunn eller karakterer, men det var grunn til å utforske sammenhengene litt grundigere da analyse 4 inneholdt både variabel for karakterer fra videregående skole og variabler for foreldres utdanningsnivå. Både variablene for foreldres utdanningsnivå og karakterer har høyt bortfall og ved ikke å inkludere dem i samme modell kan det gjøres analyse på flere observasjoner. På grunn av det store bortfallet i data ble ikke innvandrere tatt med i disse analysene.

---

²⁷ Modell 1 og 2 er ikke vist her.

²⁸ Resultatene fra analysene av betydningen av foreldres utdanningsnivå og karakterer fra videregående skole finnes i henholdsvis tabell 1 og 2 i appendiks A.

Analysen av foreldres utdanningsnivå viste at foreldres utdanningsnivå ikke var signifikant for etterkommere. For majoriteten er foreldres utdanning signifikant og høyere utdanning reduserer sannsynligheten for frafall mer enn videregående skole. *t*-testen viste imidlertid ingen signifikante forskjeller i betydningen av foreldres utdanningsnivå og det må derfor avkrefte at det foreldres utdanningsnivå har forskjellig betydning for etterkommere og majoriteten. Hvorvidt det er forskjeller mellom majoriteten og innvandrere sier ikke denne analysen noe om.

Analysen av karakterer viste at gode karakterer fra videregående skole begrenset sannsynligheten for frafall for både majoriteten og etterkommere, og *t*-testen avviste at det var er noen signifikante forskjeller i karakterers betydning.

4.2.6 Oppsummering av funn

De deskriptive analysene viste at det var relativt store forskjeller mellom majoriteten, etterkommere og innvandrere i fordelingen på variabler som teoretisk kunne tenkes å påvirke sannsynlighet for frafall. Beregningen av hvordan sannsynligheten endret seg over tid viste også at innvandrere hadde langt høyere frafall enn majoriteten og etterkommere.

Regresjonsanalysene viste at innvandrere hadde signifikant høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten, og at det ikke ble funnet noen signifikante forskjeller mellom etterkommere og majoritet. Ved å kontrollere for strukturelle ulemper endret disse forskjellene seg til at både innvandrere og etterkommere hadde lavere sannsynlighet for frafall enn majoriteten.

Det ble funnet få signifikante forskjeller mellom gruppene i betydning av de sentrale variablene. Kun forskjeller i sannsynligheten for frafall på enkelte studieretninger var signifikant forskjellig, og det ble ikke funnet noen forskjeller i betydningen av foreldres utdanningsnivå eller karakterer fra videregående skole. Dette kapitlet har dermed besvart hypotesene og forskningsspørsmålene som ble stilt innledningsvis. Hva forskjellene skyldes er det for tidlig å avgjøre. På bakgrunn av data kan først og fremst observere tendensene og lokalisere hvor ulikheter opptrer. I neste kapittel skal resultatene fra analysene kom frem til tolkes i lys av de teoriene som ble presenterte i kapittel 2.

---

5. Diskusjon og konklusjon

Tidligere forskning har funnet at personer med innvandrerbakgrunn ikke presterer like bra som majoriteten i utdanningssystemet (Dæhlen 2000; Lødding 2003; Østby 2004). I denne oppgaven ligger fokus på forskjeller i frafall fra høyskolene mellom majoriteten og studenter med innvandrerbakgrunn. Studenter med innvandrerbakgrunn ble inndelt i innvandrere, og etterkommere (inkluderte de som innvandret til Norge før skolealder). Alle med innvandrerbakgrunn hadde opprinnelse fra land i tredje verden. Problemstillingen i denne oppgaven var todelt. For det første undersøktes det hvorvidt det finnes forskjeller i sannsynligheten for frafall blant høyskolestudenter med og uten innvandrerbakgrunn. Den andre problemstillingen undersøkte hvordan forskjeller i frafall kan oppstå. Problemstillingene ble, på bakgrunn av teori og tidligere forskning, spesifisert til syv hypoteser og tre forskningsspørsmål. For å forklare frafall teoretisk ble det brukt en kombinasjon av Goldthorpes generelle teori for utdanningsvalg og Tintos teoretiske modell på frafall fra høyere utdanning. Frafall kan derfor ses på som både et resultat av rekrutteringsmønstre og manglende integrasjon i studiet.

I dette kapittelet vil jeg først diskutere hypotesene og funn fra analysene i forrige kapittel i lys av teori og tidligere forskning (der det finnes). Deretter vil jeg diskutere de mest sentrale funnene fra analysene over. Det første funnet som diskuteres er falsifiseringen av hypotesen om at etterkommere hadde høyere frafall enn majoriteten. Det andre som skal diskuteres er faktorene som hadde størst betydning for frafall fra høyskolene. Den ene av disse var karakterer fra videregående skole, og den andre var studieretning. Til slutt vil det diskuteres hvorvidt rekrutteringsmønstre og frafall fra enkelte studier kan forklares av teori. Etter diskusjonene av funn gis det kort rede for tema som kan være interessante for videre forskning. Avslutningsvis oppsummeres svarene på problemstillingene i en kort konklusjon.

5.1 Empiriske funn sett i lys av teori og tidligere forskning

5.1.1 Sannsynligheten for frafall etter innvandrerbakgrunn

Den første problemstillingen som gikk på forskjeller i sannsynligheten for frafall etter innvandrerbakgrunn ble spesifisert til to hypoteser. I hypotese H_1 ble det forventet at innvandrere skulle ha høyere frafall enn majoriteten, og i hypotese H_2 at etterkommere skulle ha høyere frafall enn majoriteten.

I den første analysen ble det i modell 1 ikke kontrollert for andre forklaringsvariabler slik at det ble funnet bruttoforskjeller i frafall mellom gruppene. Resultatet var at innvandrere hadde marginalt, men signifikant, høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Analysen støttet derfor hypotesen H_1 da innvandrere hadde større sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Årsaken til at hypotesen kunne stilles var at de strukturelle ulempene innvandrere opplever i høyere utdanning (sosial bakgrunn, karakterer, språk og integrasjon) ikke ville bli utjevnet av høyere motivasjon. Tidligere forskning hadde også funnet høyere frafall blant innvandrere enn majoriteten selv etter å ha kontrollert for strukturelle ulemper (Opheim 2001). Jeg forventet derfor at slike forskjeller også ville forekomme før det ble kontrollert for slike ulemper.

Analysene støttet ikke hypotesen H_2 da det ikke var noen signifikante forskjeller mellom etterkommere og majoriteten. Årsaken til at hypotesen kunne stilles var at etterkommere også ble utsatt for mange av de samme strukturelle ulempene i forhold til fullføring av utdanning som det innvandrere ble utsatt for (med unntak av språk). Det var også noe usikkert om motivasjonen var like sterk blant etterkommere som blant innvandrere da de ikke hadde samme referanser til foreldrenes hjemland (Zhou 1997). Tidligere forskning hadde ikke funnet noen signifikante forskjeller mellom etterkommere og majoritet, men da det i disse analysene ble kontrollert for strukturelle ulemper forventet jeg at det ville forekomme forskjeller før det ble kontrollert for slike ulemper. Tidligere forskning på videregående skole fant at dette var tilfelle (Brekke og Fekjær 2007). Mulige forklaringer på hvorfor hypotesen ikke ble bekreftet vil diskuteres nedenfor.

5.1.2 Effekten av studieretning

I hypotesen H₃ ble det forventet at ulikhet i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i valg av studieretning. Årsaken til at hypotesen kunne stilles var at etniske minoriteter i større grad velger studieretninger med høyere frafallsrate enn det majoriteten gjør. Tidligere forskning viste at det var forskjeller i sannsynligheten for frafall mellom ulike studieretninger ved høyskolene (Børing 2004). Tidligere forskning har også vist at de med innvandrerbakgrunn i større grad rekrutteres til studieretninger hvor Børing fant høye frafallsrater (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001; Østby 2004; Schou 2006). Analysen støttet hypotesen. Ved å kontrollere for valg av studieretning redusertes sannsynlighet for frafall for studenter med innvandrerbakgrunn kontra majoritetens. Forskjeller i valg av studieretning kan med andre ord forklare deler av forskjellene i frafall etter innvandrerbakgrunn. Sammenhengen vil diskuteres mer nedenfor

Det ble også undersøkt hvorvidt det var forskjeller i betydning av valg av studieretning mellom majoriteten, etterkommere og innvandrere. Årsaken til at jeg ønsket å utforske slike forskjeller var at det var en systematisk forskjell mellom personer med og uten innvandrerbakgrunn i rekrutteringen til ulike studieretninger. Da de med innvandrerbakgrunn oftere begynte på studieretninger med høyt frafall var det relevant å undersøke om det var forskjeller mellom gruppene i frafall fra disse studieretningene. Tidligere forskning hadde også vist at studenter med innvandrerbakgrunn hadde relativt lavere sannsynlighet for å falle fra naturvitenskapelige og tekniske studier enn andre studieretninger i forhold til majoriteten (Opheim 2001). Forskjeller i betydningen av studieretning ble utforsket i analyse 3. Analysen viste at enkelte studieretninger hadde ulik påvirkning på sannsynligheten for frafall for majoriteten, etterkommere og innvandrere. Sannsynligheten for å falle fra studieretningen ”Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek” var signifikant lavere for majoriteten enn for etterkommere. Sannsynligheten for å falle fra studieretningene; ”Førskoleutdanning”, ”Lærerutdanning og pedagogikk” og ”Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek” var signifikant lavere for majoriteten enn for innvandrere. Det var ingen signifikante forskjeller mellom etterkommere og innvandrere. Sammenhengene som ble funnet vil diskuteres mer nedenfor.

5.1.3 Effekten av egen inntekt

I hypotese H_4 ble det forventet at ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i egen inntekt. Årsaken til at hypotesen kunne stilles var at det ble antatt at studenter med innvandrerbakgrunn arbeidet mer ved siden av studiene enn majoriteten, noe de også gjorde. Høy inntekt kunne tyde på at man arbeidet mer ved siden av studiene, noe som påvirker både den sosiale og den akademiske integrasjonen. Analysene støttet kun hypotesen for etterkommere, men ikke innvandrere. Ved å kontrollere for egen inntekt i analyse 1 sank sannsynligheten for frafall for etterkommere, men ikke innvandrere, kontra majoriteten. Det må påpekes at effekten av egen inntekt generelt gir svært svake utslag. Årsaken til at effekter av egen inntekt ikke var signifikant for innvandrere kan være at de i større grad er avhengig av den. Med andre ord kan det tenkes at innvandrere, på grunn av at de ikke får noe støtte fra foreldre, er avhengige av å arbeide ved siden av studiet for å kunne ta studiene. Konsekvensen trenger ikke å være at de avbryter, men at de kanskje bruker lengre tid på å bli ferdige med studiene.

5.1.4 Effekten av foreldres inntektsnivå

I hypotesen H_5 ble det forventet at ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis var forårsaket av forskjeller i foreldres inntektsnivå. Årsaken til en slik sammenheng kunne forventes var at studentenes mulighet for å finansiere utdanningen ble antatt på påvirkes av foreldres inntektsnivå, og foreldrene til ungdom med innvandrerbakgrunn hadde i snitt lavere inntekt enn majoritetens foreldre. Analysene støttet hypotesen. Ved å kontrollere for foreldres inntekt i analyse 2 redusertes etterkommeres og innvandreres sannsynlighet for frafall kontra majoritetens, noe som betyr at forskjeller i foreldres inntektsnivå delvis kan forklare forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn.

5.1.5 Effekten av foreldres utdanningsnivå

I hypotesen H_6 ble det forventet at ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i foreldres utdanningsnivå. Årsaken til at hypotesen kunne stilles var at foreldre til studenter med innvandrerbakgrunn i snitt hadde lavere utdanningsnivå enn majoriteten. Foreldres utdanningsnivå ble antatt å påvirke tilgang til god informasjon om utdanningssystemet. Foreldre med høy utdanning har selv opplevd å studere og har dermed

---

førstehåndskunnskap om studiealternativer, og det ble det antatt at barn av foreldre med høyere utdanning hadde større tilgang til slik informasjon enn det barn av foreldre uten høy utdanning hadde. Barn søker til en viss grad å nå minst samme utdanningsnivå som sine foreldre for å, bevisst eller ubevisst, unngå sosial degradering (Goldthorpe 2000).

Barn av foreldre med lengre utdanning gir slik sett barna høyere aspirasjonsnivå, noe som kunne gi lavere frafall. Analysene støttet hypotesen. Ved å kontrollere for foreldres utdanningsnivå i analyse 2 redusertes etterkommeres og innvandreres sannsynlighet for frafall kontra majoritetens, noe som betyr at forskjeller i foreldres utdanningsnivå delvis kan forklare forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn. Det må påpekes at effekten av foreldres utdanningsnivå var lav for de etniske minoritetene.

Et av forskningsspørsmålene som ble stilt var hvorvidt det var ulik effekt av foreldres utdanningsnivå på sannsynligheten for frafall for de ulike gruppene. Spørsmålet var interessant da det ble antatt at studenter med innvandrerbakgrunn med foreldre med høy utdanning ikke fikk de samme fordelene i forhold til god informasjon om det norske utdanningssystemet som studenter med majoritetsbakgrunn. Årsaken var at foreldre til de med innvandrerbakgrunn har erfaring fra andre utdanningssystem enn det norske, og kanskje ikke hadde like store muligheter til å hjelpe barna med forberedelser og tilpassing i studiene. Betydningen av å ha foreldre med høyt utdanningsnivå kunne dermed tenkes å være mindre for minoritetene enn majoriteten. Analysene fant imidlertid ingen signifikante forskjeller mellom majoritet og etterkommere i betydningen av sosial bakgrunn.²⁹ Den reduserte modellen viste at foreldres utdanningsnivå ikke hadde signifikant betydning for etterkommeres sannsynlighet for frafall, noe den var for majoriteten, men ved bruk av *t*-test ble det imidlertid påvist at denne forskjellen ikke var signifikant. En grunn til at slike forskjeller ikke finnes kan være at det ikke er sikkert det er så stor forskjell i typen informasjon foreldre med og uten innvandrerbakgrunn kan gi. Forskjellene er nok ikke så store at det får uttelling på sannsynligheten for å falle fra studiet. De som har et mål om å ta høyere utdanning men som velger feil begynner kanskje heller på et annet studium i stedet for å slutte.

---

²⁹ Analysen undersøkte ikke innvandrere da det var høyt bortfall på variabler for foreldres utdanningsnivå.

5.1.6 Effekten av karakterer fra videregående skole

I hypotesen H₇ ble det forventet at ulikheter i frafall etter innvandrerbakgrunn delvis skyldes forskjeller i karakterer fra videregående skole. Årsaken til at hypotesen kunne stilles var at personer med innvandrerbakgrunn har lavere karakterer fra videregående skole enn majoriteten. Studenter med gode karakterer fra videregående skole har mindre problemer i tilpassingen til de akademiske kravene ved høyskolen (Tinto 1993). Som en konsekvens vil de også ha mindre problemer med den akademiske integrasjonen og derfor ha mindre sannsynlighet for frafall. Analysene støttet hypotesen. Ved å kontrollere for karakterer fra videregående skole i analyse 2 redusertes etterkommeres og innvandreres sannsynlighet for frafall kontra majoritetens, noe som betyr at forskjeller i karakterer fra videregående skole delvis kan forklare forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn. Sammenhengen vil diskuteres mer nedenfor.

Da de med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant de med lavere sosial bakgrunn ble det antatt at seleksjonen i karakterer var sterkere for dem enn for majoriteten (Mare 1980; Hansen 1997; Hansen 2005). Studenter med innvandrerbakgrunn kunne også betraktes som utradisjonelle studenter, noe som ga en forventning om at betydningen av karakterer ville være sterkere for dem enn for majoriteten. Det måtte derfor undersøkes om betydningen av karakterer fra videregående skole var lik for de med og uten innvandrerbakgrunn.³⁰ Analysen viste ingen signifikante forskjeller mellom gruppene i betydningen av karakterer.

5.2 Hvor ble det av forskjellen?

Analysene avkreftet hypotesen om at etterkommere hadde høyere frafall enn majoriteten. Hvordan passer dette med tidligere forskning? Tidligere forskning har ikke utforsket helt det samme da det kun har blitt utforsket forskjeller etter å ha kontrollert for strukturelle ulemper. Etter å ha kontrollert for alder, kjønn, foreldres utdanningsnivå og studieretning fant Opheim ingen forskjeller i sannsynligheten for frafall mellom etterkommere og majoritet, men at innvandrere hadde høyere sannsynlighet for frafall. Ved å kontrollere for foreldres utdanningsnivå, karakterer, studieretning og motivasjon, fant Hovdhaugen og Aamodt ingen

---

³⁰ Innvandrere ble ikke undersøkt i denne analysen.

---

forskjell mellom personer med og uten innvandrerbakgrunn i sannsynligheten for å avbryte studiene helt (Hovdhaugen og Aamodt 2005). I mine analyser ble det i modell 4 (analyse 1), etter å ha kontrollert for de relevante forklaringsvariablene, funnet at både etterkommere og innvandrere hadde signifikant lavere sannsynlighet for frafall enn majoriteten, noe som bryter med både Opheims og Hovdhaugen og Aamodts funn. Analysene i denne oppgaven inkluderer imidlertid flere variabler enn det tidligere forskning har gjort. I analyse 1 blir ikke forskjellene mellom etterkommere og majoritet signifikante før i modell 4. Denne analysen inneholder imidlertid ikke noen av de mest betydningsfulle variablene som sosial bakgrunn og karakterer. I analyse 2, hvor disse variablene er inkludert, er forskjellene signifikante i modell 3, det vil si etter å ha kontrollert for sosial bakgrunn, karakterer og studieretning, som tilsvarer variablene Hovdhaugen og Aamodt inkluderer i analysen som ikke viste noen signifikante forskjeller. Hovdhaugen og Aamodt undersøker imidlertid frafall fra universitetene, og det kan derfor se ut som frafallet blant de med innvandrerbakgrunn er høyere på høyskolene enn universitetene.³¹ Analysen til Opheim inneholder ikke karakterer fra videregående skole. I mine analyser ga karakterer en reduksjon i forskjeller mellom studenter med og uten innvandrerbakgrunn, og kan derfor være årsak til forskjellene i funn. I analyse 4 ble det funnet at karakterer hadde en signifikant betydning for frafall for etterkommere. Tidligere forskning har vist at karakterer fra videregående skole er en viktig faktor i forhold til å lykkes i høyere utdanning (Mastekaasa og Hansen 2004). Av diskusjonen over følger det at forskjeller i hvilke variabler modellene inneholdt (Opheim) og hvilken type institusjon som ble undersøkt (Hovdhaugen og Aamodt), kan være en årsak til forskjeller i resultat mellom tidligere forskning og mine analyser.

En annen diskusjon er hvorfor etterkommere ikke har høyere frafall slik det ble forventet. Årsaker til dette kan være at de strukturelle ulempene var mindre enn forventet og / eller at motivasjonen blant etterkommere var så høy at den utjevnet de strukturelle ulempene. Ogbu (1991) mener at kulturelle modeller gjorde at personer med innvandrerbakgrunn hadde høy tillit til utdanningssystemet som et redskap for sosial mobilitet. Mange innvandreres motivasjon bak å flytte til et nytt land er mulighetene for å gi barna bedre fremtidige muligheter og han mente at foreldres holdninger smittet over på barna. Tidligere forskning

---

³¹ Opheim undersøkte samspill mellom innvandrerbakgrunn og institusjonstype (Universitet eller Høyskole) og fant at å være innvandrer og gå på høyskole ga en signifikant økning i sannsynligheten for frafall. For etterkommer fant hun imidlertid ingen signifikante forskjeller.

har funnet gode holdninger og høy motivasjon til utdanning blant innvandrere i ungdoms- og videregående skole (Lauglo 2000). I følge Zhou (1997) er det imidlertid usikkert hvorvidt denne motivasjonen arves av barna til innvandrerne. Etterkommere vokser opp i Norge og bruker i langt større grad det norske samfunnet som referanse når livsmål, motivasjon og aspirasjoner dannes. I tillegg er det usikkert hvor stor forskjell det er i motivasjon og aspirasjoner i høyere utdanning. Å begynne i høyere utdanning kan i seg selv betraktes som et tegn på høye aspirasjoner. Da seleksjon antas å være sterkest blant de med lavest motivasjon – majoriteten – kunne det forventes at forskjeller i motivasjon mellom de med og de uten innvandrerbakgrunn var mindre blant studenter i høyere utdanning enn på videregående skole. Med andre ord kunne det tenkes at majoriteten hadde utlignet deler av eller hele forskjellen i motivasjon. Resultatene fra analysen kan imidlertid tyde på at det ikke har skjedd en slik utjevning av motivasjon.

En årsak til at en utjevning ikke har funnet sted kan være at rekruttering til høyere utdanning blant personer med innvandrerbakgrunn er lavere enn blant majoriteten (Dæhlen 2000; Østby 2004). En sterkere seleksjon blant de med innvandrerbakgrunn enn majoriteten kan bety økte forskjeller i motivasjon enn det som ble funnet i videregående skole. En annen grunn til mangel på forskjell kan være at høyskolene får de studentene med minst ressurser (Hansen 1997). Dersom denne seleksjonen ikke forekommer for de med innvandrerbakgrunn kan det være en forklaring på at majoriteten har relativt høyere frafall enn forventet, slik at det ikke er forskjeller mellom majoritet og etterkommere, og små forskjeller mellom majoritet og innvandrere. Det kan derfor tenkes at motivasjonen for etterkommere er høy nok til at den utligner de strukturelle ulempene. For innvandrere, hvor det ble funnet forskjeller, kan de strukturelle ulempene være for store til at motivasjon er nok for å utjevne dem.

En annen grunn til at etterkommere ikke har lavere frafall enn majoriteten kan være at de strukturelle ulempene var mindre enn forventet. Sosial bakgrunn påvirket tilgangen til god informasjon om utdanningssystemet og hjelp til å finansiere kostnader ved å studere. Da etterkommere har lavere sosial bakgrunn enn majoriteten ble det antatt at de ville ha større problemer med å fullføre studiene. Det kan imidlertid tyde på at sosial bakgrunn ikke var en så hemmende faktor allikevel. For det første kan det hende at tilgang til informasjon om utdanningssystemet var god nok til ikke å velge så feil at konsekvensen var å avbryte. Da etterkommere i gjennomsnitt tjener mer enn majoriteten kan det også hende at foreldres

---

inntektsnivå ikke er så hemmende da forskjellene blir utjevnet. Det er også mulig at majoriteten ikke har like stort press på seg til å fullføre utdanningen da de har mer ressurser, og et avbrutt studium ikke får like negative konsekvenser (for eksempel økonomisk). Dersom sosial bakgrunn ble sett på som en stor begrensning for noen av de som begynte i høyere utdanning, må de som begynte hatt stor motivasjon til å fullføre da et frafall er mer risikabelt enn ikke å prøve i det hele tatt. For mange etterkommere er risikoen ved å ta utdanning så stor at når de først har begynt så må de fullføre. Det er heller ikke sikkert etterkommere har hatt like store problemer med integrasjonen som det ble forventet. Tidligere forskning har funnet at de med innvandrerbakgrunn i stor grad velger å studere ved de store institusjonene i byene (Hovdhaugen og Aamodt 2005). Da de med innvandrerbakgrunn ofte velger de samme studieretningene, kan det tenkes at de allikevel får et bra studiemiljø. Tinto mente at det var lettere for marginale grupper å danne submiljø i store institusjoner (Tinto 1993). De strukturelle ulempene kan dermed ha vært mindre enn forventet.

For å oppsummere kan årsaken til at funn i denne studien bryter med tidligere forskning være forskjeller i hvilke variabler som er inkludert i analysene. Årsaken til at det ikke ble funnet forskjeller mellom etterkommere og majoritet i frafall fra høyskolene kan være at de strukturelle ulempene var mindre enn forventet og / eller at motivasjonen blant etterkommere så høyere enn antatt slik at de strukturelle ulempene ble utjevnet. Det viser seg at dette funnet ikke skiller seg betydelig fra tidligere forskning dersom man tar i betraktning hvilke variabler som er inkludert i analysen og hvilke institusjoner som er utforsket.

5.3 Årsaker til frafall

Forskjeller i karakterer og studieretning har mer å si for frafall fra høyskolene enn innvandrerbakgrunn. I tillegg er det sammenhenger mellom innvandrerbakgrunn og enkelte studieretninger i sannsynligheter for frafall. I dette avsnittet vil jeg diskutere disse tre funnene opp mot teori.

I gjennomgangen av teorien i kapittel 2 ble det diskutert hvorvidt sosial bakgrunn hadde mye å si for utdanningsvalg i høyere utdanning, eller om karakterer fra videregående skole var viktigere. Bakgrunnen for denne diskusjonen var for det første den antatte seleksjonen frem mot høyere utdanning. Seleksjonshypotesen hevdet at seleksjonen har vært så stor frem til

høyere utdanning at det kun er de med høyest prestasjoner og motivasjon som fortsetter i utdanning så lenge (Mare 1980; Hansen 1997; Hansen 2005). For det andre hevdet livsløpshypotesen at mange av de som begynner i høyere utdanning er så gamle at det ikke gir mening å fokusere på foreldrenes sosiale bakgrunn (Baker og Velez 1996). Baker og Velez hevdet allikevel at sosial bakgrunn kunne ha mye å si for de såkalte tradisjonelle studentene, men at karakterer hadde mer å si for utradisjonelle studenter.³² Gode karakterer fra videregående skole ble ansett som en viktig faktor for å kunne tilpasse seg de akademiske kravene ved høyskolene (Tinto 1993). Studenter med høye karakterer hadde lettere for å tilpasse seg enn studenter med lave karakterer. Dersom studenter i starten av studiet opplever store problemer med å henge med i undervisningen, kan det føre til at man velger å avbryte studiene (Gambetta 1987). Analysene viste at karakterer fra videregående skole var av større betydning enn sosial bakgrunn. Karakterer var en av de faktorene som har størst betydning for sannsynligheten for frafall fra høyskolene uansett innvandrerbakgrunn. Da karakterer har så stor betydning for om man lykkes i studiene eller ikke, kan relativt små forskjeller mellom gruppene i karakternivå føre til forskjeller i sannsynligheter for frafall. Ut fra teorien skyldes gode karakterer delvis tilgang til kulturell kapital da den kunne påvirke skoleprestasjoner (Goldthorpe 2000). Tidligere forskning hadde funnet at etniske minoriteter hadde lavere tilgang til slik kapital enn majoriteten, noe som kan forklare at studenter med innvandrerbakgrunn hadde noe lavere karakterer (Krange og Bakken 1998). Studenter med innvandrerbakgrunn hadde noe lavere karakterer enn majoriteten, noe som gjorde at sannsynligheten for frafall sank i forhold til majoriteten ved å kontrollere for karakterer.

I tillegg til betydningen av karakterer viste analysene store forskjeller mellom de ulike studieretningene i sannsynligheten for frafall. Generelt har studieretninger innen helse, omsorg og lærerfag lavere sannsynlighet for frafall enn mer tekniske, naturvitenskapelige og økonomiske fag. Dette stemmer overens med det tidligere forskning har funnet (Børing 2004). Det er imidlertid noe usikkert hva forskjellene i frafall mellom de ulike studieretningene skyldes. Tintos teoretiske modell kan peke på at det kan være forskjeller mellom ulike studieretninger i muligheter for integrasjon (Tinto 1993). Med andre ord kan det være forskjeller mellom måten undervisningen er lagt opp på mellom utdanninger innen

---

³² Det kunne derfor tenkes at sosial bakgrunn hadde mer å si for majoriteten enn studenter med innvandrerbakgrunn, og at karakterer hadde mer å si for studenter med innvandrerbakgrunn enn majoriteten. Analysene viste imidlertid ingen forskjeller i betydning av de to variablene.

---

tekniske fag og omsorgsfag som bidrar til slike mønstre. Det kan også være forskjeller i hvilke typer høyskoler som tilbyr de studier innen de forskjellige studieretningene. En annen forklaring på problemer med integrasjon kan være at enkelte studieretninger i større grad tiltrekker seg studenter med mindre ressurser eller mer eksterne forpliktelser. Eksempelvis er det skrevet mye om at realfagene står svakt i videregående skole. Høyt frafall fra slike studier i høyere utdanning kan derfor skyldes at studenter ikke helt er klar over hva som kreves for å studere realfag på høyskolene. Selv om muligheter for sosial og akademisk integrasjon kan variere mellom studieretningene, så kan det også hende at det er vel så store forskjeller mellom institusjonene som tilbyr studiene. Ut fra datamaterialet denne studien bygger på finnes ingen mulighet for å utforske årsaker til slike sammenhenger. Teorien er slik sett ikke helt egnet til å forklare årsaken til forskjellene i frafall mellom omsorgsfag og tekniske fag

Et siste funn jeg ønsker å diskutere er sammenhengene som ble funnet mellom enkelte studieretninger og innvandrerbakgrunn. Ut fra Goldthorpes (2000) perspektiv var en beslutning om å ta høyere utdanning et resultat av vurderinger av kostnader og belønninger ved, og sannsynligheten for suksess i, de ulike alternativene man kunne forfølge. Vurderingene av hvorvidt man skulle begynne eller ikke ble påvirket av flere faktorer men sosial bakgrunn ble ansett om den avgjørende. Sosial bakgrunn påvirket blant annet tilgang til god informasjon om hvilke utdanningsalternativ som finnes, hvorvidt man har råd til å ta utdanning og hvilken type utdanning man har råd til å ta. Sosial bakgrunn legger slik en begrensning for hvem som begynner i høyere utdanning og ikke, og hvilke studieretninger man begynner på. Over tid vil beslutninger om hvorvidt man skal ta utdanning eller ikke henge sammen med årsaken til at man avbryter studiene. Det kan derfor være hensiktsmessig å se nærmere på rekrutteringsmønsteret i datamaterialet. De data denne oppgaven bygger på gir ikke direkte tilgang til informasjon om begrunnelser for å avbryte studiene så de forventningene som presenteres nedenfor er preget av synsing og spekulasjoner.

For mange med lav sosial bakgrunn var det en større risiko å feile i et forsøk på å ta høyere utdanning enn det var å la være å prøve, og det er derfor forventet at personer med lav sosial bakgrunn som forsøker seg i høyere utdanning ville kreve større sannsynlighet for suksess for å begynne på en høyere utdanning (Goldthorpe 2000). En større sikkerhet kunne komme gjennom enten høy karakterer eller høyere sannsynlighet for suksess i studie og / eller arbeidsmarkedet etter fullførte studier. De deskriptive analysene (tabell 3) viste at etniske

minoriteter ikke hadde høyere karakterer enn majoriteten, noe som kan bety at de i høyere grad velger studieretninger hvor de har større sannsynlighet for å lykkes i og / eller studieretninger som gir gode muligheter arbeidsmarkedet. De deskriptive analysene viste også at de med innvandrerbakgrunn oftere velger tekniske fag enn hva majoriteten gjør. For etterkommere er de tekniske utdanningene langt mer populære enn omsorgsutdanninger, og det er store forskjeller mellom de mest og de minst populære studieretningene. Blant innvandrere er det enda større forskjell mellom de mest og minst populære studieretningene enn det var for etterkommere. Skillet går også her mellom de tekniske studiene og omsorgsstudiene selv om en større andel blant innvandrerne enn etterkommere velger ”sykepleie-, vernepleie-, tannhelse-, terapeut- og apotekutdanning”. Mønsteret for de med innvandrerbakgrunn stemmer overens med tidligere forskning (Dæhlen 2000; Opheim og Støren 2001; Østby 2004; Schou 2006). Årsaker til at slike valg kan, som det ble nevnt i teorikapittelet, være lite kunnskap om utdanningssystemet, at slike studier har høy prestisje blant innvandrere, og at dårlige språkferdigheter gjør dem mer egnet til slike studier. Dersom disse antakelsene stemmer så kan det anses som rasjonelt for personer med innvandrerbakgrunn å velge slike studieretninger. De tre forklaringene fokuserer alle på at de med innvandrerbakgrunn velger slik de gjør fordi de må velge slik ut fra et rasjonelt utgangspunkt i ressurser og muligheter.

Som nevnt over finnes det ikke data på hvorvidt frafall skyldes vurderinger i valg av utdanning, eller i vurdering av erfaringer i utdanning. Det er imidlertid mulig å peke på eksempler hvor det kan tenkes at sammenhenger mellom rekruttering og frafall har funnet sted og hvor forventede effekter ikke finner sted. I analyse 3 av samspill mellom innvandrerbakgrunn og studieretning ble det funnet at sannsynligheten for å falle fra studier innen ”Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek” var signifikant høyere for innvandrere enn for majoriteten. Studier innen ”Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapeut og apotek” er populære blant både innvandrere (21 %) og majoriteten (22 %). Tidligere forskning har vist at studier innen omsorgsfag domineres av kvinner (Schou 2006:72). Denne sammenhengen gjelder for både majoriteten og de med innvandrerbakgrunn. Denne oppgaven har ikke egne analyser på rekrutteringsmønstre etter kjønn, men Schou fant at kvinner med majoritetsbakgrunn fordelte seg mye jevnere på de ulike studieretningene enn det kvinner med innvandrerbakgrunn gjorde. For de med innvandrerbakgrunn valgte kun en

---

av ni andre studieretninger (Kunst, kultur, lærer og andre) enn ”Ingeniør og tekniske fag”, ”Omsorgsfag” og ”Adm/øk, handel”.³³ Tilsvarende andel for majoriteten var en av tre. En årsak til at kvinner med innvandrerbakgrunn i mindre grad velger andre studier kan være dårlige språkkunnskaper. Dersom kvinner med innvandrerbakgrunn behersker språket dårlig, og samtidig ikke behersker matematiske, teknologiske og økonomiske fag, er omsorgsfag det eneste reelle alternativet.³⁴ Dersom man ønsker å ta høyere utdanning og kun har ett alternativ, så kan det hende at man prøver seg selv om man ikke er så fryktelig interessert. Høyere frafall blant innvandrere enn majoriteten på slike studier kan med andre ord skyldes at personer med innvandrerbakgrunn i realiteten har færre alternativer enn majoriteten. Denne forklaringen er imidlertid ikke holdbar for å forklare hvorfor etterkommere har høyere frafall enn majoriteten. Til tross for at det er ventet at etterkommere behersker språket bedre enn innvandrere, fant Schou det samme kjønnsmonster i rekruttering for etterkommere som for innvandrere.

Tidligere forskning fant også at rekrutteringen til tekniske studier var spesielt sterk for personer med innvandrerbakgrunn, noe som også ble funnet i datamaterialet denne oppgaven bygger på. Rekrutteringen til studier innen ”Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag” er mye sterkere for innvandrere (28 %) enn majoriteten (14 %). En så stor forskjell i rekruttering burde bety at seleksjonen til slike studier er sterkere for majoriteten enn for innvandrere. Med andre ord kunne det tenkes at det blant majoriteten kun er de flinkeste og mest motiverte som begynner på slike studieretninger. Blant innvandrere behøver det, som det ble vist over, ikke bare være interesser som gjør at en velger slike fag. Mangel på informasjon om studiealternativer, høy prestisje i innvandremiljø, og problemer med språk og norsk kulturell kapital kan føre til at flere innvandrere tar slike studier selv om de ikke er helt motivert for det. Mangel på alternativer kan føre til at de som ønsker å ta høyere utdanning er nødt til å ta slike studier. Dersom dette skulle være tilfelle så kan det tenkes at mange av innvandrerne i slike studier er mindre motivert og / eller mindre faglig forberedt til studiene. En kunne da vente at majoriteten har lavere frafall enn innvandrere på

---

³³ Faginndelingen til Schou er ikke helt lik den som er brukt i denne oppgaven og hun har ulike navn på kategoriene.

³⁴ Det er ikke slik at innvandrerkvinner stenges ute fra enkelte studieretninger, og har derfor de samme alternativene som alle andre, men det rekrutteringsmønsteret som er funnet kan tyde på at enkelte alternativ velges bort.

denne typen studier. I analyse 3 ble det imidlertid ikke funnet noen signifikante forskjeller mellom innvandrere og majoriteten.

For å oppsummere diskusjonene i dette avsnittet kan det påstås at teoriene som er brukt i denne oppgaven bare delvis kan forklare de funn som er gjort. Teoriene kunne forklare hvorfor karakterer fra videregående skole var en viktig faktor for sannsynligheten for frafall fra høyskolestudiene. Teoriene kunne delvis forklare hvorfor valg av studieretning var viktig for sannsynligheten for frafall fra høyskolene, men samtidig kunne teoriene ikke forklare hvorfor det var forskjeller mellom de ulike studieretningene. Til slutt kunne teoriene forklare enkelte sammenhenger mellom rekruttering og frafall, men enkelte funn passet heller ikke inn i teorien som er brukt. Rekruttering kan ha noe å si for sannsynligheten for frafall, men det finnes for lite kunnskap om årsak til forskjeller i rekruttering til de ulike studiene og årsak til forskjeller i frafall mellom ulike studieretninger.

5.4 Videre forskning

Denne studien gir en god beskrivelse av forskjeller i frafall etter innvandrerbakgrunn da analysene baserer seg på samtlige etterkommere og innvandrere som studerte på høyskolene mellom 1990 og 2004, og da mengden informasjon i datasettet overgår data som er brukt i tidligere undersøkelser av samme fenomen. Det er allikevel flere områder jeg ikke har hatt anledning til å ta for meg og derfor bør undersøkes senere.

For det første bør det, når data er omfattende nok, utforskes hvorvidt det er forskjeller mellom etniske minoriteter med ulik landbakgrunn. I den forbindelse kunne det også være hensiktsmessig å inkludere studenter fra Øst-Europa da denne gruppen øker raskt i antall.

For det andre bør det også fokuseres på hva som skjer med studentene etter at de har avbrutt studiene. Det vil si effekter av avbrutt utdanning på arbeidsmarkedet. Går studentene ut i lediggang eller får de arbeid, og er muligheter for arbeid en årsak til at de avbryter studiene? Det kan hende at innvandrere i mindre grad får utbytte av utdanningen på arbeidsmarkedet, både i inntekt og sysselsetting, og derfor i større grad velger å avbryte studiene før de er ferdige dersom de skulle fått tilbud om jobb.

For det tredje bør det i større grad utforskes hva forskjellene i frafall mellom ulike studieretninger skyldes. Fremtidige studier bør kanskje også forsøke å innhente mer informasjon på hvorfor studenter velger de studiene de gjør da forskjeller i frafall kan skyldes forskjeller i rekrutteringsmønstre.

5.5 Konklusjon

Problemstillingen i denne oppgaven var todelt. For det første undersøktes hvorvidt sannsynligheten for frafall blant høyskolestudenter med innvandrerbakgrunn var lik som den for studenter uten innvandrerbakgrunn. Det ble funnet at innvandrere hadde liten, men signifikant høyere sannsynlighet for frafall enn majoriteten. Det ble ikke funnet noen signifikante forskjeller mellom majoritet og etterkommere.

Den andre problemstillingen gjaldt årsaker til frafall og spørsmålet var om andre variabler kan forklare forskjeller etter innvandrerbakgrunn. Ved å kontrollere for de relevante variablene ble det funnet at etterkommere og innvandrere hadde signifikant lavere sannsynlighet for å falle fra studiene enn det majoriteten hadde. De viktigste årsakene til dette var karakterer fra videregående skole og valg av studieretning.

Kildeliste

- Alba, R. R. (2005). "Bright vs. Blurred Boundaries: Second-Generation Assimilation and Exclusion in France, Germany, and the United States." Ethnic and racial studies **28**(1): 20.
- Allison, P. D. (1982). "Discrete Time Methods for the Analysis of Event Histories." Sociological Methodology **13**: 61-98.
- Allison, P. D. (1984). "Event History Analysis: Regression for Longitudinal Event Data." Quantitative Applications in the Social Sciences: a Sage university paper series **46**.
- Baker, T. L. og W. Velez (1996). "Access to and opportunity in postsecondary education in the United States: A review." Sociology of education(Special Issue 1996): 82-101.
- Bjertnæs, M. K. (2001). "Når ordene teller." Samfunnsspeilet SSB #2/2001: 15-20.
- Brekke, I. og S. N. Fekjær (2007). Ethnic differences in dropout and outcomes. An analysis of Students in Upper Secondary Schools in Norway.
- Brochmann, G. (2003). Del II. 1975-2000. Norsk innvandringshistorie bind 3: i globaliseringens tid 1940-2000. H. Tjelmeland og G. Brochmann. Oslo, Pax Forlag A/S. **3**: 137-387.
- Børing, P. (2004). Studiegjennomføring og studiefrafall ved høgskolene. NIFU Skriftserie Oslo, NIFU.
- De Graaf, N. D., M. P. De Graaf og G. Kraaykamp (2000). "Parental cultural capital and educational attainment in the Netherlands: A refinement of the cultural capital perspective." Sociology of education **73**(2): 92-111.
- Driscoll, A. K. (1999). "Risk of High School Dropout among Immigrant and Native Hispanic Youth." International Migration Review **33**(4): 857-75.
- Dæhlen, M. (2000). Innvandrere i høyere utdanning: en analyse av rekrutteringsmønsteret for ungdomskullene 1955-75 med vekt på sosial bakgrunn, kjønn og opprinnelse. Oslo, [M. Dæhlen]: 118 s.
- Erikson, R. og J. O. Jonsson (1996). Introduction. Explaining Class Inequality in Education: The Swedish Test Case. Can education be equalized? : the Swedish case in comparative perspective. R. Erikson og J. O. Jonsson. Boulder, Colorado, Westview Press: 1-65.
- Fekjær, S. N. (2007). "Utdanning hos annengenerasjons etniske minoriteter i Norge." Tidsskrift for samfunnsforskning **47**(1): 57-93.

-
- Gambetta, D. (1987). Were they pushed or did they jump?: individual decision mechanisms in education. Cambridge, Cambridge University Press ; Oslo : Norwegian University Press.
- Goldthorpe, J. H. (2000). On sociology: numbers, narratives, and the integration of research and theory. Oxford, Oxford University Press.
- Hansen, M. N. (1997). "Social and Economic Inequality in the Educational Career: Do the Effects of Social Background Characteristics Decline?" European Sociological Review **13**(3): 305-321.
- Hansen, M. N. (2005). "Utdanning og ulikhet valg, prestasjoner og sosiale settinger." Tidsskrift for samfunnsforskning **2**: 133-157.
- Heath, A. og S.-Y. Cheung (2007). kap 1: The comparative study of ethnic minority disadvantage. Unpublished work.
- Hovdhaugen, E. og P. O. Aamodt (2005). Frafall fra universitetet. NIFU skriftserie. Oslo, NIFU: 110.
- Hovland, G. (2000). "Hvem ble student under utdanningsekspløsjonen? Betydningen av kjønn, sosial bakgrunn, alder, bosted og karakter for valg av og opptak i høyere utdanning." NIFU skriftserie **2**: 94.
- Jordan, W. J., J. Lara og J. M. McPartland (1996). "Explopring the Causes of Early Dropout among Race-ethnic and Gender Groups." Youth & Society **28**(1): 62-94.
- Kao, G. og J. S. Thompson (2003). "Racial and Ethnic Stratification in Educational Achievement and Attainment." Annual Review of Sociology **29**: 417-442.
- Krange, O. og A. Bakken (1998). "Innvandrerungdoms skoleprestasjoner." Tidsskrift for samfunnsforskning **3**.
- Lauglo, J. (2000). Social Capital Trumping Class and Cultural Capital? Engagement with School among Immigrant Youth. Social capital : critical perspectives. S. Baron, J. Field og T. Schuller. Oxford, Oxford University Press: 142-167.
- Lyngstad, J. (1999). "Studenters inntekt og økonomiske levekår." SSB Rapporter **35**: 37.
- Lødding, B. (2003). "Ut fra videregående: Integrasjon i arbeid og utdanning blant minoritetsungdom i det første Reform 94-kullet." NIFU Rapport **1**: 138.
- Løwe, T. og J. P. Sæther (2007). "Studenters inntekt, økonomi og boforhold. Studenters levekår 2005." SSB Rapporter **2**: 73.
- Mare, R. D. (1980). "Social Background and School Continuation Decisions." Journal of the American Statistical Association. **75**(370): 295-305.

-
- Mastekaasa, A. og M. N. Hansen (2004). Frafall i høyere utdanning: Hvilken betydning har sosial bakgrunn? Utdanning 2005 - Deltakelse og kompetanse. Oslo, Statistisk Sentralbyrå: 98-121.
- Næss, T. (2003). Studieprograsjon, studieeffektivitet og frafall ved de frie fagstudiene ved universitetene. NIFU skriftserie. Oslo, NIFU: 66.
- Ogbu, J. U. (1991). Immigrant and Involuntary Minorities in Comparative Perspective. Minority status and schooling : a comparative study of immigrant and involuntary minorities. M. A. Gibson og J. U. Ogbu. New York & London, Garland Publishing, inc.: 3-33.
- Opheim, V. (2001). Selektert til suksess? NIFU skriftserie. Oslo, NIFU: 55.
- Opheim, V. og L. A. Støren (2001). "Innvandrerungdom og majoritetsungdom gjennom videregående til høyere utdanning." NIFU Rapport 7: 150.
- Porter, J. (1965). The vertical mosaic: an analysis of social class and power in Canada, University of Toronto Press.
- Schou, L. A. (2006). Valg av grad eller grader av valg?: etniske forskjeller i valg av høyere utdanning i Norge. Oslo, L.A. Schou.
- Skog, O.-J. (2004). Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming. Oslo, Gyldendal akademisk.
- Smith, J. P. og R. A. Naylor (2001). "Dropping Out of University: A Statistical Analysis of the Probability of Withdrawal for UK University Students." Journal of the Royal Statistical Society. Series A **164**(2): 389-405.
- Tinto, V. (1975). "Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Reserch." Review of Educational Reserarch **45**(1): 89-125.
- Tinto, V. (1988). "Stages of Student Departure: Reflections on the Longitudinal Character of Student Leaving." The Journal of Higher Education **59**(4): 438-455.
- Tinto, V. (1993). Leaving college : rethinking the causes and cures of student attrition. Chicago and London, The University of Chicago Press.
- Tjelmeland, H. (2003). Del I. 1940-1975. Norsk innvandringshistorie bind 3: i globaliseringens tid 1940-2000. H. Tjelmeland og G. Brochmann. Oslo, Pax Forlag A/S. **3**: 11-134.
- Weber, M. (1978). kap. Economy and society : an outline of interpretive sociology. G. Roth og C. Wittich. Berkeley, California, University of California Press.
- Zhou, M. (1997). "Growing Up American: The Challenge Confronting Immigrant Children and Children of Immigrants." Annual review of sociology **23**: 63-95.

Østby, L., Ed. (2004). Innvandrere i Norge - Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår. Notater. Oslo, Statistisk sentralbyrå.

Aamodt, P. O. (2001). Studiegjennomføring og studiefracfall: en statistisk oversikt. NIFU skriftserie. Oslo, NIFU: 79.

Aamodt, P. O. (2002). Studiemobilitet til og fra Universitetet i Oslo. NIFU skriftserie. Oslo, NIFU.

”Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.”

Antall ord i denne oppgaven: 32 568

Appendiks A

Tabell 1: Forskjeller i betydning av foreldre utdanningsnivå.

Variabler	Majoritet			Etterkommere			t-test Majoritet og etterkommer
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	
Kontrollert for antall semester?	Ja			Ja			
Foreldres utdanning videregående skole	-,196 ***	,031	,822	-,115	,176	,891	-,452
Foreldres utdanning høyere utdanning	-,314 ***	,029	,731	-,188	,152	,829	-,812
Historiske-, estetiske-, samfunns- og juridiske fag	-,221 **	,074	,802	,665	,386	1,944	-2,254 *
Førskoleutdanning	-,986 ***	,057	,373	-,213	,386	,808	-1,983 *
Lærerutdanning og Pedagogikk	-1,370 ***	,056	,254	-1,018 *	,467	,361	-,747
Økonomisk-administrative fag	-,228 ***	,050	,796	-,146	,240	,865	-,335
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	-,520 ***	,049	,595	-,767 **	,273	,464	,892
Informasjons- og datateknologi	-,201 ***	,052	,818	-,112	,231	,894	-,377
Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapaut og apotek	-1,282 ***	,054	,277	-,479	,294	,619	-2,689 *
Sosialfag, idrett og sikkerhet	-,847 ***	,059	,429	-,828 *	,357	,437	-,051
Konstant	-2,090 ***	,047	,124	-2,168 ***	,232	,114	,331
N		174100			5586		
Hosmer-Lemeshow		,000			,069		

* = sig ,05; ** = sig ,01; *** = sig ,001

Referansegruppe i modellen er de på andre semester, foreldres utdanning er grunnskolenivå og som går på studiet "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag".

Tabell 2: Forskjeller i betydning av karakterer.

Variabler	Majoritet			Etterkommere			t-test Majoritet og etterkommer
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	
Kontrollert for antall semester?	Ja			Ja			
Karakterer	-,429 ***	,032	,651	-,367 *	,151	,693	-,405
Historiske-, estetiske-, samfunns- og juridiske fag	,030	,113	1,030	,305	,466	1,357	-,575
Førskoleutdanning	-,789 ***	,093	,454	-,808	,457	,446	,041
Lærerutdanning og Pedagogikk	-1,112 ***	,089	,329	-1,199 *	,494	,302	,172
Økonomisk-administrative fag	-,184 *	,084	,832	-,595	,329	,552	1,210
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	-,636 ***	,088	,530	-,987 **	,355	,373	,960
Informasjons- og datateknologi	-,303 **	,090	,738	-,659	,338	,517	1,017
Sykepleie, vernepleie, tannhelse, terapaut og apotek	-1,167 ***	,088	,311	-,877 *	,374	,416	-,755
Sosialfag, idrett og sikkerhet	-,764 ***	,096	,466	-1,215 **	,427	,297	1,030
Konstant	-2,181 ***	,077	,113	-1,867 ***	,307	,155	-,991
N		81923			4481		
Hosmer-Lemeshow		,011			,582		

* = sig ,05; ** = sig ,01; *** = sig ,001

Referansegruppe i modellen er de på andre semester, 4 i karaktersnitt og som går på studiet "Handel-, markedsføring-, hotell- og reiselivsfag".